

**POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH NA LATA 2021 – 2030**

Opracowało:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Kaliszu

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	1
I. Podstawowe pojęcia.....	2
1.1. Problem	2
1.2. Wartość.....	2
1.3 Zasady.....	3
1.4. Polityka społeczna	4
1.5. Kwestia społeczna.....	5
1.6. Wykluczenie społeczne.....	7
1.7. Pomoc społeczna	8
1.8. Strategia.....	10
II. Akty prawne- tło i przyczyny.....	11
III. Źródła finansowania	25
IV. Zgodność dokumentu strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu kaliskiego na lata 2021-2030 z innymi dokumentami strategicznymi.....	29
V. Metodologia strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu kaliskiego na lata 2021 – 2030	33
VI. Charakterystyka powiatu kaliskiego	35
6.1. Położenie geograficzne.	35
6.2. Diagnoza społeczna powiatu kaliskiego – demografia	41
6.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w powiecie kaliskim w latach 2015 – 2019.....	45
6.4. Analiza rynku pracy.....	46
6.5. Gospodarka powiatu.	53
VII. Ekonomia społeczna dla powiatu kaliskiego	54
7.1. Sektor ekonomii społecznej.....	54
7.2. Diagnoza sektora ekonomii społecznej na terenie powiatu kaliskiego.	56
7.2.1. Warsztaty Terapii Zajęciowej	56
7.2.2. Zakłady Aktywności Zawodowej.....	57
7.2.3. Spółdzielnie socjalne	57
7.2.4. Kluby Integracji Społecznej oraz Centra Integracji Społecznej	58
7.3. Kontekst strategiczny rozwoju ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.	58
7.4. Główne problemy ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.	58
7.5. Wyzwania strategiczne dla rozwoju ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.....	59
7.6. Planowane działania na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.	60

VIII. Analiza obszarów polityki społecznej	71
IX. Organizacja pomocy społecznej w powiecie kaliskim	73
9.1. Pomoc rodzinie i dziecku	73
9.2. System pieczy zastępczej w powiecie kaliskim	75
9.3. Obszar niepełnosprawność.....	82
9.4. Rehabilitacja zawodowa	89
9.5. Pomoc, dla osób niepełnosprawnych wykluczonych ze względu na stan zdrowia	92
9.6. Program Aktywny Samorząd	93
9.7. Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Kaliskim	95
9.8. Przemoc w rodzinie	97
X. Demografia powiatu kaliskiego	101
XI. Szkolnictwo, edukacja.....	108
XII. Sytuacja mieszkaniowa na terenie powiatu kaliskiego.....	110
XIII. Bezdomność	111
XIV. Uzależnienia.....	114
XV. Alkoholizm	115
XVI. Pomoc osobom uzależnionym na terenie powiatu kaliskiego	117
XVII. Obszar finansów w ramach polityki społecznej w powiecie kaliskim	121
XVIII. Strategie i kierunki działań wybranych problemów społecznych na lata 2021 – 2030.	123
XIX. Analiza SWOT.....	127
System wsparcia rodziny	128
Rynek pracy	132
Niepełnosprawność i seniorzy	133
XX. Cele strategiczne i operacyjne polityki i pomocy społecznej w powiecie kaliskim	136
XXI. System zarządzania realizacją strategii rozwiązywania problemów społecznych	149
XXII. Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi	150
XXIII. Monitoring	151
XXIV. Etapy wdrażania dokumentu strategii	152
XXV. Harmonogram realizacji Strategii Rozwiązywania Rproblemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030	153
Zakończenie	154
Instytucje gminne i powiatowe zajmujące się pomocą społeczną	155
Spis tabel	160
Spis wykresów	162

Wstęp

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 16b ust. 1 i art. 19 pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (t.j. Dz. U. 2018 poz. 1508). Strategia powinna zawierać w szczególności diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań. Różnorodność problemów społecznych występujących w powiecie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Strategia składa się z dwóch elementów. Podzielona jest na elementy teoretyczne i praktyczne. Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentów. Przetawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasad i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także wskazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania. Druga część zawiera procedury działania w przypadku wystąpienia problemu społecznego.

Niniejszy dokument zawiera opis istniejącej sytuacji w powiecie kaliskim (diagnoza stanu powiatu) oraz obecnych i przyszłych problemów społecznych. Wskazane są również główne problemy i cele strategiczne, których wybór został poprzedzony rzetelną oceną stanu faktycznego. Strategia jest skierowana do mieszkańców powiatu kaliskiego, którzy z różnych powodów znajdują się w trudnych okolicznościach i wymagają pomocy w celu odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania. Adresatem strategii są zarówno osoby samotne, jak i całe rodziny.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej. Jest ona długotrwałym programem działań, który ma służyć rozwiązywaniu problemów społecznych poprzez wspieranie rodziny, zwiększeniu efektywności pomocy społecznej, zapewnieniu godziwych warunków życia osobom niepełnosprawnym, podwyższeniu standardu życia osób starszych, zapobieganiu marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wyznaczeniu kierunków działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców powiatu.

Niniejszy dokument opracowany został na lata 2021 – 2030 i obowiązywać będzie do momentu opracowania kolejnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Kaliskim.

I. Podstawowe pojęcia

Część teoretyczna zawiera podstawowe pojęcia, jakimi operują instytucje zajmujące się pomocą społeczną.

1.1. Problem

Problemem nazywamy każdą sytuację zadaniową (w życiu codziennym, w pracy zawodowej), w której występuje pewna trudność, pytanie, na które szukamy odpowiedzi. Wyróżniamy kilka faz rozwiązywania problemu. Po pierwsze musimy dostrzec, że problem istnieje. Następnie musimy dokonać analizy sytuacji problemowej, czyli określić różnice między tym, co wiemy, a tym, co jest pożądane. Dedukcja pomoże nam w poszukiwaniu pomysłu na rozwiązanie trudności. Spośród wielu koncepcji należy wybrać jedno rozwiązanie, a następnie przystąpić do rozwiązywania problemu. Indukcja zaś pozwoli nam wnioskować i uprawdopodobnić postawione tezy. Na podstawie indukcji w myśl zasady „od szczegółu do ogółu” będziemy mogli sformułować ogólne wnioski w oparciu o obserwacje konkretnych zjawisk i ich elementów. Metoda ta sprowadza się do ujęcia ilościowego, dzięki niej będziemy mieli możliwość obserwacji zachodzących zjawisk społecznych oraz dynamiki rozwoju problemów społecznych. W dalszej kolejności przełoży się to na możliwość sformułowania hipotez i ich weryfikacji. Zatem zasada indukcji pozwoli nam na przejście od przypadków zaobserwowanych do twierdzeń ogólnych obejmujących także przypadki niezaobserwowane.

1.2. Wartość

Wartość to termin używany do określania tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im wartości. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokajania potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą. Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju,

- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartość polityka społeczna są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażone za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być uznawane jako wartość. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami.

1.3 Zasady

Zasady, to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokojenie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane, bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej wolnej o zagrożeń i problemów społecznych to:

- Zasada samopomocy - przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz z pomocy silniejszych dla słabszych zazwyczaj w ramach niewielkich, nieformalnych grup.
- Zasada przezorności - oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
- Zasada solidarności społecznej - najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub wartości.
- Zasada pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
- Zasada partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsca w społeczeństwie.
- Zasada samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość

człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzeniu nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspakajania potrzeb i realizacji interesów.

- Zasada dobra wspólnego – pojawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy są sprzeczne.
- Zasada wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pożytku publicznego i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspakajaniu potrzeb społeczeństwa.

1.4. Polityka społeczna

Politykę społeczną określamy przyjęty i realizowany przez władzę publiczną i organizacje pozarządowe zespół długotrwałych działań na rzecz zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych. Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne. Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- Dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższymi.
- Prowadzenie bieżących działań osłonowych.
- Dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem.
- Równanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

W zakres zainteresowań polityki społecznej wchodzi zagadnienia prawne, polityczne, socjologiczne i ekonomiczne w następujących obszarach:

- Polityka demograficzna i polityka rodzinna.
- Polityka edukacyjna.
- Polityka kulturowa.
- Polityka ochrony zdrowia.
- Polityka mieszkaniowa.
- Polityka migracyjna.
- Polityka zatrudniania.

- Polityka pomocy społecznej.
- Polityka ochrony środowiska.
- Polityka prewencji i zwalczania zjawisk patologii.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- Nieporządek społeczeństwa.
- Gwałtowna zmiana społeczna.
- Opóźnienie kulturowe.
- Przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania.
- Złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych.
- Niekompetencja polityków czy urzędników państwowych.
- Dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk.
- Nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna.
- Nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

1.5. Kwestia społeczna

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa o zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzenia systemu zabezpieczenia społecznego. Założenia te zostały zawarte w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz art. 9, 10, 19, 45-48, 145-150 i 151-161 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Zgodnie z ich założeniami wspieranie zatrudnienia, lepsze warunki życia i pracy, odpowiednia ochrona socjalna, dialog pomiędzy kadrą kierowniczą a pracownikami, rozwój zasobów kadrowych dla zapewnienia trwałego i wysokiego poziomu zatrudnienia oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu to wspólne cele Unii Europejskiej i państw członkowskich w dziedzinie polityki społecznej i polityki zatrudnienia wymienione w art. 151 TFUE. Założenia te realizowane są za pomocą uruchamiania różnych funduszy. Na przykład Europejski Fundusz Solidarności umożliwia reagowanie na poważne klęski żywiołowe. Jest wyrazem europejskiej solidarności w stosunku do mieszkańców Unii Europejskiej. W związku z pandemią COVID-19 zakres zastosowania Funduszu Solidarności Unii Europejskiej / EUSF/ został rozszerzony i obejmuje sytuacje poważnego stanu zagrożenia zdrowia publicznego. Europejski Fundusz Społeczny / EFS/ inwestuje w ludzi, ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia możliwości zatrudnienia i kształcenia w Unii Europejskiej. Celem tego funduszu jest zapewnienie poprawy sytuacji osób szczególnie zagrożonych ubóstwem. Inwestycje z tego funduszu są realizowane we wszystkich regionach Unii Europejskiej. Fundusz promuje zatrudnienie i wspieranie mobilności siły roboczej, włączenie ludzi do

społeczeństwa i zwalczanie ubóstwa, inwestuje w edukację, poszerzanie umiejętności i ustawiczne kształcenie. Swoim oddziaływaniem i wsparciem zwiększa możliwości instytucjonalne oraz efektywność administracji publicznej. Ponadto około 20% jego środków przypada na działania sprzyjające włączeniu społecznemu i zwalczaniu ubóstwa. Fundusz Społeczny w szczególności promuje spójność gospodarczą i społeczną. Nie tylko zwiększa stopy zatrudnienia czy polepsza jakość miejsc pracy, lecz działa także na rzecz poprawy aktywności i zdrowia starzejącego się społeczeństwa, zwalczania dyskryminacji czy tworzenia miejsc pracy.

19 stycznia 2017 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie Europejskiego filaru praw socjalnych. W tekście rezolucji podkreślono, że należy egzekwować podstawowy zbiór praw dla wszystkich oraz wezwano partnerów społecznych do współpracy w celu przedłożenia wniosku dotyczącego dyrektywy ramowej w sprawie godnych warunków pracy. 4 lipca 2017 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie warunków pracy i niepewnych form zatrudnienia, uznając jednocześnie rosnącą popularność niestandardowych i nietypowych form zatrudnienia. Kwestię tę ponownie podkreślono w rezolucji z 22 października 2020 r., w której stwierdzono, że pracownicy zatrudnieni w ramach niestandardowych form zatrudnienia najbardziej odczuli skutki kryzysu związanego z COVID-19, gdyż często nie obejmowały ich środki zatwierdzone przez państwa członkowskie.

Warto również wspomnieć w tym miejscu o strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020. To unijna strategia wzrostu na okres od 2010 r. do 2020 r. Obejmuje ona o wiele więcej niż samo wyjście z kryzysu, z którym nadal boryka się wiele europejskich krajów. Strategia ta ma pomóc nam skorygować niedociągnięcia europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki, dzięki którym będzie on bardziej inteligentny, zrównoważony sprzyjający włączeniu społecznemu. Aby nadać temu zadaniu konkretne ramy, UE wyznaczyła sobie pięć nadrzędnych celów, które ma zamiar zrealizować do końca bieżącego dziesięciolecia. Cele te dotyczą: zatrudnienia, edukacji i innowacji, włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa oraz kwestii klimatu i energii. Głównym celem strategii Europa 2020 jest osiągnięcie przynajmniej 75-procentowego wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku od 20 do 64 lat do roku 2020. Strategia dąży także do zredukowania liczby osób przedwcześnie kończących naukę do poziomu 10% oraz zwiększenia liczby młodych osób kształconych zawodowo do poziomu co najmniej 40%. W ramach programu proponowane są działania, które przyczynią się do poprawy funkcjonowania rynku pracy. Ich celem jest zwiększenie elastyczności i bezpieczeństwa pracy, zapewnienie zachęt do inwestowania w szkolenia, zagwarantowanie przyzwoitych warunków pracy oraz ułatwienie tworzenia miejsc pracy. Strategia „Europa 2020” jest najważniejszym, z punktu widzenia regionów, dokumentem strategicznym w Unii Europejskiej.

W polityce społecznej terminem „problem społeczny” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Pojęciem silnie związanym

z polityką społeczną – a konkretnie z jej celami i zadaniami - jest kwestia społeczna stanowiąca barierę w społeczeństwie uniemożliwiającą jednostce osiągnięcie pełnej satysfakcji, rozwoju i realizacji potrzeb. Założeniami tej teorii są:

- Skala problemów zależy od porządku społecznego.
- Kwestia społeczna wywiera silny negatywny wpływ na całość funkcjonowania społeczeństwa.
- Kwestie społeczne jako problemy stanowią wypaczenie naturalnego stanu rzeczy, dlatego też dąży się do ich zlikwidowania. Należy dążyć do zlikwidowania wszelkich istniejących kwestii jednocześnie, nie zaś każdej w izolacji.
- Likwidacja kwestii społecznych jest zadaniem zbiorowości, nie zaś jednostki, której to szczególnie dotyczy, gdyż jest ona zbyt słaba.
- Kwestia społeczna jest silnie związana z istnieniem różnych grup interesów.

Kwestia społeczna to często synonim dla problemu społecznego. W węższym znaczeniu terminu kwestia społeczna oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dolegliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji z dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być - jak każdy problem społeczny – ograniczone i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny, poprzez środowisko lokalne i zawodowe, aż po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

1.6. Wykluczenie społeczne

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a szczególnie dla osób ubogich. Wykluczenie społeczne to dynamiczny i wielowymiarowy proces polegający na braku lub na niewystarczającym poziomie uczestnictwa w głównym nurcie społeczeństwa i dostępu do najważniejszych systemów społecznych między innymi rynku pracy, edukacji, opieki medycznej. Wykluczenie społeczne może skutkować zerwaniem więzi rodzinnych, społecznych, utratą poczucia sensu i tożsamości, w tym przypadku utożsamiane z marginesem społecznym i określane jako mało znacząca warstwa społeczna. Środkiem

umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności. Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomagają się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych. Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, czyli zasadzie wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest jednym z wyraźnie określonych celów Unii Europejskiej. Jego realizacja wymaga i w praktyce następuje poprzez podejmowane przez Unię działania służące koordynacji współpracy państw członkowskich w obszarze polityki społecznej, zatrudnienia oraz ochrony socjalnej, w tym te ukierunkowane na rozwój gospodarczy sprzyjający inkluzji społecznej¹. W działania te wpisuje się, przyjęta w 2010 roku przez Radę Europejską, dziesięcioletnia strategia rozwoju Unii „Europa 2020”, będąca z jednej strony odpowiedzią na problemy i wyzwania związane z kryzysem finansowym i recesją gospodarczą, a z drugiej, próbą korekty europejskiego modelu wzrostu gospodarczego. Jednym ze wskazanych w strategii czynników wzrostu gospodarczego wspieranych przez działania na szczeblu zarówno unijnym, jak i krajowym był wzrost sprzyjający inkluzji społecznej tzn. (zwiększenie udziału w rynku pracy i poziomu wykształcenia oraz walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym). Wśród pięciu głównych celów strategii walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym po raz pierwszy została wyróżniona jako odrębny i wiążący dla całej Unii cel zaplanowany do osiągnięcia w perspektywie do 2020 roku. Mając na uwadze zróżnicowanie poziomu życia w państwach członkowskich wynikające z istniejących różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym w tych państwach, a także z wpływu, jaki na ten rozwój miał kryzys gospodarczy w ostatnich latach, w pracy starano się zweryfikować hipotezę badawczą postulującą, że przyjęty w ramach strategii „Europa 2020” dla całej Unii ilościowy parametr zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 20 mln był zbyt ambitny, a prawdopodobieństwo jego realizacji w perspektywie pozostałych 2 lat jest znikome.

1.7. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna

¹ S. Kraatz, The fight against poverty, social exclusion and discrimination, Fact Sheets on the European Union [online] 2015.

wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Kwestie prawne związane z pomocą społeczną reguluje ustawa uchwalona przez Sejm z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Zadaniem pomocy społecznej określonej w ustawie jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast na poziomie gmin). Realizując zadania pomocy społecznej współpracują oni, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi Kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Ustawa o pomocy społecznej określa:

- zadania w zakresie pomocy społecznej,
- rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania,
- organizacje pomocy społecznej,
- zasady i tryby postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Ustawa wymienia również przypadki, w jakich udziela się pomocy społecznej.

Według ustawy o pomocy społecznej udziela się jej osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze.
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,

- zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

1.8. Strategia

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w zasadach określających budowę strategii podaje: „Nie każdy plan jest strategią. Strategia powinna określać cel, jakim jest rozwiązywanie określonych problemów społecznych, (czyli np. poprawa sytuacji ludzi starych, niepełnosprawnych lub zmiana na lepsze wybranych obszarów życia społecznego /.../ oraz sposób, w jaki można go osiągnąć...)”. Strategią nazywamy zaplanowany i często realizowany w praktyce sposób osiągnięcia jakiegoś wyznaczonego celu.

Strategia niniejsza uwzględnia ewolucję instytucji pomocy społecznej, jej przejście od realizacji funkcji ratowniczej do prewencyjno – usługowej oraz malejącą opiekuńczą rolę państwa na rzecz pomocy samorządowej i organizacji pozarządowych. W nowej roli pomoc społeczna to instytucja oparta na kapitale społecznym lokalnej społeczności, uwzględniająca nową rolę świadczeniobiorców – od postawy biernej do aktywnej partycypacji w procesie pomocy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany bądź poprawy tych stanów rzeczy występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są niekorzystnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prawnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

II. Akty prawne- tło i przyczyny

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 19. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Umieszczenie obowiązku opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych w ustawie o pomocy społecznej nie oznacza, iż winna ona skupiać się jedynie na rozwiązywaniu problemów z zakresu pomocy społecznej, ale także obejmować wszystkie obszary polityki społecznej, mające wpływ na poprawę funkcjonowania lokalnej społeczności. Na treść i realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych mają więc wpływ także inne akty prawne.

Różnorodność problemów społecznych występująca w powiecie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- Ustawa o pomocy społecznej (Dz.U.2020.1876 t.j. z dnia 2020.10.26),
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r. (Dz.U.2020.111 t.j. z dnia 2020.01.24),
- Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r. (Dz.U.2020.176 t.j. z dnia 2020.02.05),
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 r (Dz.U.2020.685 t.j. z dnia 2020.04.17),
- Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz.U.2019.2277 t.j. z dnia 2019.11.19),
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U.2020.1057 t.j. z dnia 2020.06.18),
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r. (Dz.U.2020.821 t.j. z dnia 2020.05.08),
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz.U.2020.1409 t.j. z dnia 2020.08.18),
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U.2020.218 t.j. z dnia 2020.02.11),
- Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U.2020.2050 t.j. z dnia 2020.11.19),
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz.U.2020.426 t.j. z dnia 2020.03.13),
- Ustawa o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r. (Dz.U.2020.920 t.j. z dnia

2020.05.25),

- Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (Dz.U.2020.1327 t.j. z dnia 2020.07.31).

Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku reguluje system poza ubezpieczeniowych świadczeń społecznych, finansowych w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Świadczenia rodzinne, jak sama nazwa wskazuje, mają pomóc rodzinom w codziennym życiu i opłaceniu wydatków na utrzymanie dzieci. Są również wsparciem dla osób rezygnujących z pracy w celu podjęcia opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Niektóre świadczenia będą wpływać na konta rodziców bądź opiekunów co miesiąc, inne należą się tylko raz. Na mocy ustawy o świadczeniach rodzinnych przysługuje m.in.: zasiłek rodzinny i dodatki do niego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, świadczenie opiekuńcze w tym zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne. Ponadto, biorąc pod uwagę lokalne potrzeby w zakresie świadczeń na rzecz rodziny, rada gminy może w drodze uchwały ustanowić dla osób zamieszkałych na terenie jej działania inne świadczenia.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 roku stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Wychodzi również naprzeciw postulatom organizacji pozarządowych oczekujących od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Projekt ustawy kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia tych grup. Nowa regulacja ma zastosowanie przede wszystkim u osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców. Tym osobom ustawa oferuje zatrudnienie socjalne rozumiane jako uczestnictwo w „inkubatorach społecznych” – Klubach Integracji Społecznej lub Centrach Integracji Społecznej – lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnych.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez Powiatowy Urząd Pracy do pracy u przedsiębiorcy w ramach tzw. bonu zatrudnieniowego. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres 18 miesięcy, zaś Powiatowy Urząd Pracy do refundowania ze środków Funduszu Pracy przedsiębiorcy części wynagrodzenia przez pierwsze dwanaście miesięcy. Ustawa stwarza możliwości powołania Centrów Integracji Społecznej, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, będą mogły liczyć na zatrudnianie socjalne. Osoby te będą przebywały w centrach od 1 do 1,5 roku

oraz będą otrzymywały pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie będzie równe 40% zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku – 80 % zasiłku.

(Według Ustawy okres uczestnictwa w Centrum może trwać do 11 miesięcy z opcją przedłużenia na kolejne 6 miesięcy za które uczestnik dostaje świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnego, poprzedza go 1 miesięczny okres próbny w którym wypłacane jest uczestnikowi świadczenie integracyjne w wysokości 50 % zasiłku dla bezrobotnych. Art. 15. Ust. 1,2,3 Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r. (Dz.U. Nr 122, poz. 1143) tekst jednolity z dnia 17 stycznia 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 217)

Po upływie 6 miesięcy od zakończenia uczestnictwa w zajęciach Centrum (a w niektórych przypadkach przed jego zakończeniem) Powiatowy Urząd Pracy może skierować taką osobę do pracy u pracodawcy lub w samym Centrum. Skierowanie do pracy odbywa się na podstawie umowy zawartej pomiędzy starostą właściwym dla siedziby Centrum lub gminy a pracodawcą. W umowie tej pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia skierowanego uczestnika przez okres 12 miesięcy, a starosta do refundowania pracodawcy części wypłaconego tej osobie wynagrodzenia przez okres pierwszych 12 miesięcy w wysokości nie przekraczającej: 100% zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenie społeczne w pierwszych 3 miesiącach, 80% zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenie społeczne w kolejnych 3 miesiącach, 60% zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenie społeczne w kolejnych 6 miesiącach.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 roku. Ustawa zapewnia organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje powołane do ochrony zdrowia psychicznego. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

W świetle ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

- Promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym obejmującej działania z zakresu edukacji i polityki społecznej ukierunkowane na całe populacje (np. populację dzieci i młodzieży szkolnej, ludzi w wieku senioralnym, ludzi z zaburzeniami psychicznymi i opiekunów), których nadrzędnym celem jest wzmacnianie zdrowia psychicznego oraz procesów wspomagających utrzymywanie dobrego zdrowia.
- Zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. Głównymi formami ciągle tradycyjnego modelu opieki są placówki ambulatoryjne oraz stacjonarne, obok których występują znacznie mniej liczne tzw. formy opieki pośredniej, tj.: oddziały dzienne, zespoły opieki środowiskowej, hostele. W wyniku

przemian ostatniego dwudziestolecia obserwuje się rosnącą rolę niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej w organizacji placówek udzielających świadczeń psychiatrycznych, przede wszystkim w formie ambulatoryjnej. Pozostałe rodzaje świadczeń (stacjonarne, dzienne i inne) nadal realizowane są głównie przez samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, do których zaliczyć możemy poradnie zdrowia psychicznego, poradnie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, poradnie psychologiczne, zespoły leczenia środowiskowego, zakłady opiekuńczo – lecznicze (ZOL) i pielęgnacyjno-opiekuńcze (ZPO) itp.

- Kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ważnym i zarazem pomijanym problemem jest dotkliwe osamotnienie osób chorych psychicznie. Często dotyka ono osób chorujących na schizofrenię, u których indywidualne sieci społeczne są szczególnie nieliczne. W większości przypadków są one tworzone jedynie przez członków najbliższej rodziny.

Zdrowie psychiczne jest jednym z priorytetowych obszarów promocji zdrowia. Dobre zdrowie psychiczne (dobrostan psychiczny) ma zasadnicze znaczenie dla jakości życia, umożliwiając ludziom doświadczać życia jako sensownego, pozwalając im być twórczymi i aktywnymi obywatelami (Deklaracja o Ochronie Zdrowia Psychicznego dla Europy, 2005, s. 15). Do najbardziej popularnych i dostępnych obecnie w Polsce niemedycznych programów oparcia środowiskowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, chorobami neurologicznymi należy zaliczyć: środowiskowe domy samopomocy, ośrodki wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej, kluby, specjalistyczne usługi opiekuńcze, programy aktywizacji zawodowej.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku zakłada, iż większość środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4[1] ust. 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy.”

Funkcjonowanie organizacji pozarządowych regulują przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2020.1057 t.j. z dnia 2020.06.18). Działalności stowarzyszeń dotyczą przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U.2020.2261 t.j. z dnia 2020.12.16), natomiast fundacji – przepisy ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach (Dz.U.2020.2167 t.j. z dnia 2020.12.04).

Organizacją pozarządową jest osoba prawna lub organizacja nieposiadająca osobowości prawnej, ale utworzona na podstawie przepisów ustaw, jeśli spełnia dwa warunki – nie jest jednostką

sektora finansów publicznych i nie działa w celu osiągnięcia zysku. Przepisy przewidują szeroką definicję organizacji pozarządowych. Poza stowarzyszeniami i fundacjami należą do nich też inne podmioty, takie jak związki zawodowe czy organizacje samorządu gospodarczego, pozostałe organizacje członkowskie niesklasyfikowane jako stowarzyszenia (np. koła łowieckie, pracownicze kasy pożyczkowe, komitety społeczne) oraz lokalne jednostki organizacyjne Kościoła Katolickiego pełniące działalność społeczną. Organizacje pozarządowe bywają nazywane trzecim sektorem obok sektora publicznego (władz, administracji publicznej) i rynkowego (biznesu, przedsiębiorczości). Organizacje pozarządowe - w odróżnieniu od organów publicznych a podobnie jak biznes - są prywatne i powstają z inicjatywy ich założycieli (prywatnych osób), ale - w odróżnieniu od biznesu a podobnie jak władze publiczne - działają w interesie publicznym, a nie prywatnym. Ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie jest ważnym aktem prawnym wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Obszary, które reguluje ustawa, to:

- Prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego).
- Uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego).
- Nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego.
- Wolontariat.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r. (Dz.U.2020.821 t.j. z dnia 2020.05.08) – ustawa uchwalona przez Sejm regulująca kwestie prawne związane z wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej.

Ustawa reguluje istotne kwestie dotyczące:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków.
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Ustawa ustanowiła m.in. instytucję asystenta rodziny oraz wprowadziła zmiany w przepisach o przysposobieniu. W świetle nowych rozwiązań prawodawczych piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Odebranie dziecka i umieszczenie w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Wyjątkiem są

działania w trybie interwencyjnym, gdy dziecko jest w sytuacji kryzysowej i zagrożone jest jego życie lub zdrowie. Priorytetem powinno być umieszczanie dziecka w rodzinopodobnych formach pieczy. Pobyt dziecka w pieczy zastępczej powinien mieć charakter tymczasowy, a w przypadku niemożności powrotu do rodziny biologicznej dziecka należy zagwarantować prawo do wychowywania się w nowej rodzinie. Obowiązujące od 2012 r. przepisy wprowadziły ograniczenie roli pieczy instytucjonalnej, a od stycznia 2021 r. w ramach dochodzenia do standardów w tego typu placówkach może przybywać do czternaścioro dzieci w wieku powyżej 10 lat. W chwili obecnej do konsultacji społecznych trafił projekt nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Regulacja przygotowana przez MRiPS zakłada m.in. poprawę procedur adopcyjnych, zwiększenie adopcji dzieci starszych i zmiany w sposobie wynagradzania rodzin zastępczych. Zwrócono uwagę m.in. na potrzebę zwiększenia liczby adopcji dzieci starszych przez polskie rodziny. Nowelizacja ma także m.in. wprowadzić obowiązek wydawania wstępnej oceny o kandydatach do przysposobienia dziecka i opinii kwalifikacyjnej pisemnie w formie papierowej lub elektronicznej. Ponadto proponowana nowelizacja wprowadza istotne zmiany w zakresie prawa do urlopu ojcowskiego i urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługujących rodzicom adopcyjnym.

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 roku określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej są realizowane przez instytucje rynku pracy działające w celu:

- pełnego i produktywnego zatrudnienia,
- rozwoju zasobów ludzkich,
- osiągnięcia wysokiej jakości pracy,
- wzmacniania integracji oraz solidarności społecznej,
- zwiększania mobilności na rynku pracy.

Instytucjami rynku pracy realizującymi zadania określone w ustawie są:

- publiczne służby zatrudnienia,
- Ochotnicze Hufce Pracy,
- agencje zatrudnienia,
- instytucje szkoleniowe,
- instytucje dialogu społecznego,
- instytucje partnerstwa lokalnego.

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy mówi, że bezrobotnym jest osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, co ważne zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy lub innej pracy zarobkowej. Bezrobotnym jest również

osoba niepełnosprawna zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy. Bezrobocie mierzone jest *stopą bezrobocia* (stosunek osób bezrobotnych do ogółu ludności czynnej zawodowo). Zgodnie z przepisami ustawy, aby uzyskać status bezrobotnego należy spełnić dodatkowe warunki. Niektóre z nich mówią między innymi o wieku (ukończone 18 lat, lecz nieosiągnięcie 60 lat u kobiet i 65 u mężczyzn), dochodach czy obywatelstwie.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. uznaje, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększania skuteczności przeciwdziałania przemocy w Rodzinie. Ustawa określa:

- zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ustawa ma na celu zwiększanie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. Wchodząca w życie w dniu 30 listopada 2020 r. ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r., poz. 956) wprowadziła zmiany w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Kodeksie postępowania cywilnego, dotyczące postępowania zobowiązującego sprawcę przemocy do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z ofiarą przemocy.

Nowelizacja przepisów dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, obok ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Kodeksu postępowania cywilnego, obejmuje swym zasięgiem także przepisy ustawy o Policji, ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i Kodeksu wykroczeń. Kluczową zmianą, jeżeli chodzi o ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218), jest zmiana brzmienia art. 11a, tejże ustawy. Zgodnie z nim, jeżeli członek rodziny wspólnie zamieszkujący mieszkanie swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta tą przemocą może żądać, aby sąd właściwy według przepisów Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, z późn. zm.) o postępowaniu nieprocesowym, zobowiązał go do opuszczenia wspólnie zamieszkiwanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. (art. 11a ust.1 ww. ustawy). Obok wymienionej zmiany, w przepisie art. 9a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie dodany został ust. 3a, zgodnie z którym w skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzić będą także

przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej, jeżeli Żandarmeria Wojskowa złoży taki wniosek do wójta, burmistrza albo prezydenta miasta w związku z zamieszkiwaniem na obszarze gminy żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową. W konsekwencji tej zmiany dodany został w przepisie art. 9a ww. ustawy – ust. 11a, zgodnie z którym w sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc w rodzinie w skład grup roboczych mogą wchodzić także przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej. Zgodnie z nowym brzemieniem przepisu art. 15a ust. 1 ustawy o Policji – policjant otrzyma prawo zatrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie, stwarzającej bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego. Ponadto zgodnie z nowym przepisem art. 15aa ust. 1 ustawy o Policji – policjant otrzyma prawo wydania wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą, nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Policjant w nakazie lub zakazie wskaże jednocześnie obszar lub odległość od wspólnie zajmowanego mieszkania, którą osoba stosująca przemoc w rodzinie będzie obowiązana zachować.

Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. reguluje kwestię zwalczania nielegalnej produkcji i dystrybucji narkotyków oraz terapii psychiatrycznej dla osób uzależnionych od środków odurzających. Ustawa zawiera przepisy o odpowiedzialności karnej za wytwarzanie i rozpowszechnianie narkotyków. Do ustawy dołączono wykazy środków odurzających z ich klasyfikacją. Zjawisko narkomanii w obecnych czasach staje się coraz bardziej niebezpiecznym problemem społecznym, bowiem w ostatnich latach można zauważyć niepokojący wzrost liczby osób uzależnionych. Warto także nadmienić, że obniżeniu ulega granica wieku osób sięgających po narkotyki. Środki te pojawiają się w szkołach, klubach dyskotekowych, w miejscach będących skupiskami większej liczby młodych ludzi. Narkomania jest niewątpliwie zjawiskiem o charakterze patologii społecznej. Uzależniona jednostka po długotrwałym zażywaniu narkotyków często nie jest w stanie normalnie funkcjonować w społeczeństwie. Organizacjami uprawnionymi do ww. działań są organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), organizacje kościelne, związki samopomocy, rodziny osób uzależnionych. Rodzaj działań profilaktycznych realizowanych na terenie danego województwa lub gminy jest określany przez samorząd w Wojewódzkim lub Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii. Szkoły i inne placówki w ramach systemu oświaty mają ściśle określone kompetencje w zakresie profilaktyki uniwersalnej oraz udzielania pomocy uczniom zagrożonym uzależnieniem. Od 2002 roku wprowadzono ustawowy obowiązek realizacji szkolnego programu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży spójnego z programem wychowawczym szkoły. Szkoła jest zobowiązana do wczesnego rozpoznawania niedostosowania społecznego uczniów oraz podejmowania odpowiednich oddziaływań profilaktycznych i wychowawczych poprzez m.in. udzielanie uczniom zagrożonym narkomanią i ich rodzicom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,

realizację działań informacyjnych na temat szkodliwości narkotyków, a także podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych. Szkoła powinna posiadać opracowane i wdrożone procedury reagowania na sytuacje używania narkotyków przez uczniów lub popełnienia przez nich czynów karalnych. W szkołach wdrażane są programy profilaktyki uniwersalnej, programy dla rodziców a także programy wczesnej interwencji adresowane do uczniów używających substancji psychoaktywnych. Przy prowadzeniu działań profilaktycznych oraz interwencyjnych szkoły współpracują ściśle z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. Do zadań poradni należy m.in. profilaktyka uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży oraz udzielanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka. Na poziomie lokalnym pomoc dla osób zagrożonych i eksperymentujących z narkotykami prowadzona jest ponadto w specjalistycznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych (światlice socjoterapeutyczne) oraz punktach konsultacyjnych, poradniach profilaktyki i terapii uzależnień w formie programów edukacyjnych i psychokorekcyjnych. Placówki te są prowadzone przez samorządy, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, Kościoły, osoby prywatne oraz grupy samopomocy.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. dotyczy osób, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej (jeżeli uzyskały orzeczenie). Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających od osiągnięcia przy współudziale tych osób możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej (art.7 ww. ustawy). Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym uzyskania i utrzymania zatrudnienia (służą temu: szkolnictwo zawodowe, poradnictwo i pośrednictwo pracy). Natomiast rehabilitacja społeczna służy temu, by osobom niepełnosprawnym umożliwić pełne uczestnictwo w życiu społecznym (art. 8 i 9 ww. ustawy). W ustawie poruszane są kwestie możliwości otrzymania dofinansowania do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika, likwidacja barier technicznych, architektonicznych, turnusy rehabilitacyjne, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego. Rehabilitacja zawodowa natomiast poświęca uwagę niepełnosprawnym pracownikom, uprawnieniom pracodawców zatrudniających osobę niepełnosprawną, osobom niepełnosprawnym podejmującym działalność gospodarczą lub rolniczą. Obejmuje także refundację składek na ubezpieczenia społeczne, zakłady pracy chronionej, zakłady aktywności zawodowej oraz warsztaty terapii zajęciowej. W dniu 25.02.2021 r. w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" pod pozycją 218 została opublikowana Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na

Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030. Strategia zakłada realizację 113 działań kluczowych dla nowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Dokument przewiduje reformę systemu orzekania o niepełnosprawności, wypracowanie modelu kompleksowej rehabilitacji, przygotowanie ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami a także wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej oraz tzw. opieki wytchnieniowej. Ponadto zaplanowany jest m.in. rozwój mieszkalnictwa wspomagane, opracowanie Narodowego Programu Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych, modyfikacja systemu wsparcia finansowego adekwatnego do potrzeb i poziomu niepełnosprawności oraz modyfikacja systemu świadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Ponadto współczynnik aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym ma wzrosnąć z 28,8 proc. w 2019 r. do 45 proc. w 2030 r. W omawianym dokumencie wskazano 8 obszarów priorytetowych, w tym między innymi: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. Realizacja działań zaprojektowanych w ramach poszczególnych priorytetów Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021 – 2030 pozwoli na ustanowienie ram całościowej polityki krajowej na rzecz osób niepełnosprawnych zgodnie z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Przełoży się też na zaplanowany wzrost współczynnika aktywności zawodowej i wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Ustawa o samorządzie powiatowym z dn. 5 czerwca 1998 r., która określa zadania publiczne o charakterze ponad gminnym. Część z nich dotyczy polityki społecznej. Są to między innymi:

- pomoc społeczna,
- polityka prorodzinna,
- wspieranie osób niepełnosprawnych,
- przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi.

Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. zapewnia realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju. Do lat 90-tych ubiegłego wieku istniała tylko jedna forma edukacji obowiązkowej – obowiązek szkolny spełniany w 8-klasowej szkole podstawowej. W Konstytucji RP z 1997 r. wprowadzony został obowiązek nauki. W ramach reformy systemu edukacji wdrażanej od września 1999 r. obowiązek szkolny został przedłużony o jeden rok w ramach struktury wprowadzającej 6-letnią szkołę podstawową i 3-letnie gimnazjum. Od września 2004 r. wprowadzone zostało obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne dzieci w wieku 6 lat. Od września 2011 r. obowiązek ten dotyczył dzieci w wieku 5 lat. Przejściowo obniżony również został wiek rozpoczynania obowiązku szkolnego. Od września 2014 obowiązek ten dotyczył pierwszej połowy rocznika 6-latków, a od września 2015 r. dotyczył całego rocznika 6-latków, jednak od grudnia 2015 r. ponownie

podniesiono wiek szkolny do 7 lat. Po uchwaleniu i wejściu w życie ustawy – Prawo oświatowe (od 1 września 2017 r.), obowiązek szkolny znów jest spełniany w 8-klasowej szkole podstawowej, natomiast obowiązek nauki jest zgodnie z tą ustawą spełniany poprzez uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadpodstawowej lub realizowanie przygotowania zawodowego u pracodawcy. Wdrożenie reformy ustroju szkolnego przebiega zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 grudnia 2017 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe. Kształcenie w dotychczasowych gimnazjach zostało zakończone z dniem 31 sierpnia 2019 r.

Obecnie edukacja obowiązkowa jest podzielona na:

- obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne,
- obowiązek szkolny, który rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia,
- obowiązek nauki do 18. roku życia, który może być spełniany przede wszystkim przez uczęszczanie do szkoły ponadpodstawowej (w okresie przejściowym: do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej) lub przez realizowanie przygotowania zawodowego u pracodawcy.

1 września 2019 roku weszły w życie istotne zmiany w ustawie o systemie oświaty i prawie oświatowym. Celem tych zmian było przede wszystkim przywrócenie dawnej renomy szkolnictwu zawodowemu i zapewnienie stałego dopływu wykwalifikowanych kadr do wielu branż wykazujących obecnie największe zapotrzebowanie na specjalistów. Odbudowa szkolnictwa zawodowego od dawna stawiana była zarówno przez specjalistów zajmujących się rynkiem pracy, jak i przez samych ekonomistów na jednym z pierwszych miejsc na liście rozwiązań niezbędnych dla zapewniania stałego rozwoju polskiej gospodarki. Nowe przepisy o szkolnictwie branżowym wprowadziły zwiększoną subwencję oświatową na uczniów tych szkół zawodowych, które kształcą w tych zawodach, na jakie aktualnie jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy. Ustawa wprowadziła również nowe kryteria podziału subwencji, zgodnie z którymi dojdzie do zróżnicowania kwot wypłacanych na uczniów objętych kształceniem branżowym w tych zawodach mających szczególne znaczenie dla kultury i dziedzictwa narodowego.

Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o zmianie niektórych ustaw wspierających rozwój mieszkalnictwa zakłada m.in. zwiększenie dostępności mieszkań na wynajem dla osób o niskich dochodach, poprawę warunków mieszkaniowych w już istniejących lokalach oraz dopłaty do czynszu dla podnajemców mieszkań od gminy w ramach programu "Mieszkanie na Start". Wprowadzono ponadto wyższe dodatki mieszkaniowe dla najemców dotkniętych skutkami epidemii COVID-19 (do 1500 zł miesięcznie przez pół roku na pokrycie do 75 proc. czynszu). Nowe przepisy przewidują też wakacje czynszowe w TBS oraz możliwość dojścia do własności w nowo budowanych mieszkaniach w formule Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych (SIM). Podwyższone zostaną także granty dla gmin

na budowę mieszkań społecznych (z 20 proc. kosztów inwestycji do nawet 35 proc.) i na budowę mieszkań komunalnych (na pokrycie do 80 proc. kosztów nowych inwestycji). Ustawa pozwoli na odejście od refinansowania wsparcia, tj. wypłacania go już po zakończeniu budowy. Ma też ułatwić dostęp do gruntów pod zabudowę mieszkaniową. Powstanie Rządowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa o wartości 1,5 mld zł, który wesprze w budowie mieszkań gminy, które ucierpiały w wyniku epidemii COVID-19. Poszerzono ponadto katalog wydatków uprawniających do otrzymania premii gwarancyjnej przy likwidacji księżeczki mieszkaniowej. Wątpliwie w tym miejscu również wspomnieć o finansowym wsparciu na tworzenie lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, ogrzewalni, tymczasowych pomieszczeń, komunalnej infrastruktury technicznej lub infrastruktury społecznej. Możliwość taką daje Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 2021 r. (Dz. U. 2021.poz.595). Zgodnie z przepisami ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany w szczególności: osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające (pod opieką specjalistów) do prowadzenia samodzielnego życia albo zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione ma zapewniać warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku i w integracji ze społecznością lokalną.

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz. U. 2015, poz. 1905) określa zakres monitorowania i przedstawiania informacji o sytuacji osób starszych, podmioty uczestniczące w realizacji tego zadania oraz źródła jego finansowania. Zgodnie z art. 3 ww. ustawy monitorowaniem sytuacji osób starszych obejmuje się: sytuację demograficzną, sytuację dochodową, warunki mieszkaniowe, aktywność zawodową, sytuację rodzinną i strukturę gospodarstw domowych, sytuację osób niepełnosprawnych, aktywność społeczną i obywatelską, aktywność edukacyjną i kulturalną, aktywność sportową i rekreacyjną, stan zdrowia, dostępność i poziom usług socjalnych, równe traktowanie i przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na wiek oraz realizację polityki senioralnej. W świetle omawianej ustawy osobą starszą jest każdy człowiek, który ukończył 60 rok życia. W Polsce od 2015 roku realizowany był wieloletni program „Senior+” obowiązywał on do 2020 r. W chwili obecnej mamy już kontynuację tego programu. Dokument opracowany został na lata 2021 – 2025. Zakłada wspieranie finansowe jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zadań własnych, polegających na prowadzeniu i zapewnieniu miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+”. Celem strategicznym programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym poprzez dofinansowanie rozbudowy infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+”, tj. wsparcie działań jednostek samorządu

w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”. Celem programu jest zapewnienie wsparcia seniorom – osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej – poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności a także usług w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. W ramach programu udostępniana jest seniorom infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu oraz zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.

Ponadto Stały Komitet Rady Ministrów przyjął dokument "Polityka społeczna wobec osób starszych do roku 2030". Dokument ten został przyjęty Uchwałą z dnia 26 października 2018 r. Nr 161 Rady Ministrów (M.P.2018.1169) i wyznacza kluczowe kierunki polityki senioralnej. Dokument stanowi historyczne opracowanie, bowiem wszystkie obowiązujące do tej pory programy na temat polityki senioralnej miały charakter ramowy. W związku z tym nie przewidywały szczegółowych rozwiązań w zakresie polityki wobec osób starszych. Polityka społeczna wobec osób starszych 2030, jako pierwszy dokument rządowy wyznacza konkretne obszary działań i – co najważniejsze – wskazuje podmioty bezpośrednio odpowiedzialne za ich realizację. Uwzględnia szczegółowe rozwiązania we wszystkich najważniejszych sferach życia osób starszych, m.in. w zakresie bezpieczeństwa, zdrowia, przeciwdziałania samotności, aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz dostosowania infrastruktury do potrzeb i możliwości takich osób. W dokumencie po raz pierwszy zostały uwzględnione potrzeby niesamodzielnych osób starszych. Pozwoli to na wprowadzenie rozwiązań zmniejszających skalę zależności niesamodzielnych osób starszych od innych a także szeregu ułatwień w dostępie do usług wzmacniających samodzielność. Stworzenie kompleksowego programu w zakresie polityki senioralnej i osób starszych ma na celu usystematyzowanie i usprawnienie działań instytucji publicznych na rzecz osób starszych w Polsce. Rozwiązania te przyczynią się również do znacznej poprawy jakości życia osób starszych przy zachowaniu szeroko rozumianego bezpieczeństwa i jak najdłuższej samodzielności.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 to nowy wymiar aktywnej integracji. Jest on bezpośrednim odniesieniem do 9 priorytetu Wspólnych Ram Strategicznych i określa założenia polityki państwa w w/w zakresie. Przedmiotowy program stanowi dokument o charakterze operacyjno – wdrożeniowym i został ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Podstawowym problemem dla krajowego programu jest niezdolność gospodarstw domowych do pokrywania wydatków koniecznych związanych z podstawowymi potrzebami ich członków w wymiarach biologicznym i społecznym, zobowiązaniami z przeszłości (spłacanie zaległości i długów) i przynajmniej minimalnymi oszczędnościami (zabezpieczenie w razie nagłych i nieprzewidzianych wydatków). Aby ten problem zminimalizować, należy oddziaływać na warunki, w

jakich funkcjonują gospodarstwa domowe, aby mogły one podejmować dobre dla siebie i społeczeństwa decyzje o inwestowaniu w swój potencjał zatrudnieniowy i zarobkowy oraz decyzje dotyczące poziomu jego realizacji przez ich dorosłych członków. Celem całej Unii Europejskiej jest zmniejszenie skali ubóstwa lub wykluczenia społecznego o 20 mln osób. Odpowiedni cel krajowy przyjęty przez Polskę brzmi: „obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprywacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy”.

Kolejnym problemem, na który warto zwrócić uwagę, są migracje ludnościowe wewnętrzne i zewnętrzne. Obecnie kwestię tę regulują ZALECENIA KOMISJI (UE) 2020/1366 z dnia 23 września 2020 r. w sprawie unijnego mechanizmu na potrzeby zapewnienia gotowości i zarządzania kryzysami związanymi z migracją (plan gotowości do reagowania w obszarze migracji i na wypadek kryzysu migracyjnego).

Migracje wewnętrzne, czyli w obrębie własnego kraju, albo zewnętrzne – zagraniczne. Migracje mogą być długookresowe (powyżej 12 miesięcy) lub krótkookresowe (3 – 12 miesięcy). Migracje długookresowe oznaczają zmianę miejsca pobytu stałego. Migracje krótkookresowe to wyjazdy na pobyt czasowy, np. do pracy, na studia, na staż, na stypendium itp. We współczesnym świecie przeważają krótkotrwałe migracje ludzi młodych. W dawniejszych czasach – w XIX i XX wieku – przeważały migracje długookresowe. Inny podział wyróżnia migracje swobodne i wymuszone. W przypadku migracji swobodnych przemieszczanie następuje z własnej woli migrantów, którzy na ogół chcą w ten sposób poprawić jakość swojego życia (migracja z powodów ekonomicznych) na przykład dzięki lepszej pracy w innym miejscu. W przypadku migracji wymuszonych przemieszczanie następuje wbrew woli migrujących – jest to na przykład deportacja nielegalnych imigrantów do kraju, z którego wyjechali. Migrujący przymusowo z powodów politycznych czy religijnych – uciekający przed wojną i prześladowaniami – określani są mianem uchodźców. Problemem na szczeblu powiatu jest niewątpliwy przepływ ludności z małych miast i wsi do dużych miejskich aglomeracji. Wyjeżdżają głównie ludzie młodzi w poszukiwaniu pracy, o którą dużo łatwiej w większych ośrodkach miejskich. Często wyjazdy te początkowo mają na celu tylko kontynuowanie nauki – w szkole średniej lub na studiach. Jednak po kilku latach spędzonych w większym mieście absolwenci nie wracają już do swoich rodzinnych miejscowości. Innym rodzajem migracji są migracje zewnętrzne do i z Polski. Dzisiaj nasze granice z państwami Unii Europejskiej są w pełni otwarte, co wpływa na wzrost emigracji zewnętrznej Polaków. Emigruje ludność z całej Polski, głównie na zachód Europy, by pracować za większe pieniądze i tym samym poprawić warunki życiowe. Migracja zewnętrzna do Polski to ciągle rozwijające się zjawisko społeczne. Dotyczy ona dwóch środowisk imigrantów: wysoko wykwalifikowanych specjalistów i kadry zarządzającej oraz niewykwalifikowanej, taniej siły roboczej.

III. Źródła finansowania

Przewiduje się następujące źródła finansowania Strategii:

- Środki własne samorządu powiatowego; są to środki własne z budżetu powiatu przeznaczane na realizację zadań własnych i zadań z zakresu administracji rządowej, między innymi z zakresu pomocy społecznej. Zgodnie art. 5 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U.2021.38 tj.) źródła tych środków to:
 1. wpływy z opłat stanowiących dochody powiatu, uiszczanych na podstawie odrębnych przepisów,
 2. dochody uzyskiwane przez powiatowe jednostki budżetowe oraz wpłaty od powiatowych zakładów budżetowych,
 3. dochody z majątku powiatu, spadki, zapisy i darowizny na rzecz powiatu,
 4. dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach,
 5. 5,0 % dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej,
 6. odsetki od pożyczek udzielanych przez powiat, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej,
 7. odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody powiatu, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych powiatu, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego, i inne. b/ wysokość udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze powiatu w wysokości 10,25%,c/ wysokość udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych, od podatników tego podatku, posiadających siedzibę na obszarze powiatu w wysokości 1,40%.
- Środki z budżetu centralnego; są to dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych, między innymi z zakresu pomocy społecznej. Wysokość dotacji nie przekracza 80% kosztów realizacji zadania. Jeżeli środki przeznaczone na dotację pochodzą z programów rządowych, programów resortowych, pożyczek lub służą wypłacie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, wysokość dotacji może przekroczyć 80% kosztów realizacji zadania. Środki pieniężne pochodzące z budżetu państwa przeznaczone są w szczególności na : funkcjonowanie organów władzy publicznej, w tym organów administracji rządowej, organów kontroli i ochrony prawa oraz sądów

i trybunałów, zadania wykonywane przez administrację rządową, subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego, subwencje dla podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego, wpłaty do budżetu Unii Europejskiej zwane "środkami własnymi Unii Europejskiej", subwencje dla partii politycznych, dotacje na zadania określone odrębnymi ustawami, obsługę długu publicznego, wkład krajowy na realizację programów finansowych z udziałem środków europejskich lub środków w art. 5 ust.3 pkt. 3, 5 i 6 ustawy (źródło: Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych / Dz. U. z 2019 poz.869 ze zm. art. 6, 112,124.

- Środki partnerów przedsięwzięcia (np. NGO) – są to dotacje w postaci bezzwrotnej pomocy finansowej, którą organizacja pozarządowa otrzymuje od donatora/sponsora na określony przez niego cel społeczny. Cel ten powinien być zgodny z celami statutowymi organizacji. Dotacje mogą być celowe, podmiotowe i przedmiotowe. Mówiąc inaczej, jest to wsparcie organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Organizacja działa na rzecz wybranego interesu, ale nie działa w celu osiągnięcia zysku. Jest to organizacja pozarządowa składająca się z dobrowolnych grup obywateli działająca w celu niekomercyjnym. NGO skrót od ang. non-profit organizations. Do organizacji pozarządowych zalicza się stowarzyszenia rejestrowe oraz związki stowarzyszeń – fundacje, kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe. Ideą przedsięwzięcia jest wsparcie organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych poprzez pobudzenie organizacji do współpracy z biznesem, dofinansowanie wkładów własnych, które organizacja pozarządowa wnosi do projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych. Przez "fundusze zewnętrzne" rozumie się środki pochodzące spoza danego województwa.
- Środki funduszy krajowych; fundusze są inwestowane w zwiększenie konkurencyjności polskiej gospodarki, poprawę spójności społecznej i terytorialnej kraju, w podnoszenie sprawności i efektywności administracji. Najważniejszym celem programów unijnych jest poprawa poziomu życia mieszkańców dzięki wzrostowi gospodarczemu i wzrostowi zatrudnienia. Głównym kryterium podziału środków finansowych Unii na poszczególne państwa członkowskie jest poziom produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca. Środki te przeznacza się na realizację krajowych programów tj. Infrastruktura i Środowisko, Wiedza Edukacja Rozwój, Polska Cyfrowa, Polska Wschodnia, Pomoc Techniczna, Rozwój Obszarów Wiejskich itp. Krajowy Fundusz Kapitałowy S.A. polski fundusz kapitałowy, którego wyłącznym przedmiotem działalności jest dokonywanie inwestycji. Krajowy Fundusz Kapitałowy udziela wsparcia finansowego funduszom kapitałowym w formie: 1/ obejmowania i nabywania ich udziałów lub akcji, 2/ uczestniczenia w funduszach kapitałowych w formie spółek komandytowych, komandytowo-akcyjnych lub innych jednostek organizacyjnych

nieposiadających osobowości prawnej, 3/ nabywania ich certyfikatów inwestycyjnych lub jednostek uczestnictwa, 4/ nabywania emitowanych przez nie obligacji, obligacji zamiennych na akcje, obligacji z prawem pierwszeństwa i wariantów subskrypcyjnych, 5/ bezzwrotnych świadczeń na sfinansowanie części kosztów poniesionych przez fundusz kapitałowy na przygotowanie inwestycji i monitorowanie portfela tych inwestycji. 100 - proc. akcjonariuszem spółki jest Polski Fundusz Rozwoju S.A.

- Środki strukturalne Unii Europejskiej - Fundusz strukturalny - finansowy instrument polityki strukturalnej realizowanej przez Unię Europejską. Fundusze te powstały w celu zrestrukturyzowania i zmodernizowania gospodarek państw członkowskich UE. Zalicza się do nich Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i Europejski Fundusz Morski i Rybacki. Ponad połowa środków unijnych jest przydzielana za pośrednictwem tych funduszy. Funduszami tymi zarządzają wspólnie Komisja Europejska i kraje UE. Mają one na celu inwestowanie w tworzenie miejsc pracy oraz zrównoważoną i zdrową europejską gospodarkę i ochronę środowiska. Wszystkimi tymi funduszami zarządzają samodzielnie kraje UE na podstawie umów partnerstwa. Umowy partnerstwa skutkują utworzeniem szeregu programów inwestycyjnych, za pośrednictwem których wsparcie trafia do poszczególnych regionów i na rzecz konkretnych projektów. Fundusze te koncentrują się na pięciu obszarach: badania naukowe i innowacje, technologie cyfrowe, wspieranie gospodarki niskoemisyjnej, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, małe przedsiębiorstwa. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego / EFRR/ wspomaga wyważony rozwój w różnych regionach UE. Europejski Fundusz Społeczny /EFS/ wspiera realizowane w całej Europie projekty związane z zatrudnieniem oraz inwestuje w kapitał ludzki Europy - pracowników, młodych ludzi i wszystkie osoby poszukujące pracy. Fundusz Spójności wspiera projekty w dziedzinie transportu i ochrony środowiska w krajach, w których dochód narodowy brutto /DNB/ na mieszkańca jest niższy niż 90 proc. średniej unijnej. Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich / EFRROW/ - jego zadaniem jest zaradzenie konkretnym problemom, z jakimi zmagają się obszary wiejskie w UE. Europejski Fundusz Morski i Rybacki / EFMR/ pomaga rybakom w przejściu na zrównoważone praktyki połowowe a społecznościom zamieszkującym obszary przybrzeżne - w dywersyfikacji lokalnej gospodarki, przez co poprawia jakość życia na europejskich obszarach nadmorskich.

Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju powiatu zależeć będą od następujących czynników:

- wysokość środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce,

- zasady podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa,
- potencjał absorpcyjny poszczególnych organizacji społecznych i instytucji,
- zdolność przygotowania i realizacji konkretnych projektów dla Powiatu Kaliskiego w sferze społecznej.

W procesie powstawania nowoczesnego społeczeństwa opartego na wzajemnych relacjach gospodarki wolnorynkowej, gdzie ludzie wymieniają między sobą towary i usługi, poza przyjętą formą działalności gospodarczej istnieje potrzeba aktywności społecznej, szczególnie w czasach, kiedy państwo nie jest w stanie zadbać o potrzeby wszystkich członków swojej wspólnoty. Jest to możliwe w ramach funkcjonowania organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń, które obok instytucji zajmujących się pomocą innym ludziom z ramienia urzędu, cieszą się dużą skutecznością. W społeczeństwie obywatelskim organizacje pozarządowe mogą efektywnie realizować działania w sferze pomocy społecznej, ponieważ pozyskiwane środki ze źródeł krajowych i pozabudżetowych (w tym np. także UE, EOG) wykorzystują na cele społeczne w 80 – 90 %. Na terenie powiatu kaliskiego wciąż za mała jest liczba organizacji o profilu pomocy społecznej. Potrzebna jest więc powszechna akcja na rzecz działań społecznych i możliwości zorganizowania tych działań w ramach organizacji pozarządowych. Spektakularne akcje charytatywne to wciąż za mało w obliczu wielości potrzeb. Rodzi się tu potrzeba uświadomienia społeczeństwu możliwości, jakie można wykorzystać za pośrednictwem organizacji pozarządowych.

IV. Zgodność dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021-2030 z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030 powinna być zgodna i wpisywać się w zewnętrzne plany i koncepcje rozwoju określone w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, tzn. strategiach i planach definiujących kierunki rozwoju społeczno – gospodarczego Europy, Polski i jej regionów. Niektóre dokumenty zostały opisane poniżej.

Program Europa 2027 Inteligentna, bez emisyjna, dobrze skomunikowana - określa cele i instrumenty wsparcia w przyszłej perspektywie finansowej 2021-2027. Dominujące cele w polityce spójności w nadchodzących latach będą dotyczyły: bardziej inteligentnej Europy (innowacje, wykorzystanie technologii, cyfryzacja), bardziej przyjaznej dla środowiska bezemisyjnej Europy (efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii, transport niskoemisyjny), lepiej połączonej Europy (poprawa dostępności, zarówno na poziomie infrastruktury drogowej, lotniczej, morskiej, jak i cyfrowej, poprzez sieci szerokopasmowe i Internet), Europy o silniejszym wymiarze społecznym (edukacja, zdrowie, rynek pracy, kultura) oraz Europy bliżej obywateli (ochrona dziedzictwa kulturowego, rewitalizacja obszarów zdegradowanych, rozwój obszarów cennych przyrodniczo wynikające z lokalnych strategii rozwoju).

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 na rok 2021. Pierwsza oś priorytetowa dotyczy osób młodych na rynku pracy. W tym zakresie realizowane będzie wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy. Wsparcie udzielane jest z Europejskiego Funduszu Społecznego. Druga oś priorytetów dotyczy efektywnej polityki publicznej dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. W tym zakresie realizowany będzie rozwój usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności, wysoka jakość systemu oświaty, kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki, poprawa zarządzania i rozwoju kapitału ludzkiego oraz wsparcie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach. Trzecia oś dotyczy Szkolnictwa wyższego dla gospodarki i rozwoju. Czwarta oś priorytetowa dotyczy innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej. W tym zakresie promowane będzie wprowadzanie innowacji społecznych.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2021 - to kontynuacja programu, który został opracowany na lata 2014 – 2020. Dotyczy on czterech obszarów:

1. profilaktyka, diagnoza i edukacja społeczna w zakresie przemocy w rodzinie,
2. ochrona i pomoc dla osób dotkniętych domową agresją,
3. oddziaływanie na sprawców przemocy,

4. podnoszenie kompetencji i rozwijanie umiejętności przedstawicieli służb i podmiotów wykonujących zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy.

Krajowy Program Aktywni Plus 2021 -2025 - pakiet wsparcia dla osób w podeszłym wieku, których zgodnie z prognozami demograficznymi będzie w Polsce coraz więcej. W ramach programu zaplanowano cztery obszary działań: aktywność społeczna, partycypacja społeczna, wyłączenie cyfrowe oraz przygotowanie do starości. Celem głównym programu Aktywni Plus jest zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Ma on pomóc we wzbogaceniu oferty zagospodarowania czasu wolnego dla osób starszych, w rozwijaniu ich przedsiębiorczości społecznej oraz postaw aktywizujących do podejmowania pracy. Ma on także przyczynić się do zmniejszenia poziomu wykluczenia cyfrowego wśród osób starszych. Seniorzy będą zachęceni do podejmowania działań charytatywnych na rzecz innych osób, w tym wolontariatu. Program ma zwiększyć poziom samoorganizacji środowiska osób starszych w życiu publicznym. Podejmowane będą również działania na rzecz budowania pozytywnego wizerunku starzenia się i starości w uniwersalnej świadomości społecznej. Planowany termin przyjęcia projektu przez Radę Ministrów to ostatni kwartał tego roku.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu – Aktualizacja na lata 2021 -2027 z perspektywą do 2030 roku. Kluczowe kierunki działań na lata 2014 - 2020 to zmniejszenie wykluczenia dzieci i młodzieży, stworzenie szansy na bezpieczne wejście na rynek pracy dla osób młodych oraz ułatwienie im godzenia pracy zawodowej z zakładaniem rodziny, aktywna integracja osób wykluczonych społecznie, wsparcie osób starszych oraz zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Główne kierunki aktualizacji Programu to odchodzenie od instytucjonalnych form opiekuńczych i usługowych na rzecz świadczeń realizowanych w środowisku lokalnym.

Krajowa Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021 – 2030 przewiduje zwiększenie środków na realizację dotychczasowych form pomocowych z wykorzystaniem środków unijnych. Przygotowana Strategia zakłada realizację 113 działań kluczowych dla nowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Priorytetowe obszary strategii to: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. Głównym wskaźnikiem monitorującym realizację celu głównego Strategii – jakim jest włączenie społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych będzie współczynnik aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym.

Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku stanowi jeden z najważniejszych dokumentów wyznaczających główne kierunki rozwoju i wdrażania polityki społecznej w regionie. Jest integralną częścią Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. W swoich postanowieniach obejmuje kluczowe obszary tj. osoby starsze, rodzinę, osoby z ograniczoną

sprawnością i ich opiekunów, osoby z kręgu wysokiego ryzyka socjalnego, migrantów, kadrę pomocy i integracji społecznej. W odróżnieniu od Strategii obowiązującej do 2020 r. została ona poszerzona o obszary związane z migracją, kadrą pomocy i integracji społecznej.

Strategia Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014 – 2021, której celem jest szybki i zrównoważony wzrost gospodarczy i poprawa warunków życia mieszkańców powiatu. Strategia zakłada realizację celu głównego poprzez realizację 6 celów podstawowych. W dokument wpisano cel dotyczący poprawy warunków życia mieszkańców i przeciwdziałanie patologii społecznej oraz podjęcie działań w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Zakłada on dalszą realizację powiatowego programu pomocy osobom niepełnosprawnym, przeciwdziałanie zjawiskom patologii społecznej, między innymi poprzez podejmowanie działań prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomani, działalność w zakresie poprawy funkcjonowania służby zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zdrowotnej, zawodowej i społecznej, rozwój usług socjalnych dla ludzi starszych, niepełnosprawnych, ochronę najsłabszych grup społecznych przed marginalizacją życia.

Ponadto strategia zgodna jest z zasadami polityki społecznej, do których należą:

1. **Zasada pomocniczości** – najpierw radzisz sobie sam, potem liczysz na pomoc rodziny, następnie społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe, samorząd), a na końcu państwa. Państwo pojawia się dopiero wtedy, gdy działania na „niższych szczeblach” okazały się niewystarczające.
2. **Zasada efektów odłożonych w czasie** - np. zmiana nauczania przynosi efekty, kiedy nowe pokolenie, inaczej wykształcone, zastępuje poprzedników. Zapowiedź zmian organizacyjnych czy prawnych z reguły powoduje wzrost oczekiwań. „Odkładany w czasie” efekt zmian często wywołuje rozgoryczenie, niepokój, pretensje, odruchy protestu, buntu, nawet rozruchy.
3. **Zasada szerokiego zasięgu skutków, inaczej zasada promieniowania efektów** - działania podejmowane w obrębie któregoś z obszarów polityki społecznej czy któregoś z jej podmiotów obejmują swoim wpływem również ich szersze lub węższe „obrzeża”. Na przykład, jeżeli pomoc społeczna skutecznie pomogła sąsiadom, to wzrasta poczucie bezpieczeństwa wśród współmieszkańców.
4. **Zasada akceptacji społecznej** - jeżeli działania władz budzą pozytywne emocje społeczne (np. organizowanie wakacji dla dzieci czy rozgrywek sportowych), efekt jest szybki. Jeśli natomiast władza lokalna musi zabiegać o akceptację swoich zamiarów, wówczas należy przygotować plan, który powinien zawierać: wyjaśnienie celu podjętego działania, jawność wszelkich poczynań, poparcie uznanych w środowisku autorytetów, akcję informacyjną poprzedzającą decyzję, zaangażowanie do realizacji celu jak największej liczby osób i instytucji, obserwowanie, wskazywanie i podkreślanie pierwszych sukcesów i wspólne ich świętowanie, ujawnianie trudności i ewentualnych niepowodzeń.

5. **Zasada kontroli społecznej** - to zespół czynników kształtujących zachowanie jednostki w sposób społecznie pożądany. Każda zbiorowość lokalna rozwija własny system wartości, miar, ocen, nakazów i zakazów, według których ocenia podejmowane działania. Kontrola społeczna jest kwintesencją obywatelskości. Stąd postulat budowania przez obywateli ciał czy też organizacji kontrolnych i monitorujących.
6. **Zasada aktywności, zaangażowania społecznego** - polega na włączaniu w lokalne życie społeczne jak największej grupy mieszkańców. Przykładem są organizacje pozarządowe, skupiające rodziców dzieci niepełnosprawnych, ale także towarzystwa regionalne.
7. **Zasada kompleksowości i sprzężenia zwrotnego** – zmiany dokonane w jednym obszarze życia zawsze powodują zmiany w innych jego dziedzinach. Np. taki ciąg skutków: brak wykształcenia – brak pracy – brak dochodu – zasiłek – utrata poczucia wartości – niechęć do otoczenia – obniżenie poziomu życia, konflikty z rodziną – przestępczość, alkoholizm. Takie „ciągi” zdarzeń to częste schematy biografii klientów pomocy społecznej.
8. **Zasada pozornego altruizmu** to pomoc tzw. osobom wykluczonym w interesie osób niewykluczonych. Wprowadzając działania społeczne na rzecz grupy wykluczonej bądź zagrożonej wykluczeniem społecznym, argumentujemy je dobrem powszechnym. Należy pamiętać, iż nowe działania, które są wprowadzone, muszą być dobre dla ogółu społeczeństwa. Pomagając ludziom starszym bądź niepełnosprawnym, nie można zapominać o reszcie mieszkańców. Ich potrzeby też są ważne. Nie można lekceważyć żadnej ze stron.

V. Metodologia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030

Metodologia dokumentu Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030 składa się z kompilacji: analizy danych statystycznych i demograficznych, analizy danych uzyskanych m.in. na podstawie wywiadów środowiskowych, indywidualnych programów usamodzielnienia oraz sprawozdań obejmujących informacje o osobach należących do grup objętych analizą modelu SWOT, wyników konsultacji społecznych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie powiatu kaliskiego przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy części. Pierwsza część poświęcona została opisowi poszczególnych aktualnych dokumentów, aktów prawnych i projektów, z którymi strategia winna być spójna. Druga część opisuje charakterystykę sytuacji społecznej powiatu kaliskiego. Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na terenie powiatu problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną oraz sytuację na rynku pracy. Opisano również dostępne dla mieszkańców usługi w ramach pomocy społecznej. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o: informacje i dane własne będące w posiadaniu PCPR w Kaliszu, informacje uzyskane z ośrodków pomocy społecznych z terenu powiatu kaliskiego, dane z PUP w Kaliszu, dane i informacje uzyskane od organizacji społecznych działających na terenie powiatu kaliskiego, dane GUS, informacje uzyskane z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Opatówku, Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu i inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych powiatu i PCPR. Charakterystykę sytuacji społecznej powiatu kaliskiego podsumowuje analiza SWOT.

Przed przystąpieniem do opracowania katalogu celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym należy dokonać analizy zasobów powiatu w kontekście szans rozwojowych, zagrożeń, ale także czynników, które decydują o jego potencjale lub też hamują jego wzrost. Skutecznym narzędziem analizy strategicznej jest analiza SWOT.²

Celem analizy SWOT jest ocena sytuacji organizacji na podstawie analizy jej mocnych i słabych stron (analiza wewnętrzna) oraz analiza szans i zagrożeń płynących z otoczenia (analiza zewnętrzna). Analiza SWOT to zatem Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia). Analiza przyjmuje postać ankiety z odpowiednią punktacją: 1 - 3 (słaba strona lub zagrożenia), 4 - 5 (silna strona lub szansa).³

Kompleksowe badania otoczenia danej organizacji (w tym przypadku powiatu kaliskiego) i jej

² J. Zawadzki, Podstawy teorii organizacji i zarządzania, Kalisz, 2007.

³ J. Zawadzki, Podstawy teorii organizacji i zarządzania, Kalisz, 2007.

wewnętrznego potencjału pozwalają na określenie priorytetów rozwojowych. Pomocna będzie w tym kontekście przeprowadzona diagnoza społeczno - demograficzna powiatu, która wyróżnia główne problemy społeczne regionu oraz deficyty w zakresie zasobów pomocy społecznej. Analiza SWOT powiatu kaliskiego dotycząca przeciwdziałania problemom społecznym musi również wziąć pod uwagę zakres kompetencyjny samorządu powiatowego w zakresie realizacji polityki społecznej.

Uwzględniając diagnozę powiatu głównie w części dotyczącej problemów społecznych oraz ustawowe zadania samorządu powiatowego wyróżniono obszary problemowe analizy. Wskazanie obszarów problemowych oraz ich opis stanowić będzie część trzecią, na ich podstawie zostaną opracowane cele strategiczne i operacyjne strategii. W sposobie monitorowania i oceniania postępów w realizacji strategii uwzględniono obowiązek prowadzenia statystyki publicznej oraz informowanie przedstawicieli samorządu powiatu i społeczności lokalnej o efektach i rezultatach uzyskiwanych w trakcie wdrażania strategii w formie sprawozdań rocznych. System wdrażania działań strategicznych oparto na propozycji krajowych programów wsparcia i pomocy, których zakres może być rozszerzony w każdym momencie wdrażania strategii, jeśli wystąpi uzasadniona potrzeba, a samorząd powiatu podejmie stosowną uchwałę.

VI. Charakterystyka powiatu kaliskiego

6.1. Położenie geograficzne.

Powiat kaliski usytuowany jest w środkowej Polsce, na terenie południowowschodniej części województwa wielkopolskiego. Powiat znajduje się w bezpośredniej strefie wpływów trzech dużych ośrodków miejskich: Poznania - stolicy województwa, Łodzi oraz Wrocławia. Ośrodki te są zlokalizowane w odległości od 90 do 140 km od terenu powiatu. Dzięki istniejącej sieci połączeń drogowych (autobusowych i samochodowych) oraz kolejowych dostępność komunikacyjna do pobliskich – ościennych ośrodków wielkomiejskich jest dla mieszkańców powiatu zadowalająca. Przez powiat kaliski przebiega droga krajowa nr 12 i droga krajowa nr 25 oraz linia kolejowa nr 14. Sieć komunikacyjna w powiecie kaliskim to w sumie 1500 kilometrów dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych. Powiat zajmuje powierzchnię 1160 km² i liczy ponad 80 tys. mieszkańców. W skład powiatu kaliskiego wchodzi 11 gmin: Blizanów, Brzeziny, Ceków Kolonia, Godziesze Wielkie, Koźminek, Lisków, Mycielin, Opatówek, Stawiszyn, Szczytniki, Żelazków. Dziewięć gmin – to gminy wiejskie, a trzy – Koźminek, Opatówek i Stawiszyn - mają status miejsko – gminny.

Rys. 1 Mapa powiatu kaliskiego z podziałem na gminy

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/p,135,polozenie>

Gmina Blizanów jest największą wiejską gminą powiatu kaliskiego. Położona jest w północno – zachodniej części powiatu, w dorzeczu rzeki Prosnys. Gmina ma powierzchnię 15 780 hektarów i obejmuje 40 wsi sołeckich zamieszkiwanych przez 9 940 mieszkańców⁴. Na jej terenie znajduje się 1,5 tys. gospodarstw rolnych.

Rys. 2. Herb gminy Blizanów

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,5,blizanow>

Gmina Brzeziny Położona w dorzeczu Prosnys ma charakter rolniczo – turystyczny. Jej powierzchnia wynosi 12 700 ha, z czego 5 340 ha zajmują lasy. Gmina liczy 5 817 mieszkańców⁵. Ze względu na walory środowiskowe na terenie gminy utworzono dwa rezerваты przyrody Brzeziny i Olbina. Rezerваты utworzone zostały w 1958 roku.

Rys. 3. Herb gminy Brzeziny

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,6,brzeziny>

⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Blizanów, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

⁵ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Brzeziny, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

Gmina Ceków Kolonia położona jest w dolinie rzek Swędrni i Żabianki. Jej powierzchnia wynosi 8 200 ha, a mieszka tam 4 746 osób⁶. Na terenie gminy znajduje się 18 wsi sołeckich i ok. 800 gospodarstw rolnych. Gospodarka gminy to przede wszystkim rolnictwo i przetwórstwo rolno – spożywcze.

Rys. 4. Herb gminy Ceków Kolonia

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,30,cekow-kolonia>

Gmina Godziesze Wielkie położona jest nieopodal Kalisza, jej obszar liczy ponad 10 tys. ha. Na terenie gminy znajduje się 25 wsi sołeckich, w których mieszka 9 591 osób⁷. Gmina Godziesze Wielkie należy do typowo rolniczych - funkcjonuje tu blisko 1,5 tys. gospodarstw rolnych.

Rys. 5. Herb gminy Godziesze Wielkie

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,37,godziesze-wielkie>

⁶ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Ceków Kolonia, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

⁷ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Godziesze Wielkie, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

Gmina i miasto Koźminek położona jest na wschód od Kalisza. Zajmuje 8.840 ha powierzchni. Na jej terenie znajdują się 24 sołectwa, które zamieszkuje 7 547 mieszkańców⁸. Gmina Koźminek ma charakter rolniczy. Funkcjonuje tam ok.1100 gospodarstw.

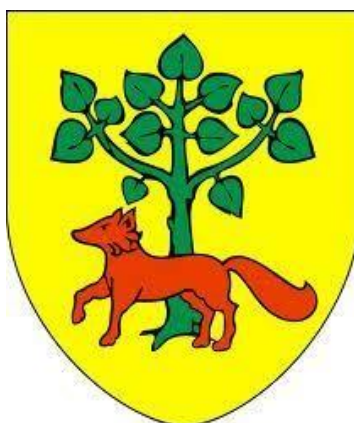
Rys. 6. Herb gminy Koźminek

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,36,kozminek>

Gmina Lisków położona jest we wschodniej części powiatu kaliskiego przy trasie Kalisz – Turek. Jej obszar to 7 580 ha. Użytki rolne zajmują prawie 6,5 tys. ha. Głównym kierunkiem produkcji rolnej jest uprawa zbóż, ziemniaków i warzyw oraz hodowla bydła i trzody chlewnej. Gminę zamieszkiwało w 2019 roku 5 213 osób⁹.

Rys. 7. Herb gminy Lisków

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,35,liskow>

⁸ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Koźminek, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

⁹ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Lisków, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

Gmina Mycielin położona jest w północno-wschodniej części powiatu kaliskiego. Obejmuje obszar 11 tys. ha., zamieszkiwany przez 4 873 osoby¹⁰. Na terenie gminy znajduje się 16 wsi sołeckich skupiających 820 gospodarstw rolnych.

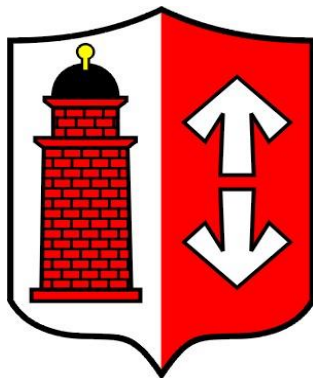
Rys. 8. Herb gminy Mycielin

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,34,mycielin>

Gmina i miasto Opatówek położona jest nad rzeką Cienią, 9 km. na wschód od Kalisza. Na obszarze 10 400 ha zamieszkuje 10 808 mieszkańców¹¹. W skład gminy wchodzi 27 wsi sołeckich. Gmina Opatówek ma charakter rolniczy z dynamicznie rozwijającą się działalnością gospodarczą w sektorze usług i produkcji. Teren gminy obejmuje częściowo tereny dwóch parków krajobrazu chronionego: Doliny Rzeki Swędrni i Doliny Rzeki Prosny, na których ochronie poddano bogactwo flory (714 gatunków), fauny, zwłaszcza ptaków wodno-błotnych, walory krajobrazowe, a także wartości historyczno-kulturowe. We wsi Szałe znajdują się tereny rekreacyjne położone wokół zbiornika retencyjnego. Na istniejącym tu torze wioślarskim odbywają się zawody sportowe.

Rys. 9. Herb gminy Opatówek

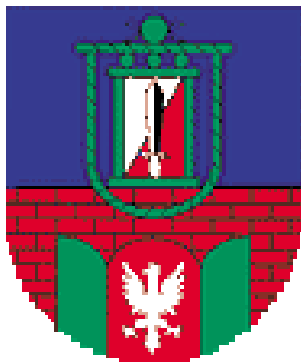
Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,33,opatowek>

¹⁰ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Mycielin, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

¹¹ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Miejsko – Wiejska Opatówek, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

Gmina i miasto Stawiszyn leży w północno – wschodniej części powiatu kaliskiego. Zajmuje powierzchnię 7 300 ha i zamieszkuje ją 7 133 mieszkańców¹². Swoim obszarem gmina obejmuje 14 wsi sołeckich, na terenie których znajduje się 830 indywidualnych gospodarstw. Ponad 2 tys. ha. powierzchni gminy zajmują lasy.

Rys. 10. Herb gminy i miasta Stawiszyn

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,38,stawiszyn>

Gmina Szczytniki położona jest na południowo-wschodnim krańcu Wysoczyzny Kaliskiej. Obecnie na jej obszarze wynoszącym prawie 11 100 ha znajduje się 29 wsi sołeckich. Na terenie gminy mieszka ponad 7 812 osób¹³. Prawie cały obszar gminy zajmują użytki rolne.

Rys. 11. Herb Gminy Szczytniki

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,32,szczytniki>

¹² Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Miejsko – Wiejska Stawiszyn, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

¹³ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Szczytniki, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

Gmina Żelazków położona jest na północ od Kalisza. Zajmuje obszar 11 360 ha podzielony na 25 wsi sołeckich. Teren gminy zamieszkuje 9 546 mieszkańców¹⁴. Gmina ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują 9,5 tys. ha.

Rys. 12. Herb gminy Żelazków

Źródło: <https://www.powiat.kalisz.pl/art,31,zelazkow>

Gminy tworzące powiat kaliski w przeważającej części mają charakter rolniczy. Żadna z gmin tworzących powiat nie spełnia dominującej roli wobec terenu całego powiatu. Brak jest także większego ośrodka miejsko-gminnego, który taką rolę mógłby pełnić.

6.2. Diagnoza społeczna powiatu kaliskiego – demografia

Ludność powiatu kaliskiego liczy 83 026 osób¹⁵. Gęstość zaludnienia kształtuje się dużo poniżej średniej wojewódzkiej i krajowej, w powiecie wynosi 72 osoby na km² (w Wielkopolsce - 112 osób na km², a w Polsce 123 osoby na km²). Na terenie powiatu brak jest większych ośrodków miejskich, co jest bezpośrednią przyczyną tak niskiego wskaźnika zaludniania. W granicach powiatu leżą obecnie trzy miasta – Koźminek, Opatówek i Stawiszyn.

¹⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Wiejska Żelazków, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

¹⁵ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Powiat Kaliski, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

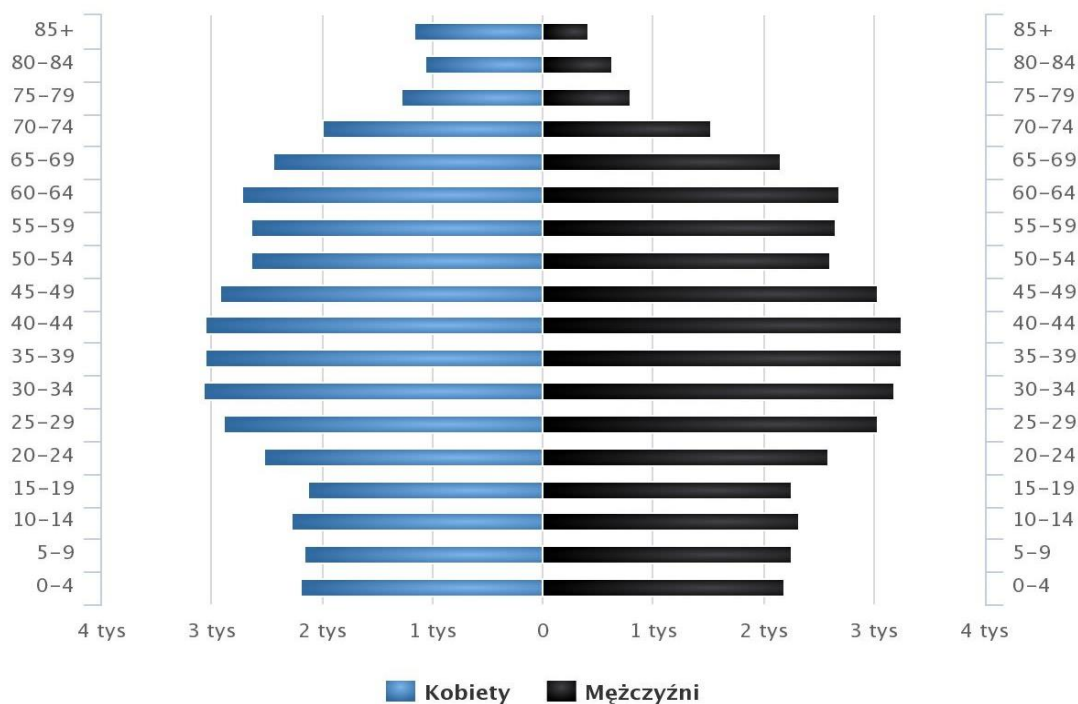
Tabela nr 1. Dane demograficzne – ilość mieszkańców w powiecie kaliskim w latach 2014 – 2019 z podziałem na płeć.

LATA:	2014	2015	2016	2017	2018	2019
K	42146	42086	42157	42229	42217	42175
M	40668	40752	40748	40859	40813	40851
ogółem	82814	82838	82905	83124	83030	83026

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Z danych statystycznych zawartych w powyższej tabeli wynika, że liczebność mieszkańców powiatu kaliskiego od 2014 roku utrzymuje się na stałym poziomie, zaobserwować można jej nieznaczny wzrost. Od 2014 roku liczba mieszkańców zwiększyła się o 212 osób. W powiecie kaliskim 50,8% stanowią kobiety, a 49,2% mężczyźni. W latach 2002-2019 liczba mieszkańców wzrosła o 4,0%. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,6 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu kaliskiego w 2050 roku wynosi 82 453, z czego 41 568 to kobiety, a 40 885 mężczyźni.

Wykres nr 1. Piramida wieku mieszkańców powiatu kaliskiego w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Mieszkańcy powiatu kaliskiego zawarli w 2019 roku 427 małżeństw, co odpowiada 5,1 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa wielkopolskiego oraz więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 28,4% mieszkańców powiatu kaliskiego jest stanu wolnego, 59,1% żyje w małżeństwie, 2,5% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,9% to wdowy/wdowcy.

Tabela nr 2. Przyrost naturalny w latach 2014 -2019 w powiecie kaliskim.

LATA:	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia	927	861	873	942	858	886
Zgony	766	851	771	819	859	838
Przyrost naturalny	161	10	102	123	-1	48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Powiat kaliski ma dodatni przyrost naturalny. Sumując dane statystyczne z powyższej tabeli na przestrzeni ostatnich sześciu lat w powiecie kaliskim urodziło się łącznie 5.347 dzieci, w tym samym czasie zmarło 4.904 mieszkańców powiatu. W 2019 roku urodziło się 886 dzieci, w tym 48,8% dziewczynek i 51,2% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,06 i jest nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2018 roku 30,3% zgonów w powiecie kaliskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 22,8% zgonów w były nowotwory, a 10,4% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności powiatu kaliskiego przypada 10,1 zgonów.

Tabela nr 3. Migracje ludności w powiecie kaliskim w 2019 roku

Zameldowania w ruchu wewnętrznym		905	
Kobiety (zameldowania w ruchu wewnętrznym)	491	Mężczyźni (zameldowania w ruchu wewnętrznym)	414
Zameldowania z zagranicy		17	
Kobiety (zameldowania z zagranicy)	7	Mężczyźni (zameldowania z zagranicy)	10
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym		930	
Kobiety (wymeldowania w ruchu wewnętrznym)	501	Mężczyźni (wymeldowania w ruchu wewnętrznym)	429

Wymeldowania za granicę		9	
Kobiety (wymeldowania za granicę)	3	Mężczyźni (wymeldowania za granicę)	6
Saldo migracji		-17	
Kobiety (saldo migracji)	-9	Mężczyźni (saldo migracji)	-8
Saldo migracji wewnętrznych		-25	
Kobiety (saldo migracji wewnętrznych)	-10	Mężczyźni (saldo migracji wewnętrznych)	-15
Saldo migracji zagranicznych		8	
Kobiety (saldo migracji zagranicznych)	1	Mężczyźni (saldo migracji zagranicznych)	7

Źródło: GUS, 31.12.2019

W 2019 roku zarejestrowano 905 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 930 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu kaliskiego – 25. W tym samym roku 17 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 9 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 8. Analizując powyższe dane, należy stwierdzić, że migracja wewnętrzna i zewnętrzna nie powoduje w bezpośredni sposób determinacji sytuacji demograficznej na terenie powiatu kaliskiego. W skali całej ludności powiatu kaliskiego są to niewielkie ujemne wartości.

Tabela nr 4. Biologiczne grupy wieku w powiecie kaliskim w 2019 roku

<i>Ludność w wieku 0-14 lat</i>		<i>16,10%</i>	
<i>Kobiety (w wieku 0-14 lat)</i>	15,70%	<i>Mężczyźni (w wieku 0-14 lat)</i>	16,60%
<i>Ludność w wieku 15-64 lat</i>		<i>67,70%</i>	
<i>Kobiety (w wieku 15-64 lat)</i>	65,50%	<i>Mężczyźni (w wieku 15-64 lat)</i>	69,90%
<i>Ludność w wieku 65 lat i więcej</i>		<i>16,20%</i>	
<i>Kobiety (w wieku 65 lat i więcej)</i>	18,80%	<i>Mężczyźni (w wieku 65 lat i więcej)</i>	13,50%

Źródło: GUS, 31.12.2019

Analizując dane z powyższej tabeli na koniec roku 2019 61,4% mieszkańców powiatu kaliskiego było w wieku produkcyjnym, 19,1% w wieku przedprodukcyjnym, a 19,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

6.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w powiecie kaliskim w latach 2015 – 2019

Wskaźnik obciążenia demograficznego według definicji GUS jest to stosunek osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2015 - 2019 przedstawia tabela nr 5. Poniżej prezentowane dane wskazują na to, że w powiecie kaliskim od 2015 roku utrzymuje się wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego. Trend wzrostu wskaźnika utrzymuje się zarówno w skali województwa wielkopolskiego, jak i w skali kraju. Stan ludności według wieku obrazujący możliwości bieżącej oraz perspektywicznej aktywności zawodowej społeczeństwa na 31 grudnia 2019 roku (Główny Urząd Statystyczny w Poznaniu) charakteryzował się następującymi danymi liczbowymi:

1. W Polsce

- Osoby w wieku przedprodukcyjnym	5 888 087
- Osoby w wieku produkcyjnym	24 086 546
- Osoby w wieku poprodukcyjnym	8 407 943

2. W województwie wielkopolskim

- osoby w wieku przedprodukcyjnym	679 113
- osoby w wieku produkcyjnym	2 104 475
- osoby w wieku poprodukcyjnym	715 145

Liczba ludności w województwie wielkopolskim w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 56.

3. W powiecie kaliskim

- osoby w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 roku życia)	15 899
- osoby w wieku produkcyjnym	50 968
- osoby w wieku poprodukcyjnym	16 159

Liczba ludności w powiecie w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 31,2.

Tabela nr 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w powiecie kaliskim.

Lata:	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.	59,2	61,3	61,1	62	62,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Wzrost tego wskaźnika spowodowany jest coraz szybciej starzejącym się społeczeństwem, wydłużeniem średniej długości życia, niskim współczynnikiem dzietności i spadkiem udziału młodych w populacji. Starzejące się społeczeństwo ma istotny wpływ na zrównoważony rozwój i stabilność działań gospodarczych. Wzrost tego wskaźnika powoduje potencjalną przeszkodę dla pracowników we wspieraniu systemów zabezpieczenia społecznego i ochrony zdrowia.

Mając na uwadze zmiany w strukturze wiekowej ludności, niezbędne jest zapewnienie specjalistycznych i efektywnych form pomocy osobom starszym w celu jak najdłuższego utrzymania ich we własnym środowisku zamieszkania oraz niedoprowadzenie do marginalizacji tej grupy wiekowej.

6.4. Analiza rynku pracy

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. W ujęciu mikroekonomii bezrobocie jest postrzegane jako sytuacja utraty pracy przez daną osobę na skutek niedostatecznych umiejętności bądź kwalifikacji, które umożliwiłyby utrzymanie pracy lub zdobycie nowej. W ujęciu makroekonomicznym bezrobocie rozpatrujemy jako sytuację, w której liczba osób pozostających bez pracy jest spora i dotyczy pewnego obszaru geograficznego, co może wpływać na kondycję całej gospodarki. Bezrobocie w Polsce w 2019 roku według Głównego Urzędu Statystycznego wyniosło 5,2%

Na terenie powiatu przy ulicy Staszica 47a mieści się Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu. Fundusze na funkcjonowanie Urzędu Pracy określone są na każdy rok w postaci planów finansowych i ujęte są w budżecie Starostwa Powiatowego w Kaliszu. Kalkulacje obejmują wynagrodzenia pracowników i pochodne oraz wydatki bieżące - zadania własne i zadania realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz składki na ubezpieczenia zdrowotne dla osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku - zadania zlecone (PUP w Kaliszu). Z analizy rynku pracy z 31 grudnia 2019 roku wynika, że liczba bezrobotnych zarejestrowanych wynosiła 1 942 osób. W liczbie tej znajduje się 1 251 osób bezrobotnych zamieszkałych w Kaliszu oraz 691 bezrobotnych mieszkańców gmin należących do powiatu kaliskiego.

Tabela nr 6. Liczba osób bezrobotnych w Powiecie Kaliskim w latach 2015 – 2020.

LATA:	2015	2016	2017	2018	2019	2020
KOBIETY	889	758	539	439	431	514
MĘŻCZYŹNI	734	561	366	303	260	366
OGÓŁEM	1623	1319	905	742	691	880
STOPA BEZROBOCIA %	5,6	4,4	2,8	2,3	2,1	2,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kaliszu.

Ogólna liczba zarejestrowanych bezrobotnych w grudniu 2019 r. była mniejsza o 65 osób tj. o 3,2% w stosunku do stanu z grudnia 2018 r. Charakterystyczne cechy zbioru bezrobotnych powiatu kaliskiego to:

- przewaga bezrobotnych kobiet (57,3%) – 1 112 osób,
- zdecydowana większość bezrobotnych bez prawa do zasiłku (83,6'%) – 1 622 osób,
- duży udział bezrobotnych poprzednio pracujących (90,9%) – 1 764 osób,
- duża ilość bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (34,4%) – 667 osób.

W 2020 roku zarejestrowanych osób bezrobotnych w powiecie kaliskim było już więcej o 189 w stosunku do stanu z grudnia 2019 r. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego stopa bezrobocia na dzień 31.03.2021 r w powiecie kaliskim wynosi 3%, w Wielkopolsce 3,9 %, a w skali kraju to 6,4%. Niewątpliwie na wzrost poziomu bezrobocia wpływ ma również panująca sytuacja pandemiczna wirusa SARS – COV -2. Liczne obostrzenia, w tym zamykanie zakładów pracy, przyczyniają się do wzrostu redukcji etatów. Z danych GUS wynika, że już w kwietniu 2020 roku odnotowano wzrost osób poszukujących pracy o 6,27% w porównaniu z marcem 2020. Tendencja wzrostowa utrzymywała się do lipca 2020 r. W jej efekcie na koniec lipca 2020 r. w polskich urzędach pracy zarejestrowanych było 1030 tys bezrobotnych, czyli o 13,31 % więcej niż w końcu marca 2020r. Ponowny wzrost stopy bezrobocia rejestrowanego do 6,5% przyniosła druga fala pandemii.

Tabela nr 7. Stopa bezrobocia i liczba osób zarejestrowanych w urzędach pracy w latach 2015 – 2020.

Lata:	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Polska - stopa % Zarejestrowani w tysiącach	9,7	8,2	6,6	5,8	5,2	6,2
	1563,3	1335,2	1081,7	968,9	866,4	1046,4
województwo wielkopolskie- stopa % Zarejestrowani	4,9	5	3,7	3,1	2,8	3,9
	65000	79411	58900	50900	46300	59978
powiat kaliski- stopa % Zarejestrowani	5,6	4,4	2,8	2,3	2,1	2,7
	1623	1319	905	742	691	880

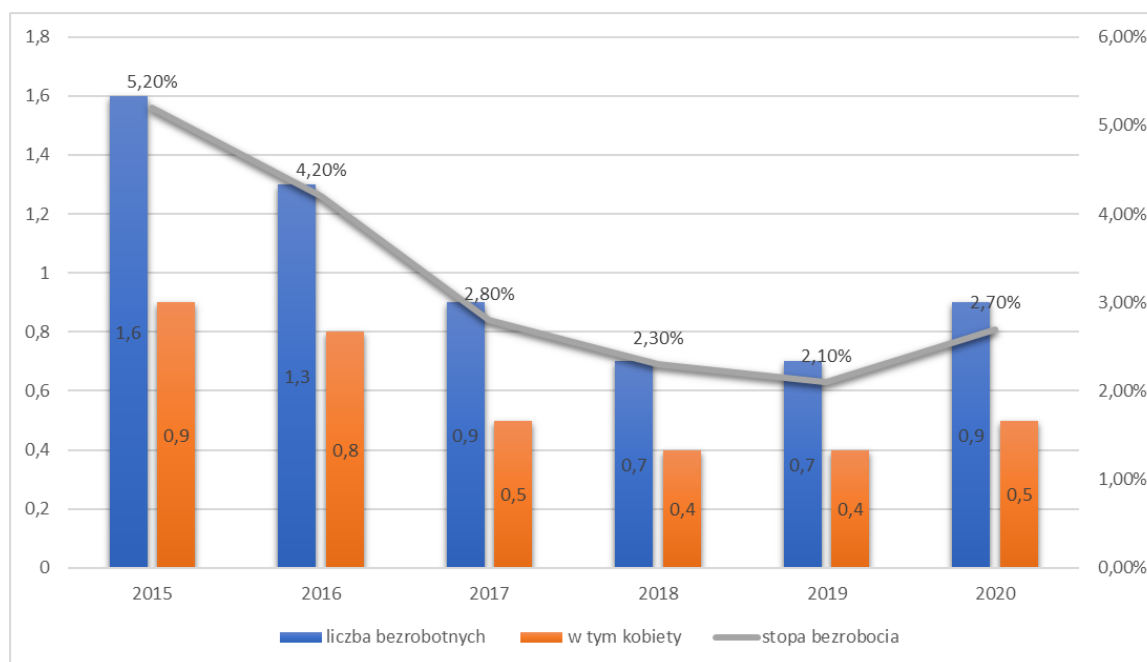
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS i PUP w Kaliszu.

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu na koniec grudnia 2019 r. uprawnionych do zasiłku było ogółem 320 osób bezrobotnych, w tym 220 kobiet, tj. 68,8%. Oznacza to spadek w tej grupie o 17 osób, tj. o 5,0% w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego i miało miejsce na terenie 8 jednostek administracyjnych naszego powiatu.

Największy spadek liczby bezrobotnych z prawem do zasiłku wystąpił na terenie gminy Szczytniki (mniej o 46,2% - 6 osób), na terenie gminy i miasta Stawiszyn (mniej o 45,0% - 9 osób) oraz na terenie gmin: Mycielin (mniej o 40,0% - 2 osoby), Ceków (mniej o 40,0% - 4 osoby), Brzeziny (mniej o 30,8% - 4 osoby), Lisków (mniej o 20,0% - 1 osoba), Opatówek (mniej o 9,1% - 1 osoba) i Blizanów (mniej o 5,3% - 1 osoba).

Największy wzrost odnotowano na terenie gminy Koźminek - więcej o 4 osoby, tj. 80,0%, na terenie gminy Godziesze – więcej o 4 osoby, tj. 26,7% oraz na terenie gminy Żelazków – więcej o 2 osoby, tj. 14,3% oraz na terenie miasta Kalisz- więcej o 1 osobę, tj. 0,5%.

Wykres nr 2. Bezrobocie rejestrowane w powiecie kaliskim w latach 2015 – 2019.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

W roku 2020 osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu z terenu powiatu kaliskiego było 880, w tym 514 kobiet i 366 mężczyzn. Oznacza to wzrost o 189 osób. Wzrost ten miał miejsce w gminie i mieście Opatówek (więcej o 47,5%), w gminie Szczytniki (więcej o 47,2%), w gminie Ceków (więcej o 46,7%), w gminie i mieście Koźminek (więcej o 41,2%), w gminie Żelazków (więcej o 29,5%), w gminie Blizanów (więcej o 17,2%), w gminie Brzeziny (więcej o 12,5%), w gminie i mieście Stawiszyn (więcej o 9,1%) oraz w gminie Mycielin (więcej o 6,7%). Spadek bezrobocia odnotowano w gminie Godziesze (mniej o 14,3%). Na poziomie stałym odnotowano gminę Lisków. Zmienił się poziom podziału bezrobotnych z prawem do zasiłku i bez prawa do zasiłku – wynosi odpowiednio 18,6% i 81,4% (przed rokiem 16,5% i 83,5%).

Tabela nr 8. Dynamika rozwoju rejestracji bezrobotnych w PUP w Kaliszu w okresie 2018 – 2020.

	styczeń - grudzień			Dynamika%
	2018	2019	2020	
Rejestracja po raz pierwszy	1048	951	1011	106,3
Rejestracja po raz kolejny	3885	3514	3008	85,6
Razem	4933	4465	4019	90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kaliszu.

Spadek bezrobocia w liczbach ogólnych na przestrzeni 2019 roku wystąpił w ośmiu gminach

należących do powiatu kaliskiego. Najwyższa dynamika spadku miała miejsce w gminie Brzeziny (mniej o 23,1%), w gminie Ceków (mniej o 20,5%), w gminie i mieście Stawiszyn (mniej o 18,5%), w gminie i mieście Opatówek (mniej o 12,8%), w gminie Blizanów (mniej o 8,8%), w gminie Szczytniki (mniej o 7,1%), w gminie Godziesze (mniej o 5,4%), w mieście Kalisz (mniej o 1,1%).

Wzrost odnotowano w gminie Koźminek (więcej o 10,9%), w gminie Mycielin (więcej o 10,5%), w gminie Lisków (więcej o 6,7%), w gminie Żelazków (więcej o 5,2%).

Tabela nr 9. Liczba rodzin powiatu kaliskiego objętych pomocą przez GOPS z powodu bezrobocia w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	34	26	15	15	19	109
Gmina Blizanów	65	62	54	43	39	263
Gmina Ceków	30	29	17	13	13	102
Gmina Godziesze	35	41	25	33	22	156
Gmina Koźminek	18	16		14	17	65
Gmina Lisków	13	14	8	7	10	52
Gmina Mycielin	19	13	8	8	5	53
Gmina Opatówek	53	41	32	28	25	179
Gmina Stawiszyn	50	44	28	17	20	159
Gmina Szczytniki	71	53	34	38	27	223
Gmina Żelazków	41	26	12	14	9	102
Razem liczba rodzin objętych pomocą przez GOPS z tytułu bezrobocia	429	365	233	230	206	1463

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Osoba po utracie pracy musi zmierzyć się z nową sytuacją w swoim życiu. Ważne jest, aby uczynić wszystko, by osoba ta traktowała ten stan jako przejściowy i maksymalnie dobrze go wykorzystała. Bezrobotny przechodzi kilka faz dostosowujących go do nowej sytuacji w życiu; liczy się, aby w żadnej z nich nie został na dłużej. Eliminujemy w nim poczucie beznadziejności i dążenie do izolacji społecznej. Bezrobocie powoduje obniżenie poziomu życia spowodowane zmianą statusu materialnego. Może to doprowadzić do uzależnienia się od pomocy społecznej i świadczeń materialnych od państwa i instytucji charytatywnych (świadczenia z GOPS, PUP, MGOPS, dary i paczki z kościoła, PCK, ubezpieczenia opłacane przez państwo). Wymiar marginalizacji – wyłączenie

z aktywności zawodowej to jeden z głównych powodów wykluczenia społecznego. Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu proponuje różne formy aktywizacji zawodowej zapobiegające wykluczeniu społecznemu w naszym powiecie, co prezentuje tabela nr 10.

Tabela nr 10. Formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w powiecie kaliskim w 2019 r.

Program aktywizacji zawodowej	Liczba osób objętych programem		
	ogółem:	2019	
		w tym: kontynuacja programu z 2018 r.	w tym: skierowani 2019 r.
roboty publiczne	59	15	44
prace interwencyjne	67	7	60
staże	236	73	163
szkolenia	116	4	112
dotacje na działalność gospodarczą	97	0	97
dofinansowanie wynagrodzenia bezrobotnego po 50 r. ż.*	35	21	14
bon zatrudnieniowy*	35	26	9
zatrudnienie na dodatkowych miejscach pracy (refundacja kosztów stanowiska pracy)	135	0	135
prace społecznie użyteczne	68	0	68
bon na zasiedlenie*	42	0	42
bon szkoleniowy (stypendium szkoleniowe)*	30	0	30
zwrot kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7	1	0	1
badania lekarskie z tyt. ustalenia zdolności do pracy	3	0	3
„Razem skuteczniej bis”	33	0	33
razem	957	146	811

**nowe formy wsparcia i pomocy dla osób bezrobotnych wynikające z nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kaliszu.

Tabela nr 11. Formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w powiecie kaliskim w 2020 r.

Program aktywizacji zawodowej	Liczba osób objętych programem		
	ogółem:	2020r.	
		w tym: kontynuacja programu z 2019 r.	w tym: skierowani 2020 r.
roboty publiczne	48	22	26
prace interwencyjne	67	34	33
staże	204	74	130
szkolenia	121	11	110
dotacje na działalność gospodarczą	98	0	98
dofinansowanie wynagrodzenia bezrobotnego po 50 r. ż.*	22	10	12
bon zatrudnieniowy*	15	6	9
zatrudnienie na dodatkowych miejscach pracy (refundacja kosztów stanowiska pracy)	82	0	82
prace społecznie użyteczne	45	0	45
bon na zasiedlenie*	28	0	28
bon szkoleniowy (stypendium szkoleniowe)*	22	0	22
program, którego realizacja wynika z diagnozy bieżących potrzeb lokalnego rynku pracy w związku z COVID-19	41	0	41
badania lekarskie z tyt. ustalenia zdolności do pracy	6	0	6
Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych zamieszkujących na wsi	59	0	59
Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracowników oraz pracowników objętych zwolnieniami monitorowanymi	15	0	15
razem	873	157	716

**nowe formy wsparcia i pomocy dla osób bezrobotnych wynikające z nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kaliszu.

Podsumowując, stan bezrobocia w powiecie kaliskim uległ znacznemu zmniejszeniu z 5,6 %

w 2015 roku do 2,1% w 2019 roku, w końcówce roku 2020 ponownie wzrósł do poziomu 2,7 % i nadal utrzymuje tendencję wzrostową, bowiem w pierwszym kwartale 2021 roku wyniósł 3,0%.

6.5. Gospodarka powiatu.

Okolo 70 % jego powierzchni to użytki rolne. Na terenie powiatu znajduje się także ponad 23 tys. hektarów różnego rodzaju lasów oraz największy w Południowej Wielkopolsce sztuczny akwen wodny, zlokalizowany na przy ujściowym odcinku rzeki Pokrzywnicy. Powiat kaliski ma charakter typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują ponad 83 tys. ha, co stanowi około 71% całości obszaru. Udział gruntów rolnych w strukturze użytków rolnych wynosi ponad 84%. Pozostałe użytki to łąki (9 560 ha), lasy (22 870 ha), sady (1 220 ha), i pastwiska (2 440 ha). W związku z rolniczym charakterem gmin powiatu, zdecydowana większość podmiotów gospodarczych to indywidualne gospodarstwa rolne, których w powiecie jest prawie 13 tys. Większość działających tu przedsiębiorstw to zakłady usługowe i firmy handlowe. Na terenie powiatu funkcjonuje obecnie około 600 podmiotów gospodarczych (spółki cywilne, spółki prawa handlowego).

VII. Ekonomia społeczna dla powiatu kaliskiego

7.1. Sektor ekonomii społecznej

Zgodnie z przyjętą w KPRES definicją ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu. Jednocześnie zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 w sferze ekonomii społecznej działają podmioty ekonomii społecznej należące do poniższych grup: a) przedsiębiorstwo społeczne, w tym spółdzielnia socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1205); b) podmiot reintegracyjny, realizujący usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: I) CIS i KIS; II) ZAZ i WTZ, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; c) organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, z późn. zm.); d) podmiot sfery gospodarczej utworzony w związku z realizacją celu społecznego bądź dla którego leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:

- organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;
- spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie tj. spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1285);
- spółki non-profit, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, o ile udział sektora publicznego w spółce wynosi nie więcej niż 50%.

Specyficznym PES są Zakłady Aktywności Zawodowej, które mają charakter zarówno podmiotu reintegracyjnego, jak i podmiotu sfery gospodarczej. Wynika to z ich hybrydowego

charakteru, uznanego odpowiednimi dokumentami prawnymi¹⁶. Przedsiębiorstwo społeczne posiada cechy wspólne dla podmiotów z pozostałych grup, ale charakteryzuje się tym, że:

- a) jest to podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym;
- b) celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym przypadku wymagane jest zatrudnienie co najmniej 50% osób pochodzących z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 30% niepełnosprawnych o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności) lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych (zatrudnienie min. 20% osób z określonych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym);
- c) nie rozdziela zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznacza go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
- d) jest zarządzany na zasadach demokratycznych lub co najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami¹⁷.

Powyższa definicja sektora ekonomii społecznej została zaczerpnięta z Regionalnego Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim na lata 2013 – 2022¹⁸.

¹⁶ Decyzją KE K(2007) 3050 z dnia 27 czerwca 2007 r. i mającą umocowanie w polskim prawie [(Art. 29 oraz 68 c ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.); ustawa z dnia 29 października 2010 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 226, poz. 1475, z późn. zm.); Art. 38 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307, z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2007 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. Nr 242, poz. 1776)], jak i europejskim prawodawstwie (np. Declaration on the rights of disabled persons , pkt 7.). Źródło KPRES, 2014, str. 15.

¹⁷ KPRES, Warszawa 2014 r., str.16

¹⁸ Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2022 ss. 6-8.

7.2. Diagnoza sektora ekonomii społecznej na terenie powiatu kaliskiego.

7.2.1. Warsztaty Terapii Zajęciowej

Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonują dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej:

Warsztat Terapii Zajęciowej w Koźminku prowadzony przez Wiejskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Razem Łatwiej”. WTZ realizuje działalność w zakresie rehabilitacji zawodowej w pięciu pracowniach terapeutycznych: gospodarstwa domowego, plastycznej, rękodzieła, informatycznej i krawiecko – artystycznej. Uczestnikami warsztatu są osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Skala działalności WTZ jest relatywnie niewielka (ok. 25 uczestników). WTZ powstał w 2004 r.

W 2019 r. powstał WTZ w Cieni II. Jest to druga tego typu placówka na terenie Powiatu Kaliskiego. Jednostką prowadzącą Warsztat jest Stowarzyszenie „Dar Serca” z Opatówka. W dniu 16.12.2019 r. zawarta została umowa pomiędzy Stowarzyszeniem a Powiatem Kaliskim określająca warunki w zakresie utworzenia i prowadzenia WTZ w Cieni II. Na podstawie umowy przekazano dofinansowanie ze środków PFRON w wysokości 15 000,00 zł na adaptację pomieszczeń. Wkład własny Stowarzyszenia wyniósł 6 429,00 zł. Swoją działalność Warsztat rozpoczął 03.02.2020 r. Liczba uczestników WTZ wynosi 25 osób. Placówka mieści się w budynku po byłej szkole podstawowej.

Ponadto w ramach realizacji porozumień zawartych pomiędzy powiatem kaliskim a innymi powiatami w zakresie finansowania ze środków budżetu powiatu kosztów uczestnictwa w WTZ mieszkańcy powiatu uczestniczą również w Warsztatach Terapii Zajęciowej w:

1. Nowolipsku w powiecie pleszewskim, który prowadzony jest przez Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Klaudiusz” w Choczu i przeznaczony jest dla 30 osób niepełnosprawnych. Powiat kaliski w roku 2020 dofinansował uczestnictwo dla 2 podopiecznych pochodzących z jego terenu.
2. Kuźnicy Grabowskiej w powiecie ostrzeszowskim, który prowadzony był od 1997 r. przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Brat”, a od 2004 r. podlega Fundacji Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie” w Kaliszu. Przeznaczony jest dla 40 osób niepełnosprawnych. Powiat kaliski w 2020 roku dofinansował uczestnictwo dla 5 podopiecznych pochodzących z jego terenu.
3. Kaliszu, prowadzonym od 1994 r. również przez Fundację Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie” w Kaliszu. Przeznaczony jest dla 45 osób niepełnosprawnych. Powiat kaliski w 2020 roku dofinansował uczestnictwo dla 3 podopiecznych pochodzących z jego terenu.
4. Kucharach, prowadzonym przez Stowarzyszenie „Mieszkańcom Gminy Gołuchów”

w Gołuchowie. Przeznaczony jest dla 20 osób niepełnosprawnych. Powiat kaliski w 2020 roku dofinansował uczestnictwo dla 1 podopiecznego pochodzącego z jego terenu.

7.2.2. Zakłady Aktywności Zawodowej

Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonuje Zakład Aktywności Zawodowej „Swoboda” w Swobodzie – gmina Lisków. W Zakładzie Aktywności Zawodowej zatrudnionych jest 25 osób niepełnosprawnych z terenu gmin Lisków, Koźminek i Opatówek oraz 10 osób pełnosprawnych. Źródłem utrzymania ZAZ „Swoboda” są dotacje publiczne oraz przychody z działalności gospodarczej (komercyjnej), które stanowią nieco ponad 25% ogólnych przychodów ZAZ. Jest to wynik zbliżony do pozostałych ZAZ funkcjonujących na terenie województwa wielkopolskiego. ZAZ w Liskowie powstał w 2004 r. jako pierwsza tego typu instytucja w województwie wielkopolskim. Działalność gospodarcza ZAZ prowadzona jest w następujących obszarach: produkcja i sprzedaż sadzonek drzew, krzewów i roślin ozdobnych, pielęgnacja terenów zielonych oraz usługi koparko – ładowarką.

7.2.3. Spółdzielnie socjalne

Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonuje aktualnie jedna spółdzielnia socjalna:

1. Spółdzielnia Socjalna NASZA FIRMA w Godzieszach Wielkich. Oferuje ona usługi w zakresie odśnieżania, prac porządkowych, pielęgnacji terenów zielonych oraz prac budowlanych. Spółdzielnia powstała w maju 2011r. Jest to spółdzielnia socjalna osób prawnych powołana przez gminę Godziesze Wielkie oraz Ochotniczą Straż Pożarną w Stobnie.

Z danych monitoringowych sektora ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim wynika, że spółdzielnia socjalna funkcjonująca na terenie powiatu kaliskiego nie odbiega znacząco od innych tego typu podmiotów na terenie województwa wielkopolskiego. Spółdzielnie socjalne charakteryzują się niewielkim zatrudnieniem oraz niewielką skalą działalności.

Warto zauważyć, że w obecnej sytuacji epidemiologicznej sektor spółdzielni socjalnych stał się mało aktywny. Z dwóch istniejących spółdzielni w powiecie kaliskim obecnie funkcjonuje jedna i słabo ocenia swoją ogólną kondycję (pozycję na rynku). Tym niemniej – jak wynika z przeprowadzonej diagnozy – spółdzielnie socjalne zainteresowane są dalszym rozwojem, w tym również dokonywaniem inwestycji w środki trwałe oraz podwyższaniem umiejętności zawodowych pracowników spółdzielni. Co ważne, kaliskie spółdzielnie socjalne są zainteresowane korzystaniem z dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej programów dotacyjnych oraz korzystaniem z usług Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej.

7.2.4. Kluby Integracji Społecznej oraz Centra Integracji Społecznej

Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonuje aktualnie jedno Centrum Integracji Społecznej mieszczące się w gminie Brzeziny. W roku 2020 z powodu panującej pandemii działalność klubu została zawieszona.

7.3. Kontekst strategiczny rozwoju ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.

Strategia rozwoju ekonomii społecznej w powiecie kaliskim jest dokumentem strategicznym na poziomie lokalnym (powiatowym). Dokument ten jest komplementarny z dokumentami strategicznymi dotyczącymi sektora ekonomii społecznej na poziomie krajowym i regionalnym. Zgodność strategii lokalnej z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) oraz Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES) sprzyjać będzie spójności i efektywności polityki wsparcia ekonomii społecznej w powiecie kaliskim, w tym także możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania rozwoju sektora ekonomii społecznej.

7.4. Główne problemy ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.

Przeprowadzona diagnoza sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim pozwoliła na zidentyfikowanie szeregu problemów tego sektora. Zdecydowana większość z nich jest uniwersalna dla całego wielkopolskiego sektora ekonomii społecznej. Najważniejsze zidentyfikowane problemy to:

- relatywnie mała liczba podmiotów ekonomii społecznej zwana dalej PSE i relatywnie mała skala ich działalności (niski poziom zatrudnienia, niewielka liczba osób korzystających z usług o charakterze integracyjnym);
- relatywnie mała liczba PES świadczących usługi społeczne (np. usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych);
- brak wysokiego profesjonalizmu PES w zakresie podejmowania działalności gospodarczej (co skutkuje m.in. wysokim uzależnieniem podmiotów ekonomii społecznej od finansowania zewnętrznego) oraz społecznej;
- brak partnerskich relacji PES oraz partnerskiego otoczenia PES, niski stopień usieciowienia PES;
- niski poziom wiedzy o ekonomii społecznej wśród decydentów, instytucji rynku pracy, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz społeczeństwa, w tym niska rozpoznawalność pojęcia „ekonomia społeczna” i „zakup prospołeczny”.
- niewykorzystywanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych jednostek samorządu

terytorialnego oraz jednostek im podległych, co skutkuje niską konkurencyjnością PES na rynku lokalnym.

7.5. Wyzwania strategiczne dla rozwoju ekonomii społecznej w powiecie kaliskim

W kontekście wskazanych powyżej problemów sektora ekonomii społecznej za najważniejsze wyzwania strategiczne stojące przed kaliskim sektorem ekonomii społecznej uznać należy:

- Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej w powiecie kaliskim oraz zwiększenie skali ich działalności (wzrost zatrudnienia w PES, wzrost liczby osób korzystających z usług o charakterze integracyjnym oferowanych przez PES).
- Zwiększenie podaży usług społecznych oferowanych przez PES. Szczególnie istotne znacznie w kontekście prognozowanych zmian demograficznych w powiecie kaliskim ma zwiększenie podaży usług opiekuńczych świadczonych przez PES dla osób zależnych, takich jak osoby starsze i niepełnosprawne.
- Profesjonalizacja PES w zakresie podejmowanej działalności gospodarczej (w tym wzrost samodzielności ekonomicznej PES) i społecznej.
- Tworzenie partnerstwa z udziałem PES w skali lokalnej i ponadlokalnej w celu wzmocnienia potencjału całego lokalnego sektora ekonomii społecznej.
- Zwiększenie poziomu wiedzy o ekonomii społecznej wśród decydentów, instytucji rynku pracy, instytucji pomocy i integracji społecznej. Jest ono konieczne w celu skutecznego i efektywnego wykorzystywania możliwości, jakie daje ekonomia społeczna w procesie aktywizacji społecznej i zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Zwiększenie poziomu wiedzy o ekonomii społecznej wśród społeczeństwa, w szczególności zwiększenie zaufania społeczeństwa do produktów i usług oferowanych przez kaliskie podmioty ekonomii społecznej. Osiągnięcie tego celu jest kluczowe dla zwiększenia sprzedaży produktów i usług oferowanych przez PES, a tym samym osiągnięcia przez PES wysokiego poziomu samodzielności finansowej,
- Zwiększenie stopnia wykorzystania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych realizowanych przez lokalne instytucje publiczne. Osiągnięcie tego celu zwiększy konkurencyjność lokalnych podmiotów ekonomii społecznej i przyczyni się do osiągnięcia przez PES wysokiego poziomu samodzielności finansowej.

7.6. Planowane działania na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim.

W tabeli zamieszczonej poniżej zaprezentowano działania, które zostaną podjęte na rzecz sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim od 2021 r. Planowane działania są komplementarne w stosunku do działań podejmowanych na poziomie krajowym i regionalnym. W związku z powyższym, przy każdym działaniu planowanym do podjęcia na poziomie lokalnym wskazano w tabeli również spójne z nimi działania zaplanowane na poziomie krajowym (Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej – KPRES) i regionalnym (Regionalny Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim – RPRES). Planowane działania podejmowane będą nie tylko przez samorząd powiatu kaliskiego lecz także przez szereg innych instytucji. Przy każdym z działań wskazano w tabeli jego realizatora. Tabela wskazuje również źródło finansowania każdego z planowanych do podjęcia działań. Każde z proponowanych działań może zostać w przyszłości poddane monitoringowi i ewaluacji. Tabela zawiera proponowane wskaźniki monitoringowe, które mogą zostać wykorzystane przy realizacji badań monitoringowych i ewaluacyjnych.

Tabela nr 12. Planowane działania na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim

Lp.	Działanie na poziomie lokalnym	KPRES	RPRES	Realizator działań	Źródło finansowania	Wskaźnik monitoringowy
1.	Tworzenie warunków dla rozwoju systemowego ekonomii społecznej poprzez uwzględnianie problematyki ekonomii społecznej w lokalnych dokumentach strategicznych.	Działanie I.1. Wspieranie partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodki Pomocy Społecznej we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi samorządów gminnych i powiatowego.	W ramach działalności statutowej.	Liczba dokumentów strategicznych, w których uwzględniono ekonomię społeczną.
2.	Udział w konsultacjach dokumentów o charakterze regionalnym i lokalnym dotyczących ekonomii społecznej.	Działanie I.2. Wspieranie lokalnej samoorganizacji i aktywności obywatelskiej.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania o charakterze systemowym.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodki Pomocy Społecznej.	W ramach działalności statutowej.	Liczba przekazanych stanowisk w sprawie dokumentów strategicznych.
3.	Wymiana informacji na temat przedsięwzięć podejmowanych na terenie powiatu z innymi instytucjami wsparcia ekonomii społecznej (OWES i ROPS).	Działanie IV.2. Koordynacja polityki ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania o charakterze systemowym.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu.	Do końca 2030 r. w ramach działalności statutowej, a także w ramach projektów systemowych PCPR oraz OPS.	Liczba przekazanych informacji na temat przedsięwzięć w obszarze ekonomii społecznej w powiecie (np. umieszczonych na stronach www innych instytucji).

4.	Zbieranie informacji na temat funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej, ich kondycji, potrzeb i barier rozwoju	Działanie IV.4. Monitoring ekonomii społecznej.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania o charakterze systemowym.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie; Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu.	Do końca 2030 r. w ramach działalności statutowej, a także w ramach projektów systemowych PCPR oraz OPS.	Liczba przekazanych informacji na temat lokalnych podmiotów ekonomii społecznej.
5.	Współpraca pomiędzy różnymi instytucjami (PUP-PCPR-OPSOWES) mająca na celu sprawne działanie – wsparcie osób/instytucji chcących wejść do systemu ekonomii społecznej.	Działanie IV.2. Koordynacja polityki ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.	Przedsięwzięcie strategiczne: Działania kierowane do powstających i funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.	PCPR, OPS, PUP, OWES.	Do końca 2030 r. w ramach działalności statutowej, a także w ramach projektów systemowych PCPR oraz OPS.	Liczba instytucji funkcjonujących w sieci współpracy. Liczba wspólnie zrealizowanych przedsięwzięć.
6.	Podnoszenie kompetencji kadr JST, NGO, rad gmin, rady powiatu poprzez udział w szkoleniach i innych przedsięwzięciach edukacyjnych skierowanych do decydentów, instytucji rynku pracy, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych przez instytucje wspierające ES.	Działanie V.2. Działania edukacyjne dla środowisk lokalnych.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych.	OWES, ROPS	Projekty realizowane przez OWES i ROPS.	Liczba osób, które uczestniczyły w różnych formach wsparcia (szkolenia, wizyty studyjne etc.).

7.	Wykorzystywanie klauzul społecznych przy zamówieniach powyżej progu oraz preferencji w zakresie zlecenia podmiotom ekonomii społecznej zamówień poniżej 14 000 euro.	Działanie II.2. Określenie zasad zamówień publicznych i pomocy publicznej wspierających rozwój ekonomii społecznej.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych.	Jednostki samorządu terytorialnego (powiat i gminy) przy wsparciu Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w zakresie opracowywania postępowań.	W ramach działalności statutowej.	Liczba regulaminów zamówień publicznych w jednostkach organizacyjnych przewidujących preferencje dla PES. Liczba postępowań powyżej 14 000 euro, w których wykorzystano klauzulę społeczną. Liczba postępowań poniżej 14 000 euro, w których zlecono usługę/dostawę podmiotom ekonomii społecznej. Wartość usług/dostaw zleconych podmiotom ekonomii społecznej.
8.	Zlecenie realizacji zadań publicznych PES w zakresie usług społecznych.	Działanie I.3. Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej poprzez ekonomię społeczną.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych.	Jednostki samorządu terytorialnego (powiat i gminy) przy wsparciu OWES w zakresie opracowywania procedur.	W ramach działalności statutowej.	Liczba zadań publicznych zleconych PES. Wartość zadań publicznych zleconych do realizacji PES.

9.	Stworzenie powiatowej i gminnych rad działalności pożytku publicznego.	Działanie I.1. Wspieranie partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej przy wsparciu Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w zakresie opracowywania procedur.	W ramach działalności statutowej.	Liczba funkcjonujących rad działalności pożytku publicznego.
10.	Wykorzystywanie narzędzi ekonomii społecznej w pracy socjalnej/aktywnej integracji oraz aktywizacji zawodowej osób wykluczonych i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Działanie I.4. Wspieranie rozwoju działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy przy wsparciu Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej.	W ramach działalności statutowej oraz projektów systemowych i konkursowych realizowanych w latach 2015-2020.	Liczba osób objętych wsparciem.
11.	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej.	Działanie I.4. Wspieranie rozwoju działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych.	Przedsięwzięcie strategiczne: Działania kierowane do powstających i funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe i in. instytucje rynku pracy oraz instytucje pomocy i integracji społecznej.	OWES – w ramach działalności statutowej/realizowanych projektów	Liczba funkcjonujących PES.

12.	Wspieranie tworzenia miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej.	Działanie III.1. Bezzwrotne instrumenty finansowe.	Przedsięwzięcie strategiczne: Działania kierowane do powstających i funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy.	OWES – w ramach działalności statutowej/realizowanych projektów. PUP - środki z Funduszu Pracy Inne środki – np. dostępne w ramach funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dedykowanych PES.	Liczba utworzonych miejsc pracy w PES.
13.	Wsparcie istniejących podmiotów ekonomii społecznej w zakresie profesjonalizacji działalności gospodarczej i działalności społecznej.	Działanie III.3. Usługi wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.	Przedsięwzięcie strategiczne: Działania kierowane do powstających i funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej oraz inne podmioty, których celem statutowym jest profesjonalizacja przedsiębiorstw i/lub organizacji pozarządowych.	OWES i in. podmioty – w ramach działalności statutowej/realizowanych projektów.	Liczba wspartych PES.
14.	Stworzenie sieci współpracy PES – PES oraz PES - biznes na poziomie lokalnym oraz wspieranie włączania PES w istniejące sieci współpracy.	Działanie III.4. Wsparcie rozwoju sieci kooperacji i partnerstw ekonomii społecznej	Przedsięwzięcie strategiczne: Działania kierowane do powstających i funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej.	OWES – w ramach działalności statutowej/realizowanych projektów.	Liczba PES funkcjonujących w sieciach współpracy.

15.	Promowanie produktów i usług PES.	Działanie V.1. Ekonomia społeczna jako idea i tożsamość kulturowa.	Przedsięwzięcie strategiczne: działania kierowane do społeczności lokalnych	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, inne podmioty, których celem statutowym jest profesjonalizacja przedsiębiorstw i/lub organizacji pozarządowych.	OWES i in. podmioty – w ramach działalności statutowej/realizowanych projektów.	Liczba przedsięwzięć promujących przedsiębiorczość społeczną.
-----	-----------------------------------	---	---	---	---	---

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach Działania 1 podjęte zostaną starania o uwzględnienie problematyki ekonomii społecznej w dokumentach strategicznych na poziomie lokalnym. Działanie to ma na celu ugruntowanie pozycji ekonomii społecznej w środowisku lokalnym, w szczególności wśród decydentów, co w konsekwencji przyczyni się do szerszego wykorzystywania instrumentów ekonomii społecznej w polityce rozwoju lokalnego (w szczególności w zakresie polityki społecznej). Podjęte zostaną starania o uwzględnienie ekonomii społecznej w szczególności w strategiach rozwoju powiatu kaliskiego oraz gmin leżących na terenie powiatu kaliskiego.

W ramach Działania 2 planowany jest aktywny udział przedstawicieli środowiska ekonomii społecznej z terenu powiatu kaliskiego w konsultacji dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju sektora ekonomii społecznej w Wielkopolsce (np. zapisów RPRES czy też Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 wyznaczających zakres i formę wsparcia inwestycyjnego dla podmiotów ekonomii społecznej). Podjęcie tych starań pozwoli na uwzględnienie potrzeb i interesów kaliskiego sektora ekonomii społecznej w kluczowych dokumentach strategicznych, które wyznaczać będą zakres i formę wsparcia dla sektora ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim.

W ramach Działania 3 planowany jest aktywny udział przedstawicieli środowiska ekonomii społecznej z terenu powiatu kaliskiego w wymianie informacji na temat wszelkich działań podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej na terenie powiatu z instytucjami ponadlokalnymi, które tego typu działania mogą podejmować, tj. Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu oraz Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej działającym na terenie powiatu kaliskiego. Działanie to ma na celu przede wszystkim uniknięcie niepotrzebnego dublowania się takich samych inicjatyw (np. targów ekonomii społecznej organizowanych przez dwie różne instytucje w tym samym miesiącu). W konsekwencji Działanie 3 przyczyni się do wzrostu spójności polityki wsparcia ekonomii społecznej podejmowanej na poziomie lokalnym i regionalnym.

W ramach Działania 4 podjęte zostaną działania z zakresu monitoringu sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim. Zgodnie z założeniami krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych działania monitoringowe podjęte powinny zostać m.in. przez powiatowe i gminne instytucje pomocy społecznej (PCPR oraz OPS) jako potencjalnie najlepiej rozeznane w sytuacji lokalnych podmiotów ekonomii społecznej. Monitoring PES prowadzony będzie m.in. w ramach Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Podjęcie tego działania pozwoli na bieżącą analizę kondycji, potrzeb i barier rozwoju lokalnych podmiotów ekonomii społecznej, co w konsekwencji pozwoli na wzrost adekwatności wsparcia dla tych podmiotów.

W ramach Działania 5 podjęta zostanie współpraca pomiędzy lokalnymi instytucjami pomocy społecznej (PCPR, OPS) i instytucjami rynku pracy (PUP) oraz Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej. Celem współpracy będzie skuteczne wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej

w aktywizacji społecznej i zawodowej klientów pomocy społecznej/klientów PUP. Przedmiotem współpracy będzie przede wszystkim przekazywanie OWES informacji na temat tych osób, które potencjalnie mogłyby stworzyć lub przystąpić do podmiotu ekonomii społecznej (np. spółdzielni socjalnej). OWES wspólnie z pracownikami PUP i OPS/PCPR poszukiwać będzie najbardziej optymalnych dla poszczególnych osób narzędzi aktywizacji społecznej i zawodowej z obszaru ekonomii społecznej.

W ramach Działania 6 przewidywane jest podnoszenie kompetencji lokalnych kadr samorządowych w zakresie ekonomii społecznej poprzez udział w szkoleniach, doradztwie, wizytach studyjnych itp. organizowanych przez Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu. W konsekwencji działanie to przyczyni się do wzrostu jakości polityki rozwoju sektora ekonomii społecznej na poziomie lokalnym.

W ramach Działania 7 podjęte zostaną starania o możliwie szerokie zastosowanie w pełni dopuszczalnych prawem klauzul społecznych przy zamówieniach publicznych powyżej progu 14 tys. euro oraz preferencji w zakresie zlecania podmiotom ekonomii społecznej zamówień poniżej 14 tys. euro. Zastosowanie tych rozwiązań pozwoli na faworyzowanie podmiotów ekonomii społecznej przy staraniu się o zamówienia instytucji publicznych z terenu powiatu kaliskiego, a w konsekwencji wzrost samodzielności ekonomicznej tych podmiotów. Stosowanie klauzul społecznych i preferencji dla podmiotów ekonomii społecznej jest zatem w pełni zgodne z interesem społeczności lokalnej. Zastosowanie tego typu rozwiązań przy zamówieniach publicznych wymaga jednak fachowego wsparcia prawnego, które zapewni instytucjom publicznym Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w ramach swojej działalności statutowej.

W ramach Działania 8 podjęte zostaną starania o zlecenie podmiotom ekonomii społecznej realizacji zadań publicznych w zakresie usług społecznych leżących w gestii samorządu lokalnego (np. usług opieki nad osobami zależnymi). Działanie to z jednej strony zapewni wzrost popytu na usługi oferowane przez PES (a w konsekwencji przyczyni się do rozwoju tego sektora), z drugiej zaś strony zapewni ich odpowiednią jakość. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej będzie pełnić w tym wypadku rolę doradczą dla samorządów lokalnych w zakresie opracowania procedur zlecania realizacji zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej.

W ramach Działania 9 powołane zostaną powiatowe i gminne rady działalności pożytku publicznego. Będą to organy opiniodawczo - doradcze dla samorządów lokalnych złożone z przedstawicieli lokalnych organizacji pozarządowych. Funkcjonowanie rad przyczyni się do wzrostu udziału obywateli w zarządzaniu rozwojem lokalnym, w tym w szczególności w zakresie lokalnej polityki społecznej, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jakości tej polityki. Rady funkcjonować będą przy PCPR oraz OPS, natomiast Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej pełnić będzie funkcję pomocniczą w zakresie opracowania procedur funkcjonowania rad działalności

pożytku publicznego.

W ramach Działania 10 planowane jest podjęcie praktycznych działań przez pracowników PCPR, OPS i PUP w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej klientów pomocy społecznej/klientów PUP przy wykorzystaniu narzędzi ekonomii społecznej, w tym m.in. wykorzystanie narzędzi zatrudnienia socjalnego (np. subsydiowane zatrudnienie w Zakładzie Aktywności Zawodowej lub Centrum Integracji Społecznej) oraz aktywizacja zawodowa poprzez kierowanie klientów na staże/praktyki do podmiotów ekonomii społecznej. OWES pełnić będzie w tym wypadku funkcję doradcą dla pracowników instytucji pomocy społecznej i instytucji rynku pracy.

W ramach Działania 11 planowane jest tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej na terenie powiatu kaliskiego. Zgodnie z diagnozą sektora ekonomii społecznej w powiecie jest to działanie konieczne do podjęcia. Podmioty ekonomii społecznej tworzone będą przez same osoby wykluczone i/lub zagrożone wykluczeniem społecznym (np. spółdzielnie socjalne osób fizycznych) lub w celu tworzenia trwałych miejsc pracy dla takich osób (np. spółdzielnie socjalne osób prawnych). Kluczowym wykonawcą tego Działania będzie Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, tym niemniej ważne będzie także pozafinansowe zaangażowanie samorządów lokalnych, których zadaniem będzie tworzenie partnerskiego otoczenia nowopowstających podmiotów ekonomii społecznej.

W ramach Działania 12 wspierane będzie tworzenie nowych trwałych miejsc pracy zajmowanych przez osoby wykluczone/zagrożone wykluczeniem społecznym w kaliskich podmiotach ekonomii społecznej. Jest to podstawowa funkcja podmiotów ekonomii społecznej o charakterze rynkowym (w szczególności spółdzielni socjalnych). Tworzenie nowych miejsc pracy wymaga przede wszystkim nakładów finansowych (inwestycje na utworzenie nowego stanowiska pracy) oraz wsparcia merytorycznego w zakresie efektywnego i skutecznego wykorzystania tych środków inwestycyjnych. Źródłem dotacji na utworzenie nowych miejsc pracy w PES będą projekty realizowane przez Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej oraz środki z Funduszu Pracy będące w dyspozycji Powiatowego Urzędu Pracy. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej pełnić będzie również funkcję doradcą dla podmiotów tworzących nowe miejsca pracy a także osób zajmujących te miejsca. Oprócz wsparcia w postaci dotacji, kaliskie podmioty ekonomii społecznej będą mogły skorzystać także z pożyczek i poręczeń dedykowanych tego typu podmiotom w skali ogólnopolskiej i regionalnej.

W ramach Działania 13 realizowane będą szkolenia i doradztwo dla kaliskich podmiotów ekonomii społecznej w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i społecznej. Wdrożenie tego działania przyczyni się do większej efektywności kaliskich PES, w tym także do wzrostu ich samodzielności ekonomicznej. Usługi szkoleniowe i doradcze oferowane będą przede wszystkim przez Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej. Możliwy jest także udział innych podmiotów np. inkubatorów przedsiębiorczości czy też lokalnych/regionalnych organizacji pracodawców.

W ramach Działania 14 podjęte zostaną starania na rzecz usieciowienia kaliskich podmiotów

ekonomii społecznej, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu ich potencjału społecznego i gospodarczego. Szczególnie istotne jest nawiązywanie współpracy podmiotów ekonomii społecznej z sektorem przedsiębiorstw komercyjnych, co przyczynić może się m.in. do przenoszenia efektywnych rozwiązań z zakresu produkcji/świadczenia usług czy też modeli zarządzania z sektora przedsiębiorstw komercyjnych do sektora ekonomii społecznej. Kluczowym realizatorem tego Działania będzie Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, który zapewni wsparcie merytoryczne dla organizacji sieci współpracy.

W ramach Działania 15 prowadzona będzie promocja produktów i usług oferowanych przez kaliskie podmioty ekonomii społecznej, co przyczyni się do wzrostu wartości sprzedaży tych produktów i usług, a w konsekwencji do większej samodzielności ekonomicznej PES.

Z uwagi na niewielki potencjał samych podmiotów ekonomii społecznej znaczną część ciężaru działań promocyjnych weźmie na siebie przede wszystkim Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej przy możliwym wsparciu innych podmiotów, których celem statutowym jest profesjonalizacja przedsiębiorstw i/lub organizacji pozarządowych. Promocja produktów i usług oferowanych przez kaliskie podmioty ekonomii społecznej odbywać będzie się w szczególności poprzez: certyfikowanie i promocję produktów/usług PES przy wykorzystaniu znaku „zakup prospołeczny” oraz dofinansowanie przez OWES działań marketingowych PES podejmowanych podczas imprez , targów branżowych itp.

VIII. Analiza obszarów polityki społecznej

Działania z zakresu pomocy społecznej z mocy ustawy wykonują organy administracji rządowej i samorządowej. Współpracują w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi Kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należą:

1. Regionalne ośrodki polityki społecznej,
2. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie,
3. Ośrodki pomocy społecznej,
4. Domy pomocy społecznej,
5. Placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego,
6. Ośrodki wsparcia,
7. Ośrodki interwencji kryzysowej.

Na szczeblu województwa istnieją dwie odrębne struktury organizacyjne - administracji rządowej i samorządowej. Zadania na szczeblu województwa wykonuje wojewoda. Zadania wojewody w zakresie pomocy społecznej realizowane są przez wydziały polityki społecznej urzędów wojewódzkich. Natomiast zadania samorządowe wykonuje marszałek województwa przy pomocy regionalnego ośrodka polityki społecznej w województwach samorządowych.

System polityki społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia zasoby i możliwości. Instytucjami powołanymi ustawą o pomocy społecznej w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin są m.in. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodki Pomocy Społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu jest jednostką organizacyjną Starostwa Powiatowego. Zostało utworzone na mocy uchwały NR IV/18/99 Rady Powiatu Kaliskiego z dnia 22 stycznia 1999 roku w sprawie utworzenia Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu. Działa jako samodzielna jednostka organizacyjno – budżetowa podporządkowana bezpośrednio Zarządowi Powiatu. Przedmiotem działania Centrum jest realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej (własnych i zleconych z zakresu administracji rządowej), wpieranie osób niepełnosprawnych i inne określone ustawami. Zadania, organizację i zasady funkcjonowania Centrum Pomocy Rodzinie

określają statut nadany przez Radę Powiatu Kaliskiego oraz regulamin organizacyjny uchwalony przez Zarząd Powiatu.

IX. Organizacja pomocy społecznej w powiecie kaliskim

9.1. Pomoc rodzinie i dziecku

Znaczącą część podopiecznych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu i Gminnych oraz Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak:

- uzależnienie od środków psychoaktywnych,
- przemoc domowa,
- zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych,
- problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych.

Kłopoty w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych wyrażają się między innymi w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym i szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm i wartości. Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci trwale lub przejściowo szans wychowania we własnej rodzinie ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo – wychowawczych. Problem sieroctwa społecznego nie jest zjawiskiem nowym. Sieroty społeczne w coraz większym stopniu pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, zerowe więzi uczuciowe między członkami rodziny a szczególnie w stosunku do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna i mieszkaniowa czy narastająca frustracja spowodowana bezrobociem.

Tabela nr 13. Liczba rodzin powiatu kaliskiego objętych pomocą przez GOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	61	55	43	34	34	227
Gmina Blizanów	23	21	15	17	11	87
Gmina Ceków	15	16	12	12	10	65
Gmina Godziesze	74	62	45	50	27	258
Gmina Koźminek	39	33	33	26	21	152
Gmina Lisków	40	41	26	19	25	151
Gmina Mycielin	10	4	12	9	6	41
Gmina Opatówek	41	38	39	36	31	185
Gmina Stawiszyn	50	42	30	24	17	163
Gmina Szczytniki	70	70	66	69	64	339
Gmina Żelazków	19	8	14	20	8	69
Razem liczba rodzin objętych pomocą przez GOPS z tytułu	442	390	335	316	254	1737

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Pomimo tendencji spadkowej liczba rodzin z dziećmi stanowi znaczącą część ogółu rodzin objętych wsparciem systemu pomocy społecznej. Tendencja spadkowa może być wynikiem poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin z dziećmi, co może być związane z przyznaniem od 1 kwietnia 2016 r. świadczenia wychowawczego 500+. Z przedstawionych powyżej danych wynika, iż problemy bezradności wychowawczej notuje się w dość licznej grupie rodzin, co z pewnością ma istotny wpływ na rozwój społeczności lokalnej. Wśród rodzin znajdujących się w badanym obszarze znajdują się rodziny wielodzietne i rodziny niepełne.

Problemy rodzin niepełnych, podobnie jak wielodzietnych, to głównie problemy finansowe, zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze połączone z niewydolnością wychowawczą rodziców, ale również problemy zdrowotne, niepełnosprawność i inne problemy utrudniające prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie. Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kaliskiego obejmują rodziny z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi różnorodnymi formami wsparcia. Najczęściej i najliczniej przyznawana jest forma wsparcia w postaci dożywiania dzieci w szkołach w ramach rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”.

9.2. System pieczy zastępczej w powiecie kaliskim

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest przyczyną podejmowania działań umożliwiających dzieciom właściwy rozwój emocjonalny i społeczny.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada stworzenie systemu pieczy zastępczej. Jest to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Zakłada ona, iż piecza zastępcza ma zapewnić: realizację planu pracy z rodziną, bądź - w razie potrzeby - przysposobienie dziecka, przygotowanie dziecka do samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania w społeczeństwie, radzenie sobie z trudnościami, uczenie nawiązywania pozytywnych relacji z otoczeniem i kontaktów interpersonalnych, bezpieczeństwo emocjonalne, zaspokojenie potrzeb edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych. W pieczy zastępczej wyróżniamy:

- **Rodziną pieczę zastępczą:**

- Rodziny zastępcze spokrewnione (opiekę i wychowanie nad dzieckiem przejmują członkowie rodziny np. dziadkowie, wujostwo, rodzeństwo),
- Rodziny zastępcze niezawodowe (z punktu widzenia prawa są obce dla dziecka),
- Rodziny zastępcze zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcje pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne.

- **Instytucjonalną pieczę zastępczą:**

- Placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- Regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne,
- Interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na mocy postanowienia Sądu Rodzinnego. Rodziny zastępcze zapewniają warunki rozwoju i wychowania odpowiednio do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej może być powierzone małżonkom lub osobie niepozostającej w związku małżeńskim, jeżeli osoby te spełniają następujące warunki:

- dają rękojmię należytego wykonywania zadań rodziny zastępczej,
- mają stałe miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- korzystają z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- nie są lub nigdy nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, nie są ograniczone we władzy rodzicielskiej ani też władza rodzicielska nie została im zawieszona,
- wywiązują się z obowiązku łożenia na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby, gdy ciąży na nich taki obowiązek z mocy prawa lub orzeczenia sądu,

- nie są chore na chorobę uniemożliwiającą właściwą opiekę nad dzieckiem, co zostało stwierdzone zaświadczeniem lekarskim,
- mają odpowiednie warunki mieszkaniowe oraz stałe źródło utrzymania,
- uzyskały pozytywną opinię ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania.

Ponadto kandydaci na rodziców zastępczych, w szczególności w przypadku rodzin niespokrewnionych z dzieckiem, muszą przejść odpowiednie szkolenie i uzyskać kwalifikacje do pełnienia tej funkcji. Szkolenia dla kandydatów z powiatu kaliskiego zleca się organizacjom pozarządowym.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie może zapewnić odpowiednią opiekę i wychowanie w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonuje Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu socjalizacyjnego – Dom Dziecka w Liskowie, Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza im. Aniołów Stróżów w Ostrowie Kaliskim i dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego w Brzezinach i Opatówku.

Mieszczący się w Liskowie przy ul. Ks. W. Bliźńskiego 96 **Dom Dziecka w Liskowie** jest całodobową placówką opiekuńczo - wychowawczą typu socjalizacyjnego z liczbą 30 miejsc socjalizacyjnych. Miesięczna odpłatność za wychowanka w Domu Dziecka w roku 2020 r. wynosiła 5 504,23 zł. W w/w Domu przebywają dzieci z różnych powiatów. Dom Dziecka zapewnia opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej. Dzieci przebywające w placówce kontynuują edukację szkolną, a także uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych w zależności od indywidualnych zainteresowań. Wychowankowie objęci są opieką medyczną. W Domu Dziecka organizowane są imprezy okolicznościowe, na które zapraszani są rodzice i znajomi wychowanków, a także młodzież z terenu Liskowa oraz innych Domów Dziecka. Dla dzieci i młodzieży organizowane są kolonie letnie i zimowe. Pracownicy (wychowawcy) odwiedzają często domy rodzinne wychowanków. Obecnie placówka przechodzi proces dostosowania się do nowych przepisów wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., która szczegółowo reguluje zasady funkcjonowania placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Zmiany, do których musi się dostosować placówka wynikają z następujących artykułów i punktów ww. ustawy:

- art. 95 ust. 3, który mówi o tym, że w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego można umieścić w tym samym czasie łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej...,

- art. 106 ust. 2, który mówi o tym, że w budynku może mieścić się tylko jedna placówka opiekuńczo – wychowawcza,

Placówka opiekuńczo – wychowawcza im. Aniołów Stróżów w Ostrowie Kaliskim dysponuje 14 miejscami: dziesięcioma miejscami socjalizacyjnymi i czterema interwencyjnymi. Na dzień 31.12.2020 r. w ww. placówce przebywało 14 wychowanków (11 na miejscach socjalizacyjnych, 3 na miejscach interwencyjnych). W ciągu roku dwoje dzieci zostało przeniesionych z miejsc interwencyjnych na socjalizacyjne (po uzyskaniu zgody Wojewody Wielkopolskiego). W 2020 r. w placówce przebywały dzieci pochodzące z terenu powiatu ostrowskiego, zgorzeleckiego, złotowskiego, kaliskiego oraz z Miasta Kalisza. Na czas pobytu w placówce dzieci z terenów innych powiatów zawierane są porozumienia. W 2020 r. z listy wychowanków skreślono dwoje wychowanków. Jedna wychowanka wróciła do rodziców biologicznych, natomiast jeden wychowanek opuścił placówkę po osiągnięciu pełnoletności. Przyjęto natomiast troje dzieci na miejsca interwencyjne, w tym jedno z terenu powiatu kaliskiego, a dwoje z terenu powiatu ostrowskiego.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego w Brzezinach dysponuje siedmioma miejscami. W 2020 r. w placówce przebywało siedmiu wychowanków. 1 sierpnia 2020 r. placówkę opuściło troje pełnoletnich wychowanków. Na dzień 31.12.2020 r. w placówce przebywało czworo wychowanków.

Placówka opiekuńczo - wychowawcza typu rodzinnego w Opatówku dysponuje sześcioma miejscami. W 2020 r. w placówce przebywało sześć wychowanków. W czerwcu jeden z wychowanków został przeniesiony do innej placówki opiekuńczo – wychowawczej bliżej miejsca zamieszkania dziecka. Troje z wychowanków osiągnęło już pełnoletność (przebywają w placówce zgodnie z art. 37 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). W placówce znajdują się wychowankowie z powiatu słupeckiego oraz z powiatu puckiego. Z ww. powiatami zawarto porozumienia w sprawie przyjęcia dzieci do placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz warunków ich pobytu i wysokości wydatków na ich opiekę i wychowanie. Dwoje wychowanków przebywających w placówce posiada orzeczenie o niepełnosprawności.

Placówki te są zarazem rodziną i instytucją. Obsługę finansowo - księgową tych domów prowadzi Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu, są poddawane kontroli, jak każda instytucja, a równocześnie mają za zadanie stwarzanie atmosfery, która sprzyja poczuciu bezpieczeństwa, stabilizacji i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Wyżej wymienione placówki mają charakter publiczny i zostały powołane przez Powiat Kaliski. Wychowankowie pozostają w placówkach do czasu powrotu do swojej rodziny, uregulowania swojej sytuacji prawnej i adopcji lub uzyskania pełnoletności z możliwością przedłużenia opieki do czasu ukończenia szkoły, w której się uczą, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia. Obie placówki mieszczą się w budynkach prywatnych jednorodzinnych z ogrodem i placem zabaw dla dzieci. Domy nie są przystosowane dla osób

niepełnosprawnych ruchowo. Placówki te prowadzone są przez małżeństwa, gdzie jedno z małżonków jest dyrektorem.

Bezpośrednią jednostką nadzorującą jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu. Ponadto podlegają one kontroli Urzędu Wojewódzkiego i Sądu Rodzinnego. Koszt utrzymania wychowanka w Placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego w Brzezinach wynosi 2 334,24 zł (2020 r.), Natomiast w Placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego w Opatówku wynosi 2 784,86 zł (2020 r.) Placówki te otrzymują środki na bieżące funkcjonowanie, utrzymanie lokalu, bieżące naprawy, remonty i niezbędny sprzęt oraz dofinansowanie leczenia i pomoc dzieciom w nauce .

Tabela nr 14. Liczba dzieci skierowanych do placówki opiekuńczo – wychowawczej w latach 2016 – 2020.

Rok	Liczba dzieci skierowanych do placówek z powiatu kaliskiego	Liczba dzieci skierowanych do placówek z innych powiatów	Razem
2016	2	4	6
2017	3	2	5
2018	2	6	8
2019	5	3	8
2020	3	7	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Kaliszu.

Analizując powyższe dane dotyczące liczby dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej można stwierdzić, że większą część dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej stanowią dzieci kierowane z terenów innych powiatów. Świadczy to o tym, że potrzeba środowiska lokalnego tj. powiatu kaliskiego jest w pełni zaspokojona. Niewątpliwie wpływ na niedużą liczbę dzieci umieszczanych w placówce ma rozwój i promocja rodzinnych form wsparcia.

Założeniem ustawodawcy jest, by pracować w taki sposób z rodzicami, aby jak najmniej dzieci trafiało do systemu pieczy zastępczej. Jednak, jeśli dziecko już znajduje się w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej należy podejmować takie czynności, aby jak najszybciej mogło wrócić do rodziny naturalnej.

Dzieci z rodzin, w których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub została ona

ograniczona, umieszczone są między innymi w rodzinach zastępczych. W roku 2020 w powiecie kaliskim funkcjonowało 55 rodzin zastępczych, w których opieką objęto 96 dzieci. Liczba rodzin, które są rodzinami zastępczymi i liczba dzieci w nich przebywających w kolejnych latach ulega zmianie.

Tabela nr 15. Rodzaje rodzin zastępczych i liczba dzieci w nich umieszczonych w latach 2016 – 2020.

ROK	LICZBA ZASTĘPCZYCH RODZIN					LICZBA DZIECI W RODZINACH				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
RODZINY SPOKREWNIONE	24	26	32	31	34	40	48	57	54	59
RODZINY NIEZAWODOWE	22	22	27	25	16	26	31	36	34	20
RODZINY ZAWODOWE	2	3	3	3	5	8	8	11	9	17
RAZEM	48	51	62	59	55	74	87	104	97	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu

Powyższe dane świadczą o tendencji wzrostowej w obu prezentowanych obszarach. Na przestrzeni ostatnich 5 lat zwiększeniu uległa zarówno liczba rodzin zastępczych, jak i liczba umieszczonych w nich dzieci. Największą grupę stanowią rodziny spokrewnione i niezawodowe. Wynika to z faktu, że rodziną zastępczą w tym przypadku stają się najbliżsi dziecku, często są to dziadkowie lub starsze rodzeństwo. Znacznie mniejszą grupę stanowią rodziny zawodowe.

Pomoc pieniężną dla rodzin zastępczych w imieniu Starosty Kaliskiego organizuje PCPR. Rodzinie zastępczej udziela się pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów każdego umieszczonego w niej dziecka. Wysokość pomocy wynosi miesięcznie w przypadku dziecka:

1. Umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej 660,00 zł.
2. Umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej, zawodowej lub rodzinnym domu dziecka 1000,00 zł. Kwotę pomocy pieniężnej pomniejsza się o połowę dochodu dziecka (dochód dziecka mogą stanowić: renta rodzinna, otrzymane alimenty, zasiłek alimentacyjny, itp.).

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019 – 2021 jest integracja wszystkich form pieczy zastępczej na terenie powiatu kaliskiego. W obrębie celu głównego wymienić można kilka celi szczegółowych. Jeśli zachodzi sytuacja, iż rodzice z różnych przyczyn nie mogą prawidłowo wykonywać swojego obowiązku opiekuńczo – wychowawczego, dzieci zostają umieszczone w różnego rodzaju formach pieczy zastępczej, dlatego też należy zapewnić im warunki jak najbardziej zbliżone do naturalnego środowiska.

Działania:

- rozpowszechnianie oraz promowanie w powiecie kaliskim form pieczy zastępczej,
- indywidualne doradztwo prawne, psychologiczne oraz terapeutyczne dla osób potrzebujących,
- tworzenie nowych zawodowych rodzin zastępczych,
- tworzenie innych form rodzinnej pieczy zastępczej,
- udzielanie wsparcia rodzicom zastępczym,
- organizowanie szkoleń dla rodziców zastępczych wzmacniających ich kompetencje opiekuńczo – wychowawcze,
- dostosowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych do obowiązujących standardów,
- podnoszenie kwalifikacji osób sprawujących różne formy pieczy zastępczej,
- motywowanie rodzin zastępczych do współpracy z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej,
- zatrudnianie kolejnych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

- liczba osób zgłaszających chęć tworzenia form pieczy zastępczej,
- liczba rodzin korzystających z porad prawnych i psychologicznych,
- liczba nowych zawodowych rodzin zastępczych,
- liczba utworzonych innych, nowych form rodzinnej pieczy zastępczej,
- liczba organizacji udzielających wsparcia rodzinom zastępczym,
- liczba rodziców zastępczych, którzy wzięli udział w szkoleniach,
- liczba dzieci w placówkach, czas pobytu, wykwalifikowanie kadry oraz standard placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- liczba osób biorących udział w spotkaniach doszkalających z zakresu opieki i wychowania dzieci,
- liczba złożonych wniosków o wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- liczba zatrudnionych koordynatorów.

Rodzina jest podstawową i najważniejszą jednostką w życiu każdego dziecka, dlatego też należy dążyć do tego, aby dzieci przebywające poza swoim naturalnym środowiskiem mogły do niego wrócić, a rodzice potrafili im zapewnić jak najlepszą opiekę i godne wychowanie.

Działania:

- podejmowanie współpracy z instytucjami zajmującymi się wspieraniem oraz aktywizowaniem rodzin naturalnych na danym terenie powiatu,
- współpraca koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej z asystentami rodziny.

Wskaźniki:

- liczba rodzin naturalnych, u których zaobserwowano poprawę sytuacji,
- liczba rodzin naturalnych, do których dzieci powróciły z pieczy zastępczej,
- liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej.

Konieczne i niezbędne jest podejmowanie takich działań, aby wychowanek opuszczający pieczę zastępczą potrafił wkroczyć w dorosłe życie, umiał prawidłowo funkcjonować w społeczności lokalnej. Należy wcielić takie postawy i zachowania, które pozwolą wychowankom przygotować się do samodzielnego egzystowania.

Działania:

- kreowanie pozytywnego wizerunku wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą,
- propagowanie zachowań prospołecznych wśród wychowanków,
- pomoc w przygotowaniu się do poszukiwania pracy,
- pomoc usamodzielnianym wychowankom w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych,
- pomoc w zorganizowaniu różnych form mieszkań dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą,
- współpraca z innymi jednostkami samorządowymi oraz z organizacjami wspierającymi usamodzielnianych wychowanków,
- motywowanie do zdobycia odpowiedniego wykształcenia i przygotowania zawodowego,
- przyznawanie wsparcia finansowego na kontynuowanie nauki,
- udzielanie wsparcia finansowego lub rzeczowego na usamodzielnienie oraz zagospodarowanie.

Wskaźniki:

- liczba wychowanków, która otrzymała praktyki, staż, pracę,
- liczba wychowanków, którzy założyli własne gospodarstwo domowe po opuszczeniu pieczy,
- liczba wychowanków potrafiących sprawnie poruszać się na rynku pracy,
- liczba wychowanków podnoszących swoje kwalifikacje,
- liczba mieszkań przyznanych osobom usamodzielnianym,
- liczba wychowanków otrzymujących wsparcie od instytucji,
- liczba wychowanków, którzy po opuszczeniu pieczy zastępczej kontynuują naukę i pobierają z tego tytułu świadczenie,
- liczba wychowanków, którym przyznano świadczenia na usamodzielnienie i zagospodarowanie.

9.3. Obszar niepełnosprawność

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011, Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), definicja osoby niepełnosprawnej brzmi: „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych uznaje: „...osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych ...”.

Sejm RP w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych stwierdza iż, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, osoby niepełnosprawne nie mogą podlegać dyskryminacji oraz mają prawo do:

- dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej, pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- wykonywania pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
- zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,
- życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej,

- posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
- pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Tabela nr 16. Podział orzeczeń na stopnie niepełnosprawności lub równoważne.

Orzeczenie PZON	Dawny stopień orzecznictwa	Orzeczenia lekarzy orzeczników ZUS
Znaczny – stopień niepełnosprawności	I grupa inwalidzka	Całkowita niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji
Umiarkowany – stopień niepełnosprawności	II grupa inwalidzka	Całkowita niezdolność do pracy
Lekki – stopień niepełnosprawności	III grupa inwalidzka	Częściowa niezdolność do pracy, celowość przekwalifikowania

Źródło: Opracowanie własne

Orzekanie o stopniu niepełnosprawności leży w zakresie powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności. Rodzaje orzeczeń o niepełnosprawności to:

- orzeczenie o lekkim, umiarkowanym bądź znacznym stopniu niepełnosprawności,
- orzeczenie o całkowitej bądź częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów,
- orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16 roku życia.

Od 1 stycznia 1998 r. podstawą do uznania osoby za niepełnosprawną jest wyłącznie orzeczenie wydane przez powiatowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności lub orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Orzeczenia innych organów, wydane po 31 grudnia 1997 r. nie stanowią podstawy do uznania osoby za niepełnosprawną w rozumieniu ustawy o rehabilitacji (...). Orzeczenia o zaliczeniu do grupy inwalidzkiej, wydane przed 1 stycznia 1998 r., traktuje się na równi z odpowiednim orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności tylko jeżeli są nadal ważne.

Problem niepełnosprawności w skali ilościowej na terenie powiatu kaliskiego jest znaczący. Z danych przekazanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej wynika, iż w latach 2016 – 2020 udzielono wsparcia dużej liczbie osób z problemem niepełnosprawności. Dane te prezentuje tabela nr 17.

Tabela nr 17. Liczba rodzin objętych różnymi formami pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	73	79	85	68	78	383
Gmina Blizanów	48	46	53	48	50	245
Gmina Ceków	37	37	29	22	18	143
Gmina Godziesze	32	45	58	57	44	236
Gmina Koźminek	60	70	63	61	52	306
Gmina Lisków	40	42	31	25	23	161
Gmina Mycielin	51	43	38	30	24	186
Gmina Opatówek	98	110	114	98	88	508
Gmina Stawiszyn	67	69	68	64	53	321
Gmina Szczytniki	81	79	83	90	70	403
Gmina Żelazków	90	64	50	52	55	311
Razem liczba rodzin objętych pomocą przez GOPS z tytułu	677	684	672	615	555	3203

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 -2020

Analizując dane powyższej tabeli należy stwierdzić, że właśnie niepełnosprawność jest jedną z dwóch dominujących przyczyn korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w powiecie kaliskim. Na przestrzeni ostatnich 5 lat świadczenia z tytułu niepełnosprawności przyznano łącznie 3 203 rodzinom. Liczba rodzin i osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej niezmiennie pozostaje bardzo wysoka. Ośrodki Pomocy Społecznej na terenie powiatu kaliskiego najczęściej przyznawały pomoc osobom niepełnosprawnym w formie np. zasiłków okresowych, zasiłków stałych i zasiłków celowych. Wśród innych rodzajów świadczeń przyznawanych osobom niepełnosprawnym przez Ośrodki można wymienić np. zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy. Osoby niepełnosprawne otrzymywały również pomoc w formie świadczeń niepieniężnych tj. schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli były tego pozbawione, pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Ponadto w sytuacji, kiedy pomoc osobie niepełnosprawnej w formie usług opiekuńczych była pomocą niewystarczającą, Ośrodki kierowały ich do np. domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy itp.

Osoby niepełnosprawne są obecne na rynku pracy, poniższe zestawienie danych dotyczy bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych na terenie powiatu kaliskiego. Zestawienie danych zostało zaczerpnięte z danych udostępnionych przez Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu. Zawarte zostały w nim informacje na temat ogólnej liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP z podziałem na

kobiet i mężczyzn, liczbę wśród tych osób z prawem do zasiłku oraz liczbę osób zgłaszających podjęcie pracy.

Tabela nr 18. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu jako bezrobotne w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP	411 – w tym kobiety 194 mężczyźni 218	313 – w tym kobiety 145 mężczyźni 168	289 – w tym kobiety 111 mężczyźni 169	266 – w tym kobiety 105 mężczyźni 121	233 – w tym kobiety 90 mężczyźni 143	1512 – w tym kobiety 645 mężczyźni 819
Liczba osób z prawem do zasiłku	75	46	53	48	50	272
Liczba osób zgłaszających podjęcie pracy	313	268	211	171	b.d.	963

Źródło: Dane statystyczne PUP w Kaliszu – analiza rynku pracy za lata 2016-2020.

Powyższe dane świadczą o tym, że na przestrzeni ostatnich 5 lat poziom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych utrzymuje tendencję spadkową. W podziale na płeć przeważają mężczyźni i stanowią około 54%. Procentowy udział osób niepełnosprawnych z prawem do zasiłku stanowi około 18%. Ponad połowa, bo około 64% tych osób, zgłaszało w PUP informację o podjęciu zatrudnienia.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa zadania, które bezpośrednio realizuje samorząd. W powiecie kaliskim realizuje je Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu. Środki na realizację tych zadań pochodzą z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych. Ich wielkość na poszczególne zadania w latach 2016 – 2020 oraz skala zaspokojonych potrzeb przedstawia się następująco:

Tabela nr 19. Środki przekazane przez PFRON w latach 2016 – 2020 dla powiatu kaliskiego.

Lata:	Wielkość środków (w złotych)
2016	917.135 (w tym dla WTZ: 479.880)
2017	955.529 (w tym dla WTZ: 479.880)
2018	981.689 (w tym dla WTZ: 497.880)
2019	1.053.913 (w tym dla WTZ: 533.880)
2020	1.692.656 (w tym dla WTZ: 1.127.280)

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Dane z powyższej tabeli wskazują na niewielki względem potrzeb, ale systematyczny wzrost środków finansowych przekazywanych przez PFRON na realizację zadań wynikających z ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Znaczący wzrost przekazanych środków miał miejsce w 2020 r. Jego powodem było uruchomienie drugiego na terenie powiatu Warsztatu Terapii Zajęciowej w Cieni Drugiej.

W powiecie kaliskim działają dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej tj. w Koźminku prowadzone przez Wiejskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Razem Łatwiej” oraz w Cieni II prowadzone przez Stowarzyszenie „Dar Serca”. Środki przekazane z PFRON do WTZ stanowią blisko 67 % całości środków przekazanych przez PFRON do budżetu powiatu kaliskiego.

Ponadto w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych powiat kaliski dofinansował ze swoich środków koszty uczestnictwa osób niepełnosprawnych w warsztatach terapii zajęciowej funkcjonujących w innych powiatach. W 2020 r. w powiecie ostrzeszowskim WTZ Kuźnica Grabowska dofinansowanie dla 5 uczestników wyniosło 11.387 zł, w powiecie pleszewskim WTZ Nowolipsk dla 2 uczestników - 4.555 zł, WTZ Kuchary dla 1 uczestnika - 1.831 zł, Miasto Kalisz dla 3 uczestników - 6.833zł. Łącznie powiat kaliski dofinansował uczestnictwo osób niepełnosprawnych na terenie innych powiatów dla 11 osób na łączną kwotę 24.606 zł.

Tabela nr 20. Dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych w latach 2016 – 2020.

Lata:	Liczba złożonych wniosków	Liczba osób którym wypłacono dofinansowanie	Kwota (w zł)	Stosunek % otrzymanych środków z PFRON do wydatkowanych (bez środków przekazanych na WTZ)
2016	484	475	223.481	51,11
2017	471	445	206.804	43,48
2018	469	444	244.199	50,47
2019	518	490	272.630	52,43
2020	454	404	308.224	54,52

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Wnioski o dofinansowanie do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych dotyczyło najczęściej pielucho majtek i cewników, następnie zakupu aparatów słuchowych, wózków inwalidzkich, przedmiotów pionizujących, protez i materaców przeciwoślizgowych. W zakresie sprzętu rehabilitacyjnego przedmiotem dofinansowania był – zgodnie z zaleceniem lekarza specjalisty - sprzęt do rehabilitacji w warunkach domowych. Najczęściej dotyczyło to łóżek rehabilitacyjnych, oraz rowerków rehabilitacyjnych. Na realizację tego zadania niezmiennie od pięciu lat przeznaczane jest nieco ponad 50% środków przekazywanych przez PFRON. Pomimo tak dużego udziału procentowego środków, który przeznacza się na realizację tego zadania, w analizowanym okresie nigdy nie zabezpieczył on 100% zapotrzebowania.

Tabela nr 21. Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych w latach 2016 – 2020.

Lata:	Złożone wnioski	Liczba osób, którym wypłacono dofinansowanie	Kwota (w zł)	Stosunek % otrzymanych środków z PFRON do wydatkowanych (bez uwzględnienia środków dla WTZ)
2016	149	54	55.617	12,72
2017	182	73	80.000	16,82
2018	175	69	79.689	16,47
2019	209	64	79.287	15,25
2020	200	46	61.946	1.10.1996

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego dotyczy trwającej 2 tygodnie, zorganizowanej

formy aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, gdzie wyboru dokonuje sam wnioskodawca spośród ośrodków rehabilitacyjno - wypoczynkowych zlokalizowanych na terenie całego kraju. Środki otrzymane na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych wystarczają na pokrycie tylko części wniosków, w latach 2016 – 2018 zrealizowano około 40 % spośród wszystkich wniosków. Statystycznie w latach 2019 -2020 nastąpił jeszcze większy spadek liczby realizowanych wniosków. W tym okresie udało się ich zrealizować jedynie około 30%. W latach 2016 – 2019 środki przekazywane na ten cel były wykorzystywane w 100%. Forma pomocy w postaci dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego cieszy się dużą popularnością. W 2020 roku nie wykorzystano w całości środków przyznanych na ten cel. Powodem niewykorzystania środków była panująca pandemia - część osób, którym przyznano dofinansowanie, złożyła rezygnację z przyznanego dofinansowania lub nie wyjechała na turnus z powodu zamknięcia ośrodków.

Tabela nr 22. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2016 – 2020.

Lata:	Liczba złożonych wniosków	Liczba wypłaconych dofinansowań	Kwota (w zł)	% stosunek środków wydankowanych do środków otrzymanych z PFRON (bez uwzględnienia środków na WTZ)
2016	57	36	94.860	21.69
2017	68	44	126.743	26.65
2018	60	33	118.567	24.51
2019	75	36	115.961	22.30
2020	89	62	185.623	32.83

Źródło: Dane własne – Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Likwidacja barier architektonicznych polega na ułatwieniu osobom niepełnosprawnym samodzielne wykonywanie podstawowych, codziennych czynności higieniczno- sanitarnych i kontaktów z otoczeniem. W ramach dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych realizowano takie zadania jak: dostosowania łazienek do potrzeb osób niepełnosprawnych, likwidacja różnic w poziomach podłóg.

Likwidacja barier technicznych - polega na zakupie sprzętu technicznego ułatwiającego opiekę nad osobą niepełnosprawną. W ramach dofinansowania do likwidacji barier technicznych dofinansowywano np. zakup podnośnika transportowego do przenoszenia z miejsca na miejsce osoby leżącej.

Likwidacja barier w komunikowaniu się polega na umożliwieniu porozumiewania się z otoczeniem osób, które mają ograniczony bezpośredni kontakt. Zadanie to było realizowane poprzez

dofinansowania na zakup np. komputerów czy sygnalizacji świetlnej dla osób niesłyszących.

W latach 2016-2019 zrealizowano około 50% spośród wszystkich złożonych wniosków. W roku 2020 nastąpił wzrost zrealizowanych wniosków, procentowo realizowano ich blisko 70%. W tych zadaniach środki przekazywane przez PFRON również nie zabezpieczają 100% zapotrzebowania. Realizacja tych zadań pochłania średnio 25% wszystkich środków przekazywanych przez PFRON (bez uwzględnienia środków dla WTZ).

9.4. Rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa – jest to rodzaj rehabilitacji skupiający się na przygotowaniu oraz wprowadzeniu osoby niepełnosprawnej na rynek pracy, co winno się odbywać w zgodzie z jej możliwościami psychofizycznymi, jak również ze zdobytymi wcześniej i posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi a także z uwzględnieniem reorientacji zawodowej.

Proces reorientowania ukierunkować ma daną osobę na najoptymalniejszy dlań kierunek szkolenia i zatrudnienia. Zasadniczo przebiega to w czterech etapach: oceny zdolności do podjęcia pracy, przygotowania do podjęcia zatrudnienia, zatrudnienie na odpowiednim i adekwatnym stanowisku i opieka nad osobą już w trakcie pracy, zwłaszcza w jej początkowym okresie. Głównym celem rehabilitacji zawodowej jest w tym kontekście zdobycie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia oraz możliwości awansu zawodowego. Z prawnego punktu widzenia odzwierciedleniem realizacji konstytucyjnego prawa osób niepełnosprawnych do rehabilitacji jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Rehabilitację zawodową oraz wspierające ją działania zakwalifikować można (wraz z rehabilitacją społeczną) do kategorii podstawowych instrumentów służących inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych.

Inkluzja społeczna (społeczne włączenie, integracja społeczna) – proces włączania jednostek, grup czy kategorii społecznych (np. osób niepełnosprawnych) w funkcjonowanie szerszego społeczeństwa. Jest zjawiskiem odwrotnym do ekskluzji (wykluczenia społecznego, marginalizacji)¹⁹

¹⁹ Wikipedia – Wolna Encyklopedia

Tabela nr 23. Dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej w latach 2016 – 2020.

Lata:	Złożone wnioski	Wyłacone dofinansowanie	Kwota	% stosunek środków wydatkowanych do środków otrzymanych z PFRON (bez uwzględnienia środków na WTZ)
2016	3	1	17.000	3,89
2017	3	1	40.000	8,41
2018	3	0	0	0
2019	0	0	0	0
2020	1	0	0	0

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Dane z powyższej tabeli nie odzwierciedlają faktycznej liczby osób niepełnosprawnych z terenu powiatu kaliskiego, które skorzystały z dofinansowania do rozpoczęcia działalności gospodarczej. Zadanie to realizuje również Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu, a powyższa analiza dotyczy tylko działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu. Podobnie się ma sytuacja w przypadku dofinansowania na wyposażenie stanowisk pracy. Poniższa tabela przedstawia dane z realizacji zadania jedynie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu.

Tabela nr 24. Dofinansowanie na wyposażenie stanowiska pracy w latach 2016 – 2020.

Lata:	Złożone wnioski	Wyłacone dofinansowanie – Liczba stanowisk pracy	Kwota	% stosunek środków wydatkowanych do środków otrzymanych z PFRON (bez uwzględnienia środków na WTZ)
2016	1	1	25.833	5,9
2017	0	0	0	0
2018	0	0	0	0
2019	1	1	22.442	4,32
2020	0	0	0	0

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Kolejnym zadaniem, jakie realizuje wspólnie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu z Powiatowym Urzędem Pracy, jest ponoszenie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy. W ramach tego zadania bezrobotna osoba niepełnosprawna może otrzymać środki na np.: szkolenia, staże, prace interwencyjne, przygotowanie zawodowe dorosłych, badania lekarskie lub psychologiczne czy też bon na zasiedlenie, bon szkoleniowy czy stażowy. Poniższa tabela nie odzwierciedla faktycznego obrazu zapotrzebowania w tym zakresie, ponieważ dotyczy tylko zadań

zrealizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu. W latach 2016 – 2020 Powiatowe Centrum samodzielnie zrealizowało jeden złożony wniosek w 2020r. Dofinansowanie w tym przypadku wyniosło 9.397 złotych. Środki na to zadanie przekazywane są do Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu. Finansowanie kosztów szkoleń przez kierownika Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu prezentuje się następująco:

Tabela nr 25. Wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy w latach 2016 – 2020.

Lata:	Złożone wnioski	Wypłacone dofinansowanie / liczba osób	Kwota (w zł)	% stosunek środków wydankowanych do środków otrzymanych z PFRON (bez uwzględnienia środków na WTZ)
2016	3	2 / 2 osoby	7 990,00 zł	1,83
2017	3	3 / 3 osoby	7 242,00 zł	1,52
2018	1	1 / 1 osoba	7 850,00 zł	1,62
2019	1	1 / 1 osoba	6 801,00 zł	1,31
2020	0	0	0	0

Źródło: Dane własne, Sprawozdanie roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wspiera osoby niepełnosprawne w zakresie dofinansowań do sportu, kultury, rekreacji i turystyki. Celem wsparcia jest zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych. Działalność w tym obszarze w latach 2016 -2020 prezentują dane zawarte w poniższej tabeli. W roku 2020 z powodu panującej pandemii oraz licznych obostrzeń nie udało się zrealizować złożonych wniosków.

Tabela nr 26. Dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki w latach 2016 – 2020.

Lata:	Złożone wnioski	Wypłacone dofinansowanie/liczba osób które skorzystały	Kwota (w zł)	% stosunek środków wydankowanych do środków otrzymanych z PFRON (bez uwzględnienia środków na WTZ)
2016	3	3/ 31 osób	12429	2,84
2017	2	2/49 osób	18.339	3,85
2018	3	3/87 osób	33.503	6,92
2019	4	2/53 osoby	15.832	3.04.2021
2020	2	0	0	0

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016 – 2020.

9.5. Pomoc dla osób niepełnosprawnych wykluczonych ze względu na stan zdrowia.

Na terenie powiatu kaliskiego działa ośrodek wsparcia dla osób niepełnosprawnych, który jest środowiskową formą pomocy półstacjonarnej służącą utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji. Jest to Ośrodek Wsparcia - Środowiskowy Dom Samopomocy im. Jana Pawła II mieszczący się w Liskowie przy ul. Twórców Liskowa 3.

Placówka ta jest dziennym ośrodkiem wspierająco – aktywizującym, przeznaczonym dla osób niepełnosprawnych umysłowo, ruchowo i osób z zaburzeniami psychicznymi. Od 2020 roku Środowiskowy Dom Samopomocy w Liskowie dysponuje 42 miejscami dla uczestników przebywających w systemie dziennym. Usługi tam świadczone są odpłatne. Dla uczestnika pobytu dziennego ustala się odpłatność miesięczną w wysokości 5% kwoty dochodu, jeżeli:

- dochód osoby samotnie gospodarującej przekracza kwotę 2 103,00 zł tj. 300% odpowiedniego kryterium dochodowego, ustalonego w ustawie o pomocy społecznej,
- dochód osoby w rodzinie przekracza kwotę 1 584,00 zł tj. 300% odpowiedniego kryterium dochodowego, ustalonego w ustawie o pomocy społecznej.

W ośrodku wsparcia prowadzona jest przede wszystkim terapia mająca na celu społeczne usprawnienie osób niepełnosprawnych intelektualnie. Zadaniem placówki jest zapewnienie wsparcia społecznego osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom poprzez świadczenie odpowiednich specjalistycznych usług opiekuńczych w systemie dziennym. Ośrodek przeznaczony jest dla osób, które z powodu niepełnosprawności intelektualnej lub choroby psychicznej mają trudności z prawidłowym funkcjonowaniem w środowisku rodzinnym i społecznym. Dom zapewnia codzienny dowóz uczestników oraz posiłek przygotowany w ramach terapii kulinarnej. Korzystający z usług w ośrodku wsparcia uczestniczą również w prowadzonych przez terapeutów zajęciach dostosowanych do umiejętności poszczególnych osób. Są to: terapia zajęciowa, terapia ruchowa (spacery, zabawy, wycieczki), opieka pielęgnarska (higiena osobista, porządki) oraz konsultacje lekarza psychiatry.

Wniosek o skierowanie do Środowiskowego Domu Samopomocy składa się w ośrodku pomocy społecznej w miejscu zamieszkania. Dla uczestników organizowane są imprezy integracyjne z uczestnikami innych tego typu placówek oraz wycieczki. Pokoje są 2 lub 3 osobowe, łazienki przystosowano dla osób niepełnosprawnych. Dom wyposażony jest w windę przystosowaną dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie poszczególnych gmin powiatu kaliskiego odpowiedzialne są ośrodki pomocy społecznej, których jest 11, w tym dwa miejsko - gminne i 9 gminnych. Są to: Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stawiszynie i Opatówku oraz Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Blizanowie, Brzezinach, Cekowie Kolonii, Godzieszach Wielkich, Koźminku, Liskowie, Mycielinie, Szczytnikach i Żelazkowie.

Do ich podstawowych obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki środowiskowej i jednostkowej,
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych),
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym,
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Liczba osób objętych systemem opieki społecznej ulega nieustannym zmianom. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Obecnie kryterium to ustalono na poziomie 701 złotych miesięcznie w przypadku osoby samodzielnie gospodarującej i 528 zł na osobę w rodzinie. Niski poziom kwot uprawniający do przyznania świadczeń zawęża liczbę potrzebujących i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

9.6. Program Aktywny Samorząd

Program Aktywny Samorząd realizowany jest od 2012 r. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Cele szczegółowe programu:

1. Przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego.
2. Przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych.
3. Umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie.
4. Poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji.
5. Wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

Program realizowany jest w kilku modułach, które dodatkowo zostały poszerzone o obszary, wymienione w nich zostały poszczególne zadania do realizacji.

W ramach modułu I można uzyskać pomoc w następujących zakresach:

- likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową,
- zakupie i montaż oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
- uzyskanie prawa jazdy;
- likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:
- zakup sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,
- szkolenia w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- utrzymanie sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego,
- likwidacja barier w poruszaniu się,
- zakup wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- utrzymanie sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- zakup protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- utrzymanie sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- zakup skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego,
- utrzymanie aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Moduł III – szkolenia kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności.

Tabela nr 27. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” w latach 2016 – 2020.

Lata:	Złożone wnioski	Wyplacone dofinansowanie – ilość osób	Kwota (w zł)
2016	73	69	191.462
2017	55	52	154.747
2018	48	44	106.811
2019	71	67	207.540
2020	72	72	270.791

Źródło: Dane własne, Sprawozdania roczne z działalności PCPR w Kaliszu za lata 2016-2020

Analiza powyższej tabeli pozwala stwierdzić, że za wyjątkiem okresu 2017 -2018 ilość składanych i realizowanych wniosków utrzymuje się na równym poziomie. W porównaniu do innych

form pomocy, realizacja złożonych wniosków kształtuje się na wysokim poziomie.

Ponadto należy wspomnieć, że w 2017 roku PFRON uruchomił nowy program skierowany do osób niepełnosprawnych w wyniku żywiołu w 2017 roku. Pomoc mogła być udzielona w ramach modułu I – w formie jednorazowego świadczenia na rehabilitację społeczną oraz w ramach modułu II w formie jednorazowego świadczenia stanowiącego rekompensatę poniesionych strat / lub na pokrycie kosztów przeprowadzenia naprawy. Świadczenie to mogło zostać przeznaczone na zakup lub naprawę sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych utraconych lub zniszczonych na skutek działania żywiołu. W ramach realizacji w/w programu wpłynęły 3 wnioski osób niepełnosprawnych; pomocy udzielono 3 osobom na kwotę 6 tys złotych.

W 2020 roku w ramach modułu III udzielana była również pomoc osobom niepełnosprawnym, które na skutek sytuacji kryzysowej (pandemia) spowodowanych chorobami zakaźnymi w okresie od 9 marca 2020 roku do 16 listopada 2020 roku utraciły możliwość korzystania (przez okres co najmniej 5 kolejnych następujących po sobie dni roboczych) z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej. Program obejmował uczestników warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, podopiecznych domów pomocy społecznej, podopiecznych placówek rehabilitacyjnych itp.

Tabela nr 28. Realizacja zadania Moduł III – Żywioły

Lata:	Złożone wnioski	Wyplacone dofinansowanie/liczba osób które skorzystały	Kwota (w zł)	% stosunek środków wydatkowanych do środków otrzymanych z PFRON
2020	319	273/ 277 osób	352.500	99,72

Źródło: Dane własne, Sprawozdanie roczne z działalności PCPR w Kaliszu z roku 2020.

9.7. Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Kaliskim

W dniu 04 września 2019 r. odbyło powołanie nowej Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych na lata 2019 - 2030, która działa przy Staroście Kaliskim. Powiatowa Społeczna Rada Do Spraw Osób Niepełnosprawnych jest organem opiniodawczo-doradczym. Do zakresu jej działania należy inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych. W skład Rady wchodzi 5 osób pochodzących z terenu powiatu kaliskiego które są lub były zaangażowane w działalność samorządu na rzecz osób

niepełnosprawnych. Rada działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, spotyka się kilka razy w roku.

9.8. Przemoc w rodzinie

Według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Badania nad zjawiskiem przemocy w rodzinie są niezmiernie trudnym procesem, gdyż w tej materii oddziałuje wiele czynników zarówno społecznych, jak i kulturowych, które powodują, iż przemoc domowa jest głęboko ukrywanym problemem społecznym. Jest to problem, który ściśle powiązany jest z innymi obszarami występujących problemów społecznych, ich rozwiązywanie powinno być wspólnym interesem uzupełniających się działań specjalistów. Do grupy osób zajmujących się tym problemem należy zaliczyć pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, kuratorów, policjantów, lekarzy i innych wchodzących w skład szeroko zakrojonej współpracy interdyscyplinarnej.

Do nadrzędnych instrumentów mających poprawić sytuację ofiar przemocy w rodzinie zalicza się działania wobec osób stosujących przemoc domową. Oddziaływania korekcyjno - edukacyjne wobec sprawców przemocy w rodzinie są prowadzone za pomocą programów korekcyjno-edukacyjnych, a obowiązek ich realizacji reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W powiecie kaliskim do niedawna programy te były realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu. W ostatnim czasie, mimo sygnałów ze środowiska lokalnego świadczących o nasilaniu się tego zjawiska, nie udało się zebrać grupy docelowej, dla której można byłoby uruchomić program korekcyjno – edukacyjny. Problem ten wynika z kilku powodów. Po pierwsze uczestnictwo w programie jest dobrowolne, po drugie zasady i kryteria uczestnictwa mocno zawężają liczbę osób, które mogłyby wziąć udział w programie.

Tabela nr 29. Realizacja Programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.

Wyszczególnienie lata	Liczba osób				
	2016	2017	2018	2019	2020
Osoby, które przystąpiły do Programu, w tym:					
Kobiety	0	0	0	0	0
Mężczyźni	4	5	4	0	0
Osoby które ukończyły program, w tym:					
Kobiety	0	0	0	0	0
Mężczyźni	1	0	1	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu.

Analizując dane zebrane w powyższej tabeli można stwierdzić, iż na przestrzeni ostatnich 5 lat spośród osób, które zgłosiły się, bądź też zostały wskazane do programu, tylko dwojgu z nich udało się ukończyć program.

Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie uregulowane w ustawie z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nałożyły na gminy obowiązek powołania zespołów interdyscyplinarnych będących podmiotami o charakterze wewnętrznym, funkcjonujących w gminie w ramach jej zadań własnych. W powiecie kaliskim zespoły interdyscyplinarne powołane są w każdej gminie, zgodnie z obowiązującymi procedurami. Zespoły interdyscyplinarne podejmują działania zmierzające do przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”, która uwzględnia szereg czynności inicjowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Wszczęcie wyżej wymienionej procedury mogą dokonać osoby będące przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia. Zespoły interdyscyplinarne – w ramach swojej działalności – mogą powoływać grupy robocze, w których skład wchodzi pracownik socjalny, dzielnicowy, jeżeli w rodzinie są dzieci w wieku przedszkolnym lub szkolnym- wychowawca przedszkolny i szkolny, pedagog szkolny, a także terapeuci i psycholodzy. Jeżeli występuje taka potrzeba, w grupach roboczych może pojawić się przedstawiciel ochrony zdrowia, kurator sądowy, asystent rodziny lub inni specjaliści. Dane statystyczne przedłożone w poniższej tabeli wykazują liczbę założonych „Niebieskich kart” i pracę Zespołów Interdyscyplinarnych na terenie poszczególnych gmin powiatu kaliskiego na przestrzeni ostatnich pięciu lat.

Tabela nr 30. Liczba rodzin w których wystąpił problem przemocy w rodzinie w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	6	11	5	12	7	41
Gmina Blizanów	0	0	0	0	0	0
Gmina Ceków	1	2	1	1	1	6
Gmina Godziesze	0	0	0	0	0	0
Gmina Koźminek	0	0	0	0	0	0
Gmina Lisków	1	0	1	1	1	4
Gmina Mycielin	2	0	0	9	1	12
Gmina Opatówek	1	0	0	0	0	1
Gmina Stawiszyn	0	0	2	0	0	2
Gmina Szczytniki	0	0	8	0	0	8
Gmina Żelazków	1	2	6	2	0	11
Razem liczba rodzin objętych pomocą przez GOPS z tytułu wystąpienia przemocy w rodzinie.	12	15	23	25	10	85

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Z analizy powyższych danych wynika, że pomoc z tytułu wystąpienia problemu przemocy w rodzinie najczęściej była udzielana w gminach Brzeziny, Mycielin i Żelazków. W pozostałych gminach pomoc udzielana była znacznie rzadziej. Trzy gminy z terenu powiatu kaliskiego, tj. Blizanów, Godziesze i Koźminek nie udzielały do tej pory pomocy z tytułu wystąpienia przemocy w rodzinie.

Tabela nr 31. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.

Lata:	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	7	6	15	7	35
Gmina Blizanów	8	16	8	11	43
Gmina Ceków	8	6	1	2	17
Gmina Godziesze	9	6	10	12	37
Gmina Koźminek	8	5	3	10	26
Gmina Lisków	12	3	5	8	28
Gmina Mycielin	1	9	7	3	20
Gmina Opatówek	10	11	11	12	44

Lata:	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Stawiszyn	7	5	5	6	23
Gmina Szczytniki	10	10	10	6	36
Gmina Żelazków	11	18	11	17	57
Razem liczba rodzin którym założono „Niebieskie Karty”	91	95	86	94	365

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Analizując liczbę założonych „Niebieskich Kart” można stwierdzić, że w ostatnich czterech latach najwięcej z nich założono w gminach: Żelazków, Opatówek i Blizanów (43 – 57). Nieznacznie mniej, tj. 35 – 37, założono w gminach Godziesze, Szczytniki, Brzeziny; najmniej, bo w przedziale 28 - 20 reszta gmin powiatu kaliskiego. Przy każdym z 11 Gminnych lub Miejsko – Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej działają powołane Zespoły Interdyscyplinarne, w których funkcjonują tzw. grupy robocze. Zespoły Interdyscyplinarne działające we wszystkich gminach powiatu w latach 2019 – 2020 spotykały się 207 razy, działające przy nich grupy robocze 628 razy.

W ramach pomocy osobom pokrzywdzonym oraz stosującym przemoc w większości z gmin powiatu kaliskiego działają punkty konsultacyjne, w których świadczy się bezpłatnie pomoc w zakresie poradnictwa psychologicznego, prawnego oraz punkty konsultacyjne ds. uzależnień. Punkty takie działają w następujących gminach: Brzeziny, Mycielin, Koźminek, Stawiszyn (dwa punkty konsultacyjne dla osób /rodzin z uzależnieniami oraz przemocą, dodatkowo w ramach działań dotyczących profilaktyki działają dwie świetlice środowiskowe dla uczniów szkoły podstawowej z rodzin z problemem alkoholowym. W gminie Szczytniki działa punkt konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą domową i porady psychologiczne. W gminie Blizanów działa punkt konsultacyjny AA.

X. Demografia powiatu kaliskiego

Podstawową zasadą przyjętą w pomocy społecznej na rzecz osób w starszym wieku jest pozostawienie ich w dotychczasowym środowisku zamieszkania tak długo, jak to jest możliwe. Zasada ta ma na celu zapewnienie im możliwości jak najdłuższego, samodzielnego funkcjonowania we własnym domu i środowisku rodzinnym oraz utrzymania sprawności dającej podstawę do niezależnego, aktywnego życia.

Niewątpliwie istotnym problemem, który w coraz większym stopniu dotyczy mieszkańców powiatu kaliskiego jest starzejące się społeczeństwo i trudna sytuacja części osób w wieku senioralnym, głównie samotnych i niepełnosprawnych. Problemy tej grupy mieszkańców można analizować w kilku aspektach: zdrowotnym, ekonomicznym, społecznym, środowiskowym czy rodzinnym. Dostępny materiał statystyczny odzwierciedla jedynie część problemów seniorów powiatu kaliskiego, gdyż podaje tylko liczbę tych emerytów i rencistów, którzy korzystają ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej. Dane te należy powiązać z nierzadko trudną sytuacją ekonomiczną osób w wieku senioralnym.

Tabela nr 32. Liczba osób starszych w powiecie kaliskim, którym pomocy udzielały GOPS i MGOPS w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	64	75	65	68	70	342
Gmina Blizanów	62	72	75	76	54	339
Gmina Ceków	12	14	10	14	9	59
Gmina Godziesze	24	47	48	56	35	210
Gmina Koźminek	48	54	46	45	47	240
Gmina Lisków	48	28	15	11	26	128
Gmina Mycielin	44	51	59	46	54	254
Gmina Opatówek	74	78	66	65	120	403
Gmina Stawiszyn	52	58	54	36	22	222
Gmina Szczytniki	6	36	35	31	34	142
Gmina Żelazków	65	37	45	75	64	286
Razem liczba	434	513	473	448	471	2339

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

W systemie wsparcia dla seniorów powiatu kaliskiego ważną rolę pełnią usługi opiekuńcze w środowisku zamieszkania oraz usługi całodobowe w domach pomocy społecznej.

Tabela nr 33. Liczba przyznanych usług opiekuńczych w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	15	13	17	19	20	84
Gmina Blizanów	16	14	16	18	18	82
Gmina Ceków	1	1	2	1	2	7
Gmina Godziesze	8	8	9	13	13	51
Gmina Koźminek	0	0	3	3	6	12
Gmina Lisków	3	1	0	2	2	8
Gmina Mycielin	8	3	3	2	1	17
Gmina Opatówek	14	25	26	32	31	128
Gmina Stawiszyn	20	18	15	13	10	76
Gmina Szczytniki	5	8	7	11	12	43
Gmina Żelazków	11	10	9	7	4	41
Razem liczba rodzin którym przyznano usługi opiekuńcze	101	101	107	121	119	549

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPIPS 03 za lata 2016 – 2020.

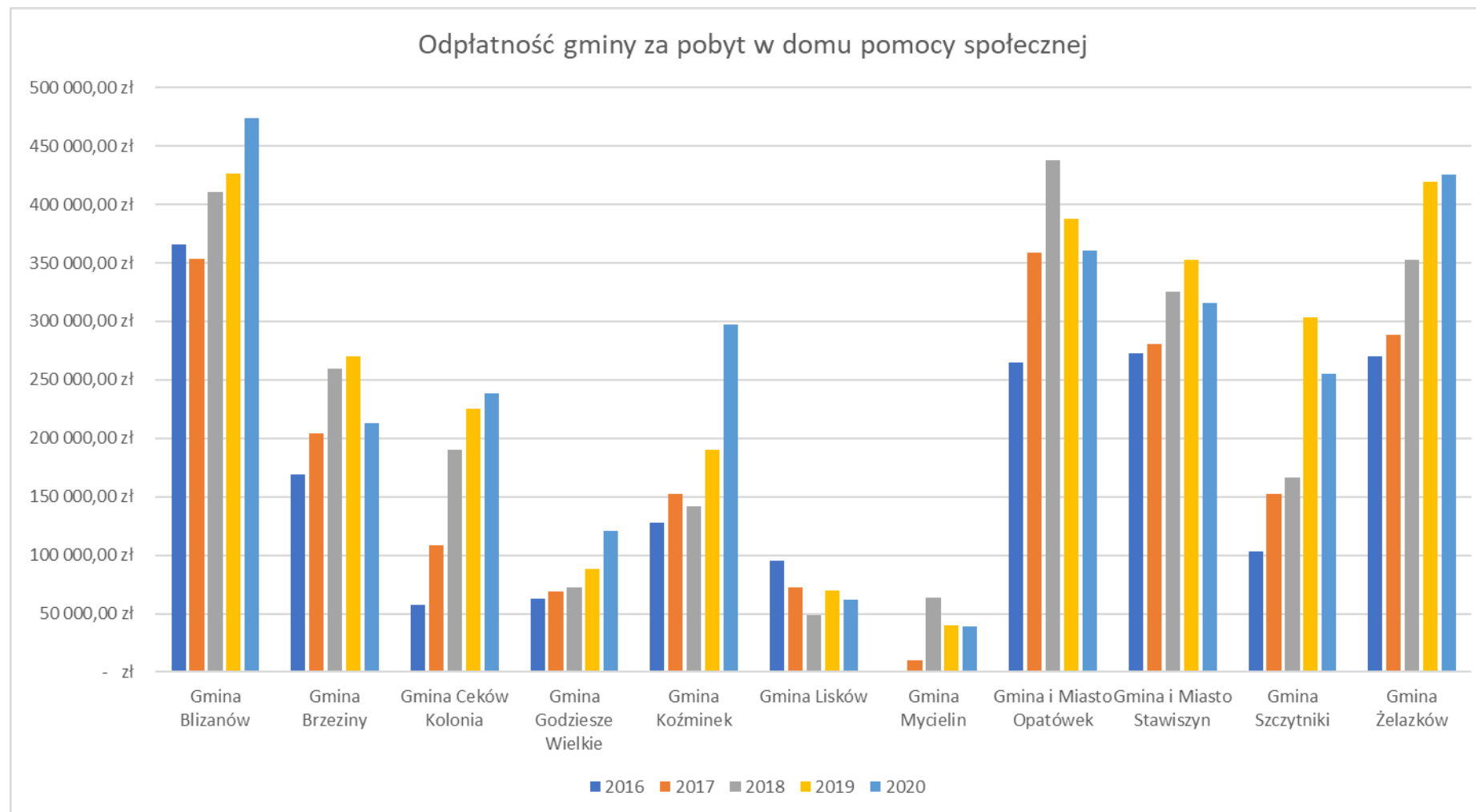
Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować we własnym środowisku, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Z danych zawartych w poniższej tabeli wynika, że liczba mieszkańców umieszczonych w domach pomocy społecznej zwiększa się każdego roku. W dużej mierze jest to skutek zmian demograficznych i coraz większej populacji osób w wieku starszym. Systematycznie wzrastają także wydatki gmin, co wynika z obowiązku ponoszenia części odpłatności za pobyt osób skierowanych do domów pomocy społecznej. Stanowi to znaczne obciążenie dla budżetu samorządu i wymaga podjęcia starań zmierzających z jednej strony do zabezpieczenia środków finansowych na ten cel, z drugiej do poszukiwania rozwiązań ograniczających konieczność kierowania osób wymagających tego typu wsparcia.

Tabela nr 34. Liczba mieszkańców powiatu kaliskiego skierowanych do DPS oraz koszty z tego tytułu ponoszone przez GOPS i MGOPS w latach 2016 – 2020.

	2016	koszt	2017	koszt	2018	koszt	2019	koszt	2020	koszt	Razem
Gmina Blizanów	16	365 357,00 zł	13	353 772,00 zł	13	410 989,00 zł	15	426 443,00 zł	14	473 922,00 zł	2 030 483,00 zł
Gmina Brzeziny	6	169 057,00 zł	9	204 055,00 zł	9	259 366,00 zł	10	269 725,00 zł	7	212 590,00 zł	1 114 793,00 zł
Gmina Ceków Kolonia	4	57 340,00 zł	5	108 698,00 zł	8	190 530,00 zł	8	225 006,00 zł	9	238 091,00 zł	819 665,00 zł
Gmina Godziesze Wielkie	2	63 165,00 zł	2	68 598,00 zł	2	72 576,00 zł	3	88 245,00 zł	3	120 385,00 zł	412 969,00 zł
Gmina Koźminek	5	127 910,00 zł	5	152 633,00 zł	4	141 466,00 zł	6	189 879,00 zł	8	297 037,00 zł	908 925,00 zł
Gmina Lisków	4	95 030,00 zł	4	72 730,00 zł	2	48 942,00 zł	3	69 916,00 zł	4	61 737,00 zł	348 355,00 zł
Gmina Mycielin	0	0,00 zł	2	10 129,00 zł	2	63 689,00 zł	2	39 634,00 zł	1	39 217,00 zł	152 669,00 zł
Gmina i Miasto Opatówek	14	265 002,00 zł	15	358 377,00 zł	19	437 425,00 zł	17	387 856,00 zł	12	360 843,00 zł	1 809 503,00 zł
Gmina i Miasto Stawiszyn	11	272 768,00 zł	13	280 507,00 zł	13	325 261,00 zł	13	352 617,00 zł	12	316 122,00 zł	1 547 275,00 zł
Gmina Szczytniki	4	102 849,00 zł	7	152 312,00 zł	10	166 605,00 zł	10	303 806,00 zł	10	254 979,00 zł	980 551,00 zł
Gmina Żelazków	14	270 264,00 zł	12	288 160,00 zł	14	353 025,00 zł	13	419 786,00 zł	15	425 222,00 zł	1 756 457,00 zł
Razem	80	1 788 742,00 zł	87	2 049 971,00 zł	96	2 469 874,00 zł	87	2 353 127,00 zł	80	2 374 923,00 zł	11 881 645,00 zł

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Wykres nr 3. Odpłatność gmin powiatu kaliskiego za pobyt mieszkańców w DPS w latach 2016 – 2020.

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Analiza danych powyższej tabeli oraz wykresu pozwala stwierdzić, że od wielu lat wydatki ponoszone tytułem odpłatności za pobyt mieszkańca w DPS przez GOPS i MGOPS stale wzrastają. Jak wspomniano w powyższym opisie, są to wydatki w znaczący sposób obciążające budżety samorządów terytorialnych. Reasumując, jest to kosztowna forma pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.

Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonuje dość dobrze rozwinięta infrastruktura zapewniająca instytucjonalną pomoc osobom starszym. Można tu wymienić między innymi:

1. Dom Pomocy Społecznej w Liskowie 62-850 Lisków ul. Ks. Wacława Blizińskiego 96. Placówka jest jednostką podległą Starostwu Powiatowemu w Kaliszu, funkcjonującą od 1999r. Działa na podstawie Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U.2008 nr 115, poz.728 z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz.U. z 2018r., poz. 734 z późn.zm.). Placówka przeznaczona jest dla 40 mieszkańców w starszym wieku. Osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku Dom świadczy następujące usługi na poziomie obowiązującego standardu: bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne w formach i zakresie wynikającym z indywidualnych potrzeb oraz umożliwia korzystanie ze świadczeń przysługujących z tytułu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Placówka proponuje pokoje 1, 2 oraz 3 osobowe. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w 2020 r. wynosił 3 884,62 zł
2. Dom Seniora „Bursztynowe Zacisze” 62-850 Lisków ul. Leśna 1. Przedmiotem działalności Domu jest zapewnienie mieszkańcom stałej opieki, warunków bezpiecznego i godnego życia, intymności i niezależności, rozwoju osobowości i samodzielności oraz podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, z uwzględnieniem stopnia ich psychicznej i fizycznej sprawności. Dom ma na celu zapewnienie całodobowej opieki oraz zaspokajanie niezbędnych potrzeb bytowych, opiekuńczych, wspomagających, edukacyjnych, społecznych i religijnych na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z potrzeb osób przebywających w Domu Seniora. W Domu Seniora „Bursztynowe Zacisze” świadczone są usługi pielęgnacyjno – opiekuńcze w zakresie:
 - udzielania pomocy mieszkańcom w podstawowych czynnościach życiowych,
 - pielęgnacji, w tym pielęgnacji w czasie choroby pensjonariuszy,
 - opieki higienicznej,
 - ćwiczeń dla pensjonariuszy usprawniających samodzielne funkcjonowanie,
 - zajęć manualnych i z zakresu terapii zajęciowej,
 - niezbędnej pomocy w załatwianiu spraw osobistych,
 - kontaktów z otoczeniem.

Dom Seniora i jego otoczenie pozbawione są barier architektonicznych. Na posesji

przygotowano teren rekreacyjno – wypoczynkowy dla mieszkańców (altana) z zielenią. Teren działki jest ogrodzony i zabezpieczony. Pensjonariusze przebywający w Domu Seniora „Bursztynowe Zacisze” mogą zamieszkać w przestronnych pokojach 1-, 2- lub 3-osobowych. Jednorazowo w Domu Seniora mogą zamieszkać 33 osoby. Przestronne pokoje wyposażone są w funkcjonalne meble, telewizor, lodówkę, system przywoławczy. Każdy pokój posiada własną łazienkę. Istnieje możliwość określenia czasu pobytu: od 1 do 3 miesięcy, do pół roku i do 12 miesięcy. Pobyt w pokoju dwu i trzyosobowym kosztuje 1990 zł, a w jednoosobowym 2990 zł.

3. Prywatny Dom Opieki Aktywny Senior – 62-840 Koźminek, Pośrednik 10. Placówka zapewnia całodobową opiekę osobom starszym, posiada 40 miejsc w pokojach 2 osobowych. Każdy pokój wyposażony jest w łazienkę dostosowaną dla osób niepełnosprawnych. Pokoje są estetycznie umeblowane z wygodnymi łóżkami. W każdym pokoju znajduje się telewizor oraz radio. Do dyspozycji mieszkańców jest Internet oraz telefon. Pokoje i łazienki wyposażone są w systemy przywoławcze, które gwarantują możliwość korzystania 24 godziny na dobę z błyskawicznej pomocy personelu. Placówka zapewnia także rehabilitację oraz zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców. Koszt utrzymania mieszkańca / pobytu wynosi 4.000 zł.

Ponadto w gminie Stawiszyn powstanie nowoczesny dom dla seniorów. W placówce ma znaleźć się miejsce dla około 30 osób. Zagospodarowana na ten cel będzie tzw. szkoła tysiąclatka w Piątku Wielkim. Znajdą się w nim pokoje jedno- i dwuosobowe z łazienkami. Będzie tam również świetlica oraz kaplica. Teren wokół byłej szkoły zostanie także zagospodarowany.

Na terenie powiatu kaliskiego działają również kluby seniorów, np. Klub Aktywnego Seniora działający przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Brzezinach. Klub ten skupia grupę mieszkańców gminy Brzeziny w różnym wieku 50+, 60+. W ramach działalności klubu realizowanych jest wiele ciekawych projektów dotyczących między innymi zdrowia i aktywności ruchowej – zajęcia odbywające się w formie Nordic walking (w sezonie jesienno - zimowym gimnastyka w sali) oraz samej gimnastyki. W ramach działalności klubu organizowane były wycieczki rowerowe oraz piesze duktami leśnymi. W ostatnim czasie realizowany był kurs obsługi komputera i korzystania z Internetu, cyklicznie organizuje się spotkania z ciekawymi ludźmi, prowadząc liczne pogadanki. Podobne kluby Seniora funkcjonują w gminie Lisków, w gminie i mieście Stawiszyn pod nazwą „Senior z Pasją”, gminie i mieście Koźminek oraz gminie Godziesze Wielkie w ramach projektu „Senior+”. Ponadto w wielu gminach powiatu kaliskiego działają koła emerytów i rencistów. Podejmowane przez nie działania służą integracji, poprawie jakości i poziomu życia seniorów, ich rozwojowi osobowemu oraz wzrostowi aktywności społecznej osób starszych.

Na terenie gminy Lisków od 2017 r. działa także Uniwersytet Trzeciego Wieku. W pierwszym

roku jego działalności indeksy odebrało 65 studentów – seniorów. W ramach działalności Uniwersytetu były realizowane zajęcia komputerowe, nauka języka angielskiego i niemieckiego, zajęcia sportowe typu joga i aerobik, taniec towarzyski oraz zajęcia teatralno-kulturalne. Raz w miesiącu były też ogólnodostępne wykłady. Zajęcia odbywały się na terenie Gminnego Ośrodka Kultury i w hali widowiskowo- sportowej w Liskowie.

XI. Szkolnictwo, edukacja

Na koniec 2018 r. 20 231 mieszkańców powiatu kaliskiego było w wieku potencjalnej nauki (3 – 24 lata) (w tym 9 949 kobiet oraz 10 282 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. 11,4% ludności posiada wykształcenie wyższe, 0,9% wykształcenie policealne, 7,6% średnie ogólnokształcące, a 17,2% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 26,6% mieszkańców powiatu kaliskiego, gimnazjalnym 5,9%, natomiast 28,7% podstawowym ukończonym. 1,8% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do średniej krajowej mieszkańcy powiatu kaliskiego mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w powiecie kaliskim największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (30,3%) oraz zasadnicze zawodowe (19,9%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (33,5%) oraz podstawowe ukończone (27,0%). W roku 2018 w powiecie kaliskim mieściło się 29 przedszkoli, w których do 108 oddziałów uczęszczało 2 135 dzieci (1 058 dziewczynek oraz 1 077 chłopców). Dostępnych było 2 456 miejsc. Dla porównania w 2008 roku w powiecie kaliskim mieściło się 19 przedszkoli, w których do 56 oddziałów uczęszczało 1 222 dzieci (615 dziewczynek oraz 607 chłopców). Dostępne były 1 262 miejsca. 17,4% mieszkańców powiatu kaliskiego w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (17,6% wśród dziewczynek i 17,1% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 788 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,07 dzieci w wieku przedszkolnym. Placówkę ma 50 szkół podstawowych, w których w 428 oddziałach uczyło się 6 360 uczniów (3 125 kobiet oraz 3 235 mężczyzn). Dla porównania w 2008 roku w powiecie kaliskim placówkę miało 59 szkół podstawowych, w których w 364 oddziałach uczyło się 5 434 uczniów (2 663 kobiety oraz 2 771 mężczyzn). W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 27,2% ludności (26,8% wśród dziewczynek i 27,6% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 14,9 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 88,27. W powiecie kaliskim znajdują się 2 licea ogólnokształcące, w których w 3 oddziałach uczyło się 54 uczniów (22 kobiety oraz 32 mężczyzn). W 2018 zarejestrowano 45 absolwentów. Dla porównania w 2008 roku w powiecie kaliskim placówkę miały 3 licea ogólnokształcące, w których w 6 oddziałach uczyło się 123 uczniów (90 kobiet oraz 33 mężczyzn). W 2008 zarejestrowano 46 absolwentów.

W powiecie kaliskim znajdują się 2 technika, w których w 23 oddziałach uczyło się 420 uczniów (85 kobiet oraz 335 mężczyzn). W 2018 zarejestrowano 92 absolwentów. Dla porównania w 2008 roku w powiecie kaliskim placówkę miały 3 technika, w których w 36 oddziałach uczyło się

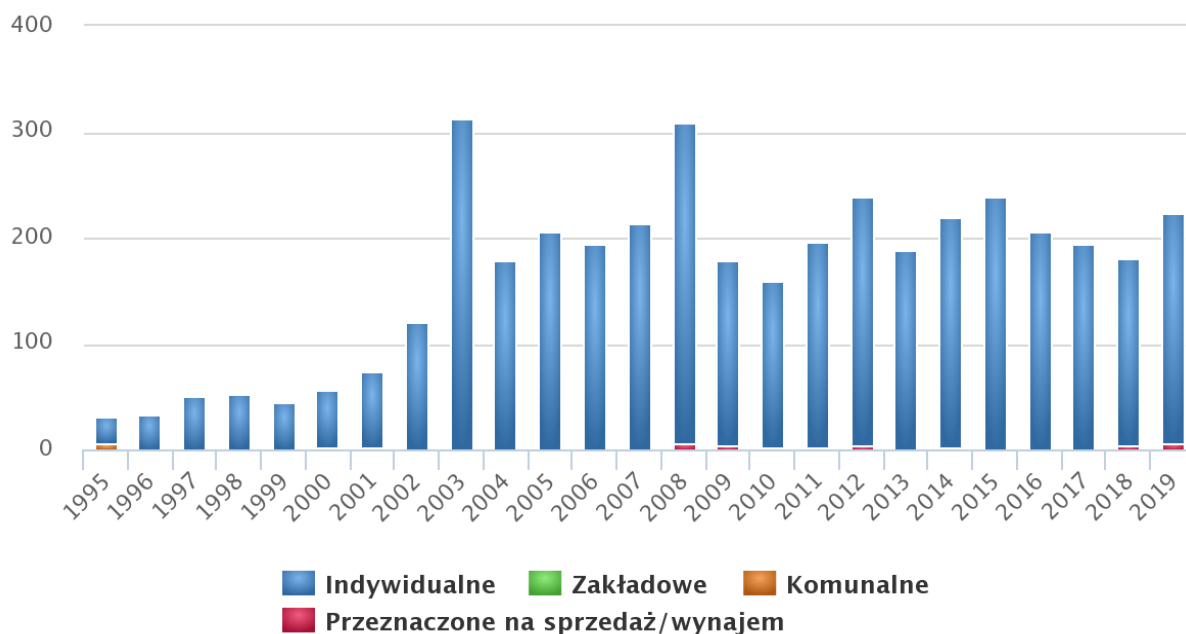
967 uczniów (372 kobiety oraz 595 mężczyzn). W 2008 zarejestrowano 177 absolwentów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 13,0% mieszkańców (12,5% wśród dziewcząt i 13,4% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 18,0 uczniów. 18,3 uczniów przypada na oddział w technikach dla młodzieży. W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 29,9% mieszkańców powiatu kaliskiego w wieku potencjalnej nauki (30,0% kobiet i 29,8% mężczyzn).

XII. Sytuacja mieszkaniowa na terenie powiatu kaliskiego

W 2019 roku w powiecie kaliskim oddano do użytku 223 mieszkania. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,69 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w powiecie kaliskim to 23 274 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 280 mieszkań. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. 97,3% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 2,7% na sprzedaż lub wynajem.

Dane poniższego wykresu wskazują na stałą tendencję w zakresie oddawania nowych lokali mieszkalnych. Na terenie powiatu kaliskiego dominującą formą w tym obszarze niezmiennie od wielu lat jest budownictwo indywidualne, co wynika głównie z charakterystyki powiatu. W powiecie kaliskim od 1995 r. nie oddano do użytku żadnego lokalu komunalnego czy też zakładowego. Fatalnie wygląda również sytuacja dotycząca mieszkań przeznaczanych na sprzedaż. W latach 2018 – 2019 pojawiło się tylko 9 takich mieszkań. Wcześniej takie mieszkania pojawiały się na przełomie 2008 i 2009 roku (8 lokali) i w latach 2010 – 2012 (5 lokali).

Wykres nr 4. Liczba oddanych nowych mieszkań do użytku w latach 1995 – 2019.

Źródło: strona: www.polskawliczbach.pl/powiat_kaliski

XIII. Bezdomność

Bezdomność jest jedną z najbardziej dotkliwych, a jednocześnie najbardziej złożonych form wykluczenia społecznego. Stąd też wciąż pojawiają się nowe wyzwania w obszarze pomocy osobom zagrożonym bezdomnością i osobom bezdomnym. Nie ulega zatem wątpliwości, że istotnym aspektem przy podejmowaniu wszelkich działań zmierzających do wsparcia osób w kryzysie bezdomności oraz mających wpływ na kształtowanie kierunków polityki społecznej na szczeblu centralnym, wojewódzkim i gminnym jest świadomość aktualnej skali problemu bezdomności. Podczas piątego Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych, które zostało przeprowadzone w nocy z 13 na 14 lutego 2019 r., zdiagnozowano 30 330 osoby bezdomne, z czego 82,1% stanowili mężczyźni (24 901 osób), 14,6% kobiety (4 437 osób), natomiast dzieci 3,3%. W porównaniu z rokiem 2017 liczba osób bezdomnych spadła o ponad 9%, gdyż w ostatniej edycji badania zdiagnozowano o 3 078 osób mniej. W województwie wielkopolskim liczba osób bezdomnych w tym okresie wyniosła 2482. W 2018 roku gminy województwa wielkopolskiego udzieliły wsparcia w postaci pobytu w placówkach noclegowych i ogrzewalniach 1869 osobom bezdomnym.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu chronionym. W 2018 roku w całym województwie wielkopolskim takiej formy pomocy udzielono zaledwie 39 osobom bezdomnym. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osobie bezdomnej, w zależności od potrzeb oraz indywidualnych okoliczności, przysługuje szeroki wachlarz różnego rodzaju form wsparcia. Wśród nich przewiduje się zarówno świadczenia pieniężne, takie jak zasiłek celowy, okresowy, stały, jak również świadczenia niepieniężne. Wśród świadczeń, które nie mają charakteru finansowego bardzo istotną rolę pełni praca socjalna, która ma na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie odpowiednich warunków sprzyjających temu celowi²⁰. Szczególną formą pracy socjalnej z osobami bezdomnymi w ich środowisku jest streetworking. Zadaniem streetworkera jest pomoc bezdomnym, dzieciom ulicy, alkoholikom, narkomanom, prostytutkom i osobom dotkniętym różnymi innymi formami patologii społecznych bezpośrednio w miejscu ich przebywania np. w pustostanach. Liczba streetworkerów, którzy w 2018 r. pracowali z osobami bezdomnymi w gminach województwa wielkopolskiego wyniosła 952 i była drugą co do wielkości w Polsce. Ustawa o pomocy społecznej przewiduje również, że osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności,

²⁰Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2018 ss. 5-8

który polega na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Program powinien uwzględniać sytuację osoby bezdomnej oraz zapewniać szczególne wsparcie osobie aktywnie uczestniczącej w wychodzeniu z bezdomności, jak również stosownie do potrzeb osoby bezdomnej, może uwzględniać wszelkie środki pomocy, jakimi dysponuje ośrodek pomocy społecznej realizujący program.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej obowiązek udzielania schronienia, zapewnienia posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym należy do zadań własnych gminy. Skala tego zjawiska jest z pewnością niedoszacowana, bowiem nie wszystkie osoby bezdomne korzystają z pomocy oferowanej przez ośrodki pomocy społecznej. W poniższej tabeli wskazana zostanie liczba osób bezdomnych w powiecie kaliskim w latach 2016 - 2020, którym udzielone zostało wsparcie.

Tabela nr 35. Liczba osób bezdomnych z udzielonym wsparciem w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	1	1	1	0	0	3
Gmina Blizanów	1	2	4	1	1	9
Gmina Ceków	1	1	2	2	0	6
Gmina Godziesze	1	1	0	0	0	2
Gmina Koźminek	1	0	2	1	2	6
Gmina Lisków	1	1	1	1	1	5
Gmina Mycielin	1	0	0	0	0	1
Gmina Opatówek	6	4	8	4	2	24
Gmina Stawiszyn	4	3	3	3	3	16
Gmina Szczytniki	1	0	2	1	3	7
Gmina Żelazków	1	0	0	2	0	3
Razem liczba rodzin którym założono „Niebieskie Karty”	19	13	23	15	12	82

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Analizując dane powyższej tabeli należy wskazać, iż znacznie wyższe statystyki odnotowywane są w większych gminach powiatu kaliskiego. Do nich należą gminy z prawami miejskimi: Opatówek i Stawiszyn. W pozostałych gminach problem również występuje, ale w mniejszej skali. Na terenie

powiatu kaliskiego funkcjonuje jedynie schronisko Dom Charytatywny Św. Jana Pawła II w miejscowości Żerniki gmina Blizanów. Placówka prowadzona jest przez Stowarzyszenie Akcji Miłosierdzia im. O. Stefana Dzierżka przy Klasztorze O.O. Jezuitów i ma 18 miejsc. Nie funkcjonują natomiast domy dla samotnych matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży czy też ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy. Pomoc osobom bezdomnym w formie noclegu czy pobytu dziennego jest świadczona jedynie na terenie miasta Kalisza. Wśród placówek udzielających pomocy i wsparcia osobom bezdomnym w Kaliszu należy wymienić:

- Polski Czerwony Krzyż, Towarzystwo Pomocy im św. Brata Alberta w Kaliszu, Caritas świadczy pomoc w postaci schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania, podstawowych środków higieny i leków dla osób bezdomnych w mieście. Pomoc ta miała charakter kompleksowy,
- Schronisko im. Św. Brata Alberta –40 miejsc noclegowych dla mężczyzn,
- Noclegownia prowadzona przez Polski Czerwony Krzyż –40 miejsc noclegowych dla mężczyzn,
- „Ogrzewalnia” przy PCK w Kaliszu -otwarta w godzinach od 7 do 18, przeznaczona dla osób, które nie mają możliwości przebywania w ciepłych pomieszczeniach w ciągu dnia. Osoby bezdomne mogą tam przyrządzić sobie ciepły posiłek i napić się gorącej herbaty.

XIV. Uzależnienia

W dzisiejszych czasach uzależnieniem oraz zachowaniem nałogowym może być prawie wszystko. Do najczęstszych uzależnień należą: alkoholizm, nikotynizm, pracoholizm, narkomania, lekomania, seksoholizm, hazard czy zaburzenia odżywiania. Uzależnienia mają destrukcyjny wpływ na życie człowieka. Wyzwolić się od nałogu jest bardzo trudno, choć istnieje wiele sposobów na wyleczenie się z nich. Powszechna jest psychoterapia, ale stosowane jest również odtruwanie organizmu czy leczenie farmakologiczne. Zgodnie z definicją Komitetu Ekspertów WHO z 1969 roku: uzależnienie (drug dependence) jest to stan psychiczny, a niekiedy także fizyczny, wynikający z interakcji pomiędzy organizmem a środkiem uzależniającym, charakteryzujący się zmianą zachowania oraz innymi reakcjami, do których należy konieczność zażywania tego środka w sposób ciągły lub okresowy w celu doznania jego wpływu na psychikę, a niekiedy także po to, aby uniknąć przykrych objawów wynikających z jego braku.

Wyróżnia się trzy kluczowe rodzaje uzależnień: psychiczne, fizyczne oraz społeczne. W ostatnim czasie mówi się również o uzależnieniu behawioralnym, czyli uzależnieniu od czynności. Uzależnienie psychiczne - polega na tym, że zażywane substancje uzależniające powodują silne, szybkie gratyfikacje emocjonalne. Uzależnienie tego typu powstaje na skutek interakcji pomiędzy zażywaną substancją, osobą ją zażywającą i kontekstem, w jakim ta interakcja zachodzi. Uzależnienie fizyczne (fizjologiczne) - wynika z wpływu środka na procesy metaboliczne organizmu. Manifestacją uzależnienia fizycznego jest wystąpienie objawów abstynencyjnych, występujących po przerwaniu stanu intoksykacji. Uzależnienie społeczne związane jest z chęcią przynależności jednostek do grup społecznych, które uważają zażywanie substancji psychoaktywnych za normę obyczajową i element je integrujący. Takie zachowania są charakterystyczne głównie dla grup subkulturowych i nieformalnych grup rówieśniczych. Spotykamy je także w grupach przestępczych o charakterze zorganizowanym. Uzależnienie behawioralne – jest to uzależnienie od wykonywania danej czynności, bądź też od danych popędów. Do uzależnień behawioralnych zalicza się głównie uzależnienie od: gier komputerowych, Internetu, hazardu, zakupów, pracy, telefonu komórkowego itp.

XV. Alkoholizm

Alkoholizm stanowi jeden z najpowszechniejszych problemów współczesnego świata. Według definicji Światowej Organizacji Zdrowia jest to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”. Potocznie mówi się, że jest to utrata kontroli nad spożywaniem napojów alkoholowych, które może prowadzić do śmierci. Alkoholizm jest również chorobą pierwotną, oznacza to, że jest podłożem powstawania wielu innych chorób somatycznych i psychicznych.

Problem uzależnienia od alkoholu jest widoczny w statystykach. Jego skala jest niedoszacowana z uwagi na to, że w statystykach widnieją tylko osoby zgłaszające się po pomoc. Problemy wynikające z nadużywania alkoholu znacząco wpływają na wszystkie sfery życia w rodzinie, mają swoje odzwierciedlenie i istotny udział w powstawaniu innych problemów społecznych, tj. przemoc w rodzinie, ubóstwo, bezrobocie czy brak zaradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Częstotliwość udzielanej pomocy osobom z problemem alkoholizmu na terenie powiatu kaliskiego w latach 2016 – 2020 obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 36. Liczba rodzin powiatu kaliskiego objętych pomocą przez GOPS/MGOPS z powodu alkoholizmu/narkomani w rozbiciu na poszczególne gminy w latach 2016 – 2020.

Lata:	2016	2017	2018	2019	2020	Razem:
Gmina Brzeziny	24	27	7	6	7	71
Gmina Blizanów	5	5	4	4	5	23
Gmina Ceków	20	18	18	13	12	81
Gmina Godziesze	2	0	1	1	0	4
Gmina Koźminek	13	10	8	4	6	41
Gmina Lisków	14	29	17	10	11	81
Gmina Mycielin	6	2	2	1	0	11
Gmina Opatówek	13	12	10	5	8	48
Gmina Stawiszyn	15	15	11	9	6	56
Gmina Szczytniki	8	21	14	6	18	66
Gmina Żelazków	27	14	10	7	8	66
Razem:	147	153	102	66	81	549

Źródło: Sprawozdania MGOPS i GOPS z terenu powiatu kaliskiego MPiPS 03 za lata 2016 – 2020.

Analizując dane powyższej tabeli można stwierdzić, że występowanie problemu alkoholowego w rodzinach powiatu kaliskiego to wciąż aktualny problem znacznej liczby rodzin powiatu kaliskiego. W ostatnich latach można zauważyć tendencję spadkową zjawiska, jednakże wśród wszystkich występujących uzależnień wciąż ma dominującą pozycję. Ponadto zauważyć należy, że ośrodki pomocy społecznej działające na terenie powiatu kaliskiego nie udzielały wsparcia osobom z problemem narkomani. Na przestrzeni ostatnich 5 lat w statystkach figurowały jedynie 2 takie osoby.

XVI. Pomoc osobom uzależnionym na terenie powiatu kaliskiego

Podstawowym rodzajem pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu są programy psychoterapii grupowej i indywidualnej realizowane przez Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej. Na terenie powiatu kaliskiego funkcjonuje szpital, w którym pomoc może uzyskać osoba uzależniona od alkoholu, tj. Wojewódzki Zakład Opieki Psychiatrycznej w Sokołowie – Oddział Leczenia Uzależnień w Murowańcu Gmina Koźminek. W szpitalu funkcjonują 4 oddziały:

1. Oddział psychiatryczny ogólny dla 55 pacjentów,
2. 24 łóżkowy, koedukacyjny oddział leczenia zespołów abstynencyjnych,
3. 41 łóżkowy oddział leczenia odwykowego w Murowańcu, w którym realizuje się dwa programy tj.: program terapeutyczny dla osób uzależnionych oraz program terapeutyczny dla osób współuzależnionych. Szpital prowadzi całodobowy dyżur. Rocznie przyjmowanych jest ok. 2000 pacjentów do leczenia stacjonarnego oraz udziela się kilku tysięcy porad ambulatoryjnych. Mieszkańcy powiatu kaliskiego po pomoc mogą się zgłosić do placówek działających na terenie miasta Kalisza, tj.

1. Poradni Terapii Uzależnień i Współuzależnienia, ul. Lipowa 5;
2. Centrum Medycznym Multimed s.j., ul. Majkowska 13a.

Ponadto w wielu gminach i miastach powiatu kaliskiego działają Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Do ich podstawowych zadań należy:

1. Podejmowanie działań mających na celu zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie:
 - przyjmowanie wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego,
 - motywowanie i zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego,
 - kierowanie do biegłych w przedmiocie orzekania o uzależnieniu,
 - kierowanie spraw do sądu o wydanie orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego,
 - kierowanie osób uzależnionych do specjalistów i instytucji świadczących usługi specjalistyczne,
 - inicjowanie działań zmierzających do animacji i aktywizacji środowiska lokalnego w niesieniu pomocy osobom z problemem alkoholowym,
 - inicjowanie i organizacja szkoleń, debat i konferencji w zakresie rozwiązywania

problemów uzależnień,

- organizowanie pomocy dzieciom ze środowisk zagrożonych marginalizacją, ze szczególnym uwzględnieniem problemów alkoholowych.

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania przemocy:

- inicjowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- inicjowanie i prowadzenie kampanii informacyjnych skierowanych do społeczności lokalnej,
- podejmowanie działań o charakterze edukacyjnym ze szczególnym naciskiem na promocję zdrowego stylu życia, kierowanych do dzieci i młodzieży,
- wspieranie realizacji pozalekcyjnych programów sportowych, opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

4. Podejmowanie działań na rzecz ograniczenia dostępności alkoholu:

- prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych,
- podejmowanie działań wobec firm prowadzących reklamę napojów alkoholowych w sposób niezgodny z przepisami,
- podejmowanie działań informacyjnych i profilaktycznych skierowanych do kierowców pojazdów mechanicznych,
- prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych pod kątem zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

5. Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi i osobami fizycznymi w rozwiązywaniu problemów uzależnień i przemocy w rodzinie:

- organizacja i współorganizacja szkoleń, debat, konferencji i imprez profilaktycznych,
- prowadzenie działań o charakterze interdyscyplinarnym w zakresie przeciwdziałania i usuwania skutków problemów uzależnień i przemocy.

Tabela nr 37. Wykaz jednostek działających przy MGOPS i GOPS realizujących poradnictwo specjalistyczne na terenie Powiatu Kaliskiego.

<i>Nazwa jednostki organizacyjnej, / formy poradnictwa realizowane przez nie/ liczba spotkań</i>	<i>Rodzaje oferowanych usług</i>
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzezinach – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 4, 2020 – 4, punkt konsultacyjny</i>	- poradnictwo psychologiczne, - poradnictwo ds. uzależnień/współuzależnień, - poradnictwo prawne,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Blizanowie – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 -11, 2020 - 14 – punkt konsultacyjny AA</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna, monitorowanie rodzin,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Cekowie – zespół interdyscyplinarny, spotkań 2019 – 4, 2020 - 5</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Godziszach – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 4, 2020 – 4,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Koźminku – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 4, 2020 – 4, - punkt konsultacyjny,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna, - poradnictwo ds.: - przemocy, - uzależnień, - psychologiczne
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Liskowie – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 4, 2020 – 4,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna, - monitoring
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Mycielinie – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 46, 2020 – 34, punkt konsultacyjny,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna, - terapia uzależnień, poradnictwo psychologiczne, - poradnictwo prawne,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 4, 2020 -4,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Stawiszynie – zespół interdyscyplinarny spotkania 2019 – 2, 2020 – 2, punkt konsultacyjny,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna, - poradnictwo dla osób uzależnionych i ich rodzin, - poradnictwo dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczytnikach – zespół interdyscyplinarny spotkania 2019 – 12, 2020 – 12, punkt konsultacyjny,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna, - poradnictwo psychologiczne dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
<i>Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Żelazkowie – zespół interdyscyplinarny spotkań 2019 – 12, 2020 – 18,</i>	- procedury „Niebieskie Karty”, - praca socjalna,

Źródło: Opracowanie własne – informacje uzyskane od GOPS w drodze zapytania pisemnego.

Zgodnie z art. 19 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku zadaniem realizowanym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu jest organizowanie poradnictwa specjalistycznego.

Jednostka w tym zakresie prowadzi poradnictwo prawne, psychologiczne, terapii rodzinnej i terapii uzależnień. Punkt konsultacyjny utworzony w 2019 r. mieszczący się w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Opatówku, gdzie przyjmuje terapeuta uzależnień, usługi psychologa oraz prawnika, jak dotąd cieszyły się dużym zainteresowaniem. W roku 2020 w punkcie konsultacyjnym udzielono 28 porad, w 2019 w tym zakresie skorzystało z pomocy 14 rodzin, a w 2018 r. 17 rodzin. Porady dotyczyły mediacji rodzinnych, uzależnień od narkotyków, uzależnień od alkoholu, przemocy w rodzinie. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. W 2020 r. w tym zakresie udzielono 84 porad, w 2019 r. - 79 porad, w 2018 roku skorzystało z tej formy pomocy 40 osób. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. W 2020 roku udzielonych zostało 80 porad, w roku 2019 i 2018 udzielono odpowiednio 137 i 163 porad.

XVII. Obszar finansów w ramach polityki społecznej w powiecie kaliskim

Przy opracowywaniu diagnozy finansowej na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030 ujęto wydatki zaklasyfikowane w budżecie Powiatu Kaliskiego.

Realizacja wydatków Powiatu Kaliskiego na pomoc społeczną oraz wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej dotyczyły głównie:

- utrzymania i działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych (2016 r. – 85201, 2017-2020 r. - 85510)
- wydatków związanych z zabezpieczeniem usług socjalno-bytowych świadczonych przez Dom Pomocy Społecznej w Liskowie (85202),
- utrzymanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu (85218),
- utrzymania Środowiskowego Domu Samopomocy w Liskowie (85203),
- pomocy usamodzielnianym wychowankom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych (2016 r. – 85201, 2017-2020 r. - 85510),
- utrzymywania dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów, również w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego (2016 r. – 85201, 2017-2020 r. - 85510),
- wydatków na funkcjonowanie rodzin zastępczych (2016 r. – 85204, 2017-2020 r. - 85508),
- opłacania składek zdrowotnych dla wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz uczniów (85156),
- wydatków na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (85311),
- wydatków na utrzymanie Zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności (85321),
- prowadzenia specjalistycznego poradnictwa dla mieszkańców Powiatu Kaliskiego (2016 r. – 85295, 2017 – 2020 r. - 85218),
- utrzymywania Powiatowego Urzędu Pracy (85333)
- realizacji programów współfinansowanych ze środków UE (85395),
- prowadzenia mieszkania wspomagane (85220).

Tabela nr 38. Wydatki powiatu kaliskiego na pomoc społeczną w latach 2016 – 2020.

Rozdział	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok
85156	23 119,20	21 621,60	22 604,40	30 420,00	27 342,00
85195	3 485,30	3 440,01	3 455,77	4 700,00	32 793,08
85201	2 306 977,26	0,00	0,00	0,00	0,00
85202	1 411 072,23	1 503 277,38	1 737 593,37	1 765 141,49	2 155 528,61
85203	860 418,76	912 605,83	1 018 481,58	1 168 828,87	1 059 354,60
85204	1 353 392,90	0,00	0,00	0,00	0,00
85205	8 700,00	9 000,00	5 800,00	9 651,50	0,00
85218	719 223,47	751 626,85	851 498,96	1 005 825,48	1 043 423,61
85220	0,00	0,00	6 223,80	8 520,39	1 671,90
85295	30 318,21	0,00	0,00	0,00	0,00
85311	74 648,00	72 872,00	78 398,00	80 206,84	145 115,00
85321	167 933,00	0,00	0,00	0,00	30 000,00
85333	1 281 433,00	1 387 753,00	1 577 752,00	1 765 779,00	2 010 719,00
85395	0,00	759 092,16	1 798 848,27	91 281,54	29 937,03
85406	800 000,00	849 567,84	847 299,84	1 001 755,17	1 087 404,67
85504	0,00	0,00	32 550,00	34 720,00	356 664,16
85508	0,00	1 551 056,06	1 677 074,06	1 757 994,05	1 864 036,75
85509	0,00	15 000,00	15 000,00	0,00	0,00
85510	0,00	2 263 092,76	3 084 913,45	3 353 217,01	3 841 918,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z wykonania budżetu Powiatu Kaliskiego za poszczególne lata.

XVIII. Strategie i kierunki działań wybranych problemów społecznych na lata 2021 – 2030.

Organizacje pozarządowe, z którymi współpracuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu to Gminne Towarzystwo Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w Liskowie, Wiejskie Stowarzyszenie Działające na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Razem Łatwiej” w Koźminku, Stowarzyszenie Dzieci Specjalnej Troski w Mycielinie, Fundacja „Dzieciom Pomagaj” z Wolicy, Fundacja AKME.

Celem Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu jest podejmowanie działań zmierzających do podniesienia standardów życia osób i rodzin żyjących w ubóstwie. Głównym celem staje się wdrażanie nowych form, programów i metod pracy socjalnej, w tym kontraktów i projektów socjalnych na rzecz osób i rodzin dotkniętych ubóstwem w celu niwelowania biernych i pasywnych postaw oraz przeciwdziałanie uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

Podmioty realizujące to:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu,
- gminne ośrodki pomocy społecznej,
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.

Celem działań planowanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy oraz przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia wywołanych sytuacją epidemiologiczną.

Powyższe instytucje w tym celu:

- Wdrażają nowe formy, programy i metody pracy socjalnej, w tym kontraktów i projektów socjalnych na rzecz osób i rodzin dotkniętych bezrobociem w celu niwelowania biernych i pasywnych postaw.
- Budują sieci współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwiązywania problemów bezrobocia.
- Różnicują formy pomocy adekwatne do bezrobotnego, zgodnie z zasadą indywidualizacji procesu pomagania.
- Tworzą na terenie gmin sprzyjający klimat dla potencjalnych inwestorów mogących stworzyć nowe miejsca pracy.
- Monitorują oferty programowe mające na celu rozwiązanie problemów bezrobocia.

Podmioty realizacji:

1. Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu,
2. Aglomeracja Kalisko – Ostrowska,
3. samorządy gminne.

Dzieci, które zostały umieszczone w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, wymagają specjalnej opieki i pracy ze strony swoich opiekunów. Szczególny nacisk musi być położony na kształtowanie odpowiednich warunków rozwoju i dorastania dziecka oraz na zapewnienie najlepszych warunków do powrotu do domu rodzinnego. Praca z rodzinami ma służyć wzmocnieniu i poszerzaniu ich kompetencji oraz lepszemu wychowaniu umieszczonych tam dzieci. Wychowanie w placówkach opieki całodobowej powinno być ograniczone do wymiarów absolutnie niezbędnych. Silny nacisk powinien zostać położony na pozyskiwanie i tworzenie profesjonalnych, przeszkolonych rodzin zastępczych oraz organizowanie rodzinnych domów dziecka. Chodzi o stworzenie sytuacji, w której umieszczenie dziecka pochodzącego z rodziny niewydolnej wychowawczo w placówce opiekuńczo – wychowawczej będzie rzadkością.

Zadania instytucji to:

- wsparcie dzieci i rodzin w środowisku lokalnym przez tworzenie świetlic środowiskowych w gminach,
- poradnictwo metodyczne w ramach pracy PCPR-u,
- pomoc rodzinom dotkniętym bezrobociem,
- pomoc rodzinom dotkniętym niepełnosprawnością,
- pomoc rodzinom i dzieciom dotkniętym problemem alkoholowym,
- pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo,
- rozwój pracy zespołowej, czego efektem będzie wszechstronna, skuteczna pomoc w odbudowaniu ról, takich jak więzi rodzinne, poczucie bezpieczeństwa, optymizmu, że istnieje wiele realnych możliwości pokonania kryzysu.

Podmioty realizujące zadania:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu.
- Dom Dziecka w Liskowie.
- Sąd Rodzinny w Kaliszu.
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Opatówku.

W sprawie osób niepełnosprawnych z terenu naszego powiatu podjęte są następujące działania:

- systematyczne diagnozowanie środowiska osób niepełnosprawnych,

- tworzenie możliwości pełnej rehabilitacji leczniczej, psychologicznej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- wyrównanie szans życiowych osób niepełnosprawnych,
- doskonalenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym,
- zintegrowanie działań samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w celu integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem oraz profilaktyki rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.

W tym celu planuje się:

- kontynuację działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Liskowie,
- kontynuację działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej, doposażenie poszczególnych pracowni oraz wprowadzenie nowych metod pracy z uczestnikami,
- dalszą działalność Zakładu Aktywizacji Zawodowej.
- szkolenie osób niepełnosprawnych w celu aktywizacji zawodowej oraz wyposażenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych odpowiednio do ich potrzeb i możliwości.
- aktywizację środowisk lokalnych w celu tworzenia stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Podmiot realizacji zadań:

- gminne ośrodki pomocy społecznej,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej,
- Zakład Aktywizacji Zawodowej,
- Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu,
- zakłady funkcjonujące na otwartym rynku pracy,
- placówki i instytucje użyteczności publicznej.

Aby monitorować zjawisko przemocy w rodzinie konieczne jest uczestnictwo w Gminnych Zespołach ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele instytucji:

- policji,
- sądu,
- służby zdrowia,
- oświaty,
- pomocy społecznej,

- urzędu gminy,

Do zadań Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie należy:

- sporządzanie diagnozy dotyczącej przemocy w rodzinie,
- tworzenie i realizacja projektów mających na celu rozwiązywanie problemów związanych z przemocą w rodzinie,
- współpraca z instytucjami zajmującymi się problemem przemocy, sporządzanie informacji z realizacji zadań raz w roku.

XIX. Analiza SWOT

Przed przystąpieniem do opracowania katalogu celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym, należy dokonać analizy zasobów powiatu w kontekście szans rozwojowych, zagrożeń oraz czynników, które decydują o jego potencjale lub też hamują jego wzrost. Skutecznym narzędziem analizy strategicznej jest analiza SWOT.²¹

Celem analizy SWOT jest ocena sytuacji organizacji na podstawie analizy jej mocnych i słabych stron (analiza wewnętrzna) oraz analiza szans i zagrożeń płynących z otoczenia (analiza zewnętrzna). Analiza SWOT to zatem Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia).

Kompleksowe badania otoczenia danej organizacji, w tym przypadku powiatu kaliskiego i jej wewnętrznego potencjału, pozwala na określenie priorytetów rozwojowych. Pomocna będzie w tym kontekście przeprowadzona diagnoza społeczno - demograficzna powiatu, która wyróżnia główne problemy społeczne regionu oraz deficyty w zakresie zasobów pomocy społecznej. Analiza SWOT powiatu kaliskiego dotycząca przeciwdziałania problemom społecznym musi również wziąć pod uwagę zakres kompetencyjny samorządu powiatowego w zakresie realizacji polityki społecznej.

Uwzględniając diagnozę powiatu głównie w części dotyczącej problemów społecznych oraz ustawowe zadania samorządu powiatowego wyróżniono obszary problemowe analizy.

Istotnym etapem w tworzeniu Strategii jest wyróżnienie podstawowych obszarów strategicznych. To zadanie przyczyni się bezpośrednio do opracowania celów operacyjnych oraz zadań. Pomocna również będzie przeprowadzona diagnoza społeczna powiatu kaliskiego oraz analiza SWOT, które pozwoliły uchwycić obszary deficytowe w rozwoju powiatu, wymagające wsparcia ze strony samorządu powiatu.

²¹ J. Zawadzki, Podstawy teorii organizacji i zarządzania, Kalisz, 2007.

System wsparcia rodziny

MOCNE STRONY

- Zapewnienie dzieciom potrzebującym opieki i wychowania w formach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej
- Promocja idei rodzicielstwa zastępczego
- Wykwalifikowana i doświadczona kadra pracownicza
- Zatrudnieni koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej
- Organizowanie szkoleń i warsztatów dla rodziców zastępczych / rodzinnych domów dziecka w celu podnoszenia kwalifikacji
- Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze
- Wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej
- Praca na rzecz powrotu dzieci do rodziny biologicznej
- Zatrudnianie specjalistów w rodzinnej pieczy zastępczej
- Współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny

SŁABE STRONY

- Niska świadomość społeczna potrzeb i możliwości w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej
- Brak odpowiedniej bazy lokalowej dla ofiar i sprawców przemocy
- Współpraca z asystentami zatrudnionymi w poszczególnych gminach
- Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych / rodzinnych domów dziecka
- Organizowanie grup wsparcia dla rodziców biologicznych
- Zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo - wychowawczych przez rodziców biologicznych
- Niechęć rodziców biologicznych do kontaktów z dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej
- Niechęć dzieci przebywających w pieczy do kontaktów z rodzicami biologicznymi
- Brak kandydatów na rodziny zastępcze
- Długotrwały proces przygotowawczy do pełnienia roli rodziców zastępczych
- Brak świadomości społeczności lokalnej nt. sposobu funkcjonowania pieczy zastępczej
- Niechęć do korzystania z poradnictwa specjalistycznego
- Brak lokali mieszkalnych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej
- Brak miejsc pracy na rynku pracy dla osób opuszczających pieczę zastępczą
- Słaba rozpoznawalność instytucji

- Brak superwizji
- Brak możliwości nacisku na sprawców przemocy w celu korzystania z ofert programowych skierowanych do sprawców przemocy

SZANSE

- Wzrost liczby osób zainteresowanych możliwością sprawowania opieki poprzez pełnienie przez nich funkcji rodziny zastępczej (pozyskania nowych kandydatów)
- Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat form rodzinnej pieczy zastępczej
- Współpraca ze specjalistami (psycholog, pedagog, radca prawny i inni specjaliści)
- Tworzenie dla dzieci nowych miejsc w rodzinach zastępczych
- Większa świadomość społeczeństwa
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi
- Utworzenie przedszkola specjalnego

ZAGROŻENIA

- Bieda, ubóstwo i nieporadność życiowa rodzin naturalnych spowodowane skutkami epidemii COVID-19,
- Problemy wychowawcze w pieczy zastępczej
- Wypalenie zawodowe rodziców zastępczych
- Trudności we współpracy z innymi instytucjami
- Wzrost liczby osób doświadczających przemocy
- Występowanie zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc
- Niż demograficzny
- Roszczeniowość klientów
- Trudności w nawiązaniu współpracy z rodziną
- Niechęć do ujawnienia problemów, z którymi się borykają osoby z zewnątrz
- Syndrom wyuczonej bezradności
- Wypalenie zawodowe pracowników
- Brak chętnych do udziału w programach skierowanych do sprawców przemocy w rodzinie

Rodzina odgrywa kluczową rolę w procesie socjalizacji i wychowania przyszłych pokoleń, dlatego jednym z podstawowych zadań strategicznych jest wsparcie systemu opieki nad rodziną

i dzieckiem. Pełni ona szereg funkcji, zarówno wobec swoich członków, jak również wobec osób starszych. Realizowanie polityki społecznej musi zatem uwzględniać potrzeby członków tej specyficznej mikrostruktury społecznej. Działania na rzecz rodziny i dziecka wymusza dodatkowo postępujący niż demograficzny i związany z tym proces starzenia się społeczeństwa. Stąd konieczność zapewnienia warunków dla właściwego rozwoju najmłodszej kategorii obywateli powiatu kaliskiego.

Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem staje się jednym z podstawowych zadań samorządów wszystkich szczebli. W zakresie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej do zadań powiatu należy:

- prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego,
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby,
- zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,
- organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
- współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi a także Kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,
- prowadzenie poradnictwa terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,

- zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
- prowadzenie działalności diagnostyczno - konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz szkolenie i wspieranie psychologiczno - pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczę,
- przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,
- zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji,
- przedstawianie Staroście i Radzie Powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy,
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Rynek pracy

MOCNE STRONY

- Bardzo niska stopa bezrobocia
- Rozwój aktywnych form ograniczenia bezrobocia
- Duża ilość małych, średnich oraz dużych przedsiębiorstw
- Działalność Klastra Spożywczego Południowej Wielkopolski
- Działalność Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej
- Działalność grup producenckich (warzywnictwo, sadownictwo), izb przemysłowych, stowarzyszeń w zakresie rozwoju przedsiębiorczości
- Odpowiednie tereny inwestycyjne

SŁABE STRONY

- Odpływ siły roboczej
- Brak rozwoju transportu publicznego

SZANSE

- Dalszy rozwój branży ogrodniczo – warzywniczej
- Ukończenie budowy największej hali magazynowej w tej części Europy

ZAGROŻENIA

- Brak obwodnicy Kalisza spowalniający jego rozwój
- Spowolnienie gospodarcze w kraju i w Unii Europejskiej spowodowane wystąpieniem epidemii COVID-19

Kolejnym istotnym obszarem działań jest promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy. W 2019 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie kaliskim była niższa niż w Wielkopolsce i kształtowała się na poziomie 2,1%.

Łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy staje się zatem jednym z najistotniejszych wyzwań strategicznych. Przy czym poszczególne zadania powinny być kierowane przede wszystkim do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na brak kompetencji społecznych i kwalifikacji zawodowych. W obszar działań strategicznych wpisują się zatem narzędzia ekonomii społecznej umożliwiające aktywizację społeczno - zawodową z uwzględnieniem grupy osób, która znajduje się w trudnej sytuacji socjalnej.

Niepełnosprawność i seniorzy

MOCNE STRONY

- Rozwinięta sieć instytucji oraz jej zróżnicowanie
- Wysoko wykwalifikowana kadra
- Rozwinięty sektor organizacji pozarządowych
- Bogata baza lokalowa (duża liczba DPS)
- Zróżnicowana oferta usług

SŁABE STRONY

- Problemy z dowozem osób niepełnosprawnych
- Brak specjalistycznego sprzętu
- Problemy z korzystaniem z usług specjalistów
- Mała liczba zakładów pracy chronionej oraz brak podejmowanych inicjatyw związanych z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych
- Mała liczba klubów seniora i dziennych domów pobytu
- Niewystarczająca ilość asystentów osobistych osób niepełnosprawnych
- Niewystarczająca ilość środków finansowych
- Słaba edukacja rodziców osób niepełnosprawnych
- Niedostosowanie urzędów dla osób ze szczególnymi potrzebami

SZANSE

- Podejmowanie różnego rodzaju aktywności lokalnych przez organizacje samorządowe oraz pozarządowe
- Likwidowanie barier oraz rozwój społeczny poprzez pozyskiwanie środków z zewnątrz
- Utworzenie Centrum Integracji Społecznej
- Zwiększenie dostępności budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych

ZAGROŻENIA

- Duże nakłady na modernizację bazy lokalowej
- Brak wiedzy związanej z korzystaniem z pomocy instytucji pomocy społecznej
- Wysoki koszt funkcjonowania placówek
- Kierowanie do instytucji jako ostateczna forma pomocy
- Roszczeniowość klientów

- Wypalenie zawodowe pracowników
- Złożoność zadań do wykonania
- Wzrost liczby osób wymagających wsparcia

Kolejnym wielopłaszczyznowym zagadnieniem (również w obszarze rynku pracy i wsparcia rodziny) jest kwestia integracji osób z niepełnosprawnościami. Z uwagi na istotność oraz liczebność tej grupy, specyfikę jej potrzeb oraz kompetencje samorządu powiatowego w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, obszar ten wymaga wyodrębnienia na tle innych kwestii społecznych. Z danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej niepełnosprawność w województwie wielkopolskim zajmuje trzecie miejsce (zaraz po długotrwałej lub ciężkiej chorobie i ubóstwie) w zestawieniu najczęstszych powodów przyznawania pomocy i wsparcia. Z tego tytułu w Wielkopolsce w 2019 roku 29 233 rodzin otrzymało pomoc i wsparcie. W powiecie kaliskim z powodu niepełnosprawności z pomocy i wsparcia w 2019 roku skorzystało ponad 615 osób. Nierzadko osoby z niepełnosprawnościami mają utrudnioną pozycję na lokalnym rynku pracy przy jednoczesnych deficytach w zakresie dostępu do zatrudnienia wspomaganego.

Samorządy stają przed wyzwaniem zapewnienia odpowiedniego zaplecza w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami w celu ich pełnej integracji społecznej obok rehabilitacji zdrowotnej.

Kolejnym obszarem problemowym, zdefiniowanym jako strategiczny dla zrównoważonego rozwoju, jest wzrost zakresu pomocy dla osób starszych i schorowanych - profilaktyka i przeciwdziałanie chorobom. W ciągu najbliższej dekady według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego współczynnik obciążenia (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) będzie rósł, żeby w 2030 roku przekroczyć 70 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dla porównania w 2017 roku wynosił on 57. Prognozowany wzrost liczby osób starszych w strukturze społecznej wymaga już teraz zaplanowania działań dedykowanych osobom starszym i schorowanym.

Nie mniej ważną kwestią jest stymulowanie rozwoju społecznego powiatu poprzez aktywizację potencjału jego mieszkańców.

Celem strategicznym władz powiatu kaliskiego w zakresie pomocy społecznej, określonym w przedmiotowym dokumencie, jest zwiększenie efektywności systemu pomocy społecznej. Potrzebna jest przede wszystkim szersza oferta wsparcia dla osób starszych poprzez włączenie się we wszelkie inicjatywy na rzecz umacniania życia rodzinnego, które pojawiać się będą w najbliższych latach na poziomie regionalnym i lokalnym²².

²² Strategia Rozwoju Powiatu kaliskiego na lata 2014-2020, Kalisz 2014, s. 30.

Wysoki kapitał społeczny to jeden z głównych czynników rozwojowych powiatu. Świadomość tożsamości regionalnej, gotowość do zaangażowania w życie społeczne wspólnoty, ale także zdrowy styl życia są fundamentalnymi wymiarami życia jednostki mające znaczenie w kondycji społecznej każdego powiatu. Konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do pobudzenia potencjału obywateli przez projektowanie konkretnych działań w obszarze edukacji (szczególnie młodego pokolenia), kultury, sportu i rekreacji.

Znoszenie barier oraz dostosowywanie infrastruktury dla potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych zwiększa podejmowane przez nich aktywności oraz użytkowanie przestrzeni wspólnej. Kształtowanie aktywnego starzenia jest gwarantem budowania pozytywnych relacji społecznych, zdrowszego życia oraz lepszego samopoczucia. W czasie przeprowadzonych spacerów badawczych na terenie powiatu kaliskiego brano pod uwagę następujące kwestie: oznaczenie podjazdów dla osób z niepełnosprawnościami, wysokość stopni na schodach wejściowych oraz wewnątrz budynków, informacje o możliwościach pomocy dla osoby z ograniczeniami ruchowymi, dostępność wind, możliwość dotarcia do referatów w sposób samodzielny.

XX. Cele strategiczne i operacyjne polityki i pomocy społecznej w powiecie kaliskim

- I. Działania interwencyjne podejmowane na rzecz osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych
- II. Podejmowanie działań ograniczających występowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Kaliskiego
- III. Wieloaspektowa praca z rodzinami zastępczymi oraz organizowanie efektywnego zespołu pieczy zastępczej
- IV. Promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy
- V. Społeczna integracja osób z niepełnosprawnościami
- VI. Pomoc dla osób starszych i schorowanych
- VII. Rozwój i aktywizacja potencjału kadry służb pomocy społecznej na rzecz rozwoju powiatu kaliskiego

I. Działania interwencyjne podejmowane na rzecz osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych

Zadanie:

- Działania interwencyjne podejmowane na rzecz osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych porad interwencyjnych
- Liczba podjętych wyjazdów interwencyjnych na podstawie pism z KM w Kaliszu, szkół, GOPS-ów, MOPS-ów oraz innych instytucji z terenu powiatu kaliskiego

Zadanie:

- Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych porad psychologicznych
- Liczba przeprowadzonych konsultacji prawnych

II. Podejmowanie działań ograniczających występowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Kaliskiego

Zadanie:

- Poszerzenie wiedzy społeczeństwa lokalnego na temat zjawiska przemocy w rodzinie poprzez działania informacyjno-edukacyjne

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie
- Liczba wydanych ulotek / plakatów / broszur informacyjnych dotyczących problematyki przemocy w rodzinie

Zadanie:

- Wsparcie osób doświadczających przemocy w rodzinie

Wskaźniki:

- Liczba udzielonych porad psychologicznych i prawnych (osobiście, mailowo i telefonicznie)
- Liczba samopomocowych grup wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy w rodzinie

Zadanie:

- Podejmowanie działań wobec osób podejrzanych i stosujących przemoc w rodzinie

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób podejrzanych i stosujących przemoc w rodzinie

Zadanie:

- Monitorowanie międzysektorowej współpracy i wymiany doświadczeń między instytucjami pracującymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie - szkolenia dla członków Zespołu do Spraw Przemocy w Rodzinie przy Staroście Kaliskim;
- Nawiązanie współpracy z kuratorami sądowymi przy Sądzie Rejonowym w Kaliszu,

Wskaźniki:

- Ilość spotkań Zespołu do Spraw Przemocy w Rodzinie przy Staroście Kaliskim;

III. Wieloaspektowa praca z rodzinami zastępczymi oraz organizowanie efektywnego zespołu pieczy zastępczej

Zadanie:

- Promowanie idei rodzinnych form pieczy zastępczej w powiecie kaliskim
- Pozyskiwanie kandydatów do rodzinnej pieczy zastępczej
- Przeprowadzenie kwalifikacji dotyczącej udziału w szkoleniu dla kandydatów na rodziny zastępczej
- Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej

Wskaźniki :

- Liczba pozyskanych kandydatów na rodziny zastępczej
- Liczba akcji promujących rodzicielstwo zastępcze

Zadanie:

- Wsparcie istniejących rodzin zastępczych w pełnionych przez nich funkcjach
- Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy (prawnej, psychologicznej)
- Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych
- Organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje rodziców zastępczych
- Integracja środowiska rodzin zastępczych
- Udzielanie świadczeń finansowych, obligatoryjnych fakultatywnych rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinny dom dziecka
- Rozwijanie współpracy z rodziną biologiczną dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
- Aplikowanie w ramach ogłaszanych konkursów ofert na realizację zadań poszerzających i uzupełniających realizację zadań ustawowych

Wskaźniki:

- Liczba rodzin korzystających ze wsparcia i pomocy specjalistycznej
- Liczba zorganizowanych grup wsparcia dla rodzin zastępczych / prowadzących rodzinny dom dziecka
- Kwota udzielonych świadczeń

Zadanie:

- Zapewnienie pomocy i wsparcia usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej

- Zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia
- Udzielanie świadczeń dla pełnoletnich usamodzielnianych wychowanków

Wskaźniki:

- Liczba udzielonych świadczeń

IV. Promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy

Zadanie:

- Zwiększenie kompetencji zawodowych i społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Inicjowanie, upowszechnianie, współorganizowanie szkoleń i staży podwyższających umiejętności zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Realizacja reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Wskaźniki:

- Liczba zrealizowanych szkoleń i staży podwyższających umiejętności zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Liczba utworzonych jednostek organizacyjnych realizujących reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Zadanie:

- Wsparcie dla osób gotowych rozpocząć działalność gospodarczą
- Refundacja stanowisk pracy
- Wypracowanie narzędzi systemowej współpracy między PCPR a PUP w zakresie działań skierowanych do osób w trudnej sytuacji społecznej

Wskaźniki :

- Liczba złożonych wniosków na rozpoczęcie działalności gospodarczej
- Łączna kwota refundacji stanowisk pracy
- Liczba zawartych porozumień

V. Społeczna integracja osób z niepełnosprawnościami

Zadanie:

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością

- Wsparcie działań mających na celu zwiększenie szans edukacyjnych młodzieży w dostępie do studiów wyższych
- Wsparcie / inicjowanie działań umożliwiających dostęp do komputera dla osób z niepełnosprawnością
- Wsparcie rozwoju warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej
- Koordynowanie / inicjowanie działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób niepełnosprawnych

Wskaźniki:

- Liczba działań mających na celu zwiększenie szans edukacyjnych młodzieży w dostępie do studiów wyższych
- Liczba działań mających na celu umożliwienie dostępu do komputera dla osób niepełnosprawnych
- Liczba szkoleń zrealizowanych dla warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej
- Kwota przeznaczona na wsparcie finansowe warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej
- Liczba inicjatyw w ramach współpracy instytucji, organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych

Zadanie:

Rehabilitacja społeczna

- Pomoc w zakupie sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, w tym również zwiększenie środków na rehabilitację
- Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych oraz dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych
- Dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej

- Świadczenie pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym w celu likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych
- Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych

Wskaźniki :

- Kwota środków przekazanych na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych
- Kwota środków przekazanych na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych oraz do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych
- Kwota środków przyznanych na dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej
- Kwota środków przekazanych w ramach świadczenia pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym w celu likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych
- Liczba dostosowanych budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych

Zadanie:

- Wsparcie psychologiczne, prawne i poradnictwo dla osób z niepełnosprawnościami

Wskaźniki:

- Liczba porad / spotkań zrealizowanych w ramach podmiotów zapewniających pomoc psychologiczną osobom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom

Zadanie:

- Wsparcie systemu opieki instytucjonalnej obejmującej kompleksową i zintegrowaną pomoc dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin
- Podejmowanie działań w zakresie ułatwienia dostępu do środowiskowych domów samopomocy, ośrodków wsparcia domów pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnością z gmin

Wskaźniki :

- Liczba wydanych decyzji umieszczających w domu pomocy społecznej oraz kierujących do ośrodków wsparcia środowiskowych domów samopomocy i ustalających odpłatność za pobyt
- Stosunek procentowy wykorzystanych miejsc do liczby ogólnej w środowiskowych domach samopomocy, ośrodkach wsparcia, domach pomocy społecznej

VI. Pomoc dla osób starszych i schorowanych

Zadanie:

Profilaktyka zdrowotna

- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, chorób nowotworowych (m. in. rak piersi, rak płuc, rak prostaty, rak jelita grubego)

Wskaźniki:

- Liczba ukazanych informacji / podjętych działań na temat zdrowego stylu życia

Zadanie:

Aktywizacja seniorów

- Nawiązanie współpracy między domami pomocy społecznej a dziećmi z terenu powiatu kaliskiego - uczestnictwo i pomoc dzieci w życiu mieszkańca (festyny, spacer, spędzanie wspólnie czasu wolnego), nawiązywanie więzi, kompensacja potrzeb emocjonalnych
- Umożliwienie uczestnictwa ludzi starszych w życiu społecznym: wycieczki, spotkania z ludźmi nauki, kultury czy sportu, kluby seniora, organizacja imprez rozrywkowo wypoczynkowych, udział w imprezach na terenie powiatu kaliskiego
- Wspieranie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego najstarszego pokolenia

Wskaźniki:

- Liczba wydarzeń w domu pomocy społecznej, w których brały udział dzieci z terenu powiatu kaliskiego
- Liczba przedsięwzięć społeczno - kulturalnych, w których brały udział osoby starsze, takich jak wycieczki, spotkania z ludźmi nauki, kultury czy sportu, kluby seniora, organizacja imprez rozrywkowo - wypoczynkowych, udział w imprezach na terenie powiatu
- Liczba działań mających na celu wsparcie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego najstarszego pokolenia

Zadanie:

- Rozbudowa infrastruktury i rozwój systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi i długotrwale chorymi
- Tworzenie domów dziennego pobytu, obiektów rehabilitacyjnych
- Organizowanie spotkań, wystaw, festynów rodzinnych

- Podnoszenie standardu opieki w domach pomocy społecznej poprzez: podnoszenie kwalifikacji kadry i rozszerzenie oferty terapii zajęciowej, rehabilitacyjnej
- Działania domów pomocy społecznej na rzecz integracji ze środowiskiem lokalnym
- Stały kontakt z instytucjami i organizacjami pozarządowymi

Wskaźniki:

- Liczba utworzonych domów dziennego pobytu, obiektów rehabilitacji
- Liczba zorganizowanych spotkań, wystaw i festynów rodzinnych
- Liczba działań mających na celu podnoszenie standardu opieki w domach pomocy społecznej poprzez: podnoszenie kwalifikacji kadry i rozszerzenie oferty terapii zajęciowej i rehabilitacyjnej
- Liczba działań podjętych przez domy pomocy społecznej na rzecz integracji ze środowiskiem lokalnym
- Liczba spotkań / seminariów / warsztatów między instytucjami i organizacjami społecznymi

VII. Rozwój i aktywizacja potencjału kadry służb pomocy społecznej na rzecz rozwoju powiatu kaliskiego

Zadanie:

- Zwiększenie uczestnictwa w szkoleniach, warsztatach, studiach, seminariach i konferencjach ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych na podniesienie kwalifikacji

Wskaźniki :

- a) Liczba przebytych szkoleń

Priorytetowym celem na lata 2021 – 2030 jest usprawnienie systemu pomocy społecznej, który stworzy odpowiednie warunki życia dla rodziny, jej powstania, właściwego działania i spełniania przez nią wszystkich ważnych społecznie ról. Projektu częściowych programów możliwych do realizacji nie można traktować jako wykazu zadań do urzeczywistnienia. Mają one wydźwięk wskazań, w jakim kierunku powinno iść planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Z tej przyczyny propozycje rozwiązań, programów są przedstawione pokrótce, jako zarys, który należy dopiero rozwinąć i nadać formę projektu.

Cele strategii są zgodne z innymi dokumentami strategicznymi:

- „Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Powiatu Kaliskiego 2019 – 2021”
- „Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego”
- „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”
- Program „Aktywny Samorząd”.

Każda rodzina powinna posiadać pewność, że może liczyć na wsparcie w sytuacji trudnej dzięki skutecznemu systemowi udzielania pomocy. Należy w najbliższych latach rozwijać wsparcie dla rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo, poprzez zapewnienie fachowej pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej. Oprócz pomocy merytorycznej należy udoskonalić działania na rzecz poprawy warunków bytowych. Wczesna profilaktyka rodzin ma kompensować potrzeby dzieci w szkole i środowisku przez tworzenie i rozwijanie różnych form terapii dzieci i młodzieży, inicjowanie samopomocowych form wspierania rodziny, organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich funkcji.

W ostatnich latach obserwuje się proces starzenia się społeczeństwa. Definicja Organizacji Narodów Zjednoczonych mówi, że starzenie się społeczeństwa występuje wówczas, gdy udział ludności w wieku powyżej 65 lat przekracza 7 % populacji. Potrzeba edukowania społeczeństwa do starości wynika z rosnącej liczby osób starszych oraz tworzenia takich form aktywności społecznej, które pozwolą seniorom i osobom niepełnosprawnym na utrzymanie dobrej kondycji zdrowotnej i psychicznej. W działaniach będziemy dążyć do usprawniania oraz wzmacniania instrumentów lokalnej polityki społecznej. Niezbędne jest wspieranie i organizowanie klubów seniora i dziennych domów pobytu. Priorytetowe staje się wspieranie i organizowanie klubów seniora, aktywizowanie osób niepełnosprawnych, współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą oraz opieką nad osobami niepełnosprawnymi i osobami starszymi. Należy udoskonalić poziom świadczonych usług w domach pomocy społecznej. Każdy niepełnosprawny mieszkaniec powiatu kaliskiego powinien mieć poczucie, że jest pełnoprawnym członkiem lokalnej społeczności. Należy dążyć do wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych. W tym celu powinno się zwiększyć dostęp do edukacji, pracy, usług i świadczeń. Tworzyć możliwości uczenia się i rozwoju każdego dziecka niepełnosprawnego w integracyjnej grupie przedszkolnej i klasie szkolnej. W społecznej świadomości trzeba rozbudzić chęć wsparcia i kreowania właściwych postaw obywatelskich wobec niepełnosprawności. Należy zapobiegać pogłębianiu się niepełnosprawności przez ogólny dostęp do rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Będziemy również dążyć do wyrównania poziomu usług socjalnych, medycznych i innych form wsparcia. Ważne dla nas staje się stworzenie warunków do aktywizacji zawodowej i przeciwdziałania skutkom bezrobocia wśród niepełnosprawnych oraz polepszenie warunków życiowych poprzez likwidację barier architektonicznych, technicznych, komunikacji w urzędach, służbie zdrowia, placówkach oświaty, pomocy społecznej.

Wśród osób zagrożonych społecznie (pomimo znacznego spadku stopy bezrobocia) nadal jest grupa osób bezrobotnych. Istotnym punktem na przyszłe lata staje się przeciwdziałanie zjawisku dziedzicznego bezrobocia w rodzinie. Należy opracować i wdrażać programy działań aktywizacyjnych oraz system wsparcia dla osób bezrobotnych w celu ich aktywizowania. Objęci pomocą zostaną zarówno długotrwale bezrobotni, jak i ich rodziny. Musi działać poradnictwo zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy i programy dla grup szczególnego ryzyka, w tym na przykład osób powyżej 50 roku życia. Należy w następnych latach wspierać bezrobotnych w zmianie kwalifikacji i kształcenia, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji, poprzez zastosowanie instrumentów rynku pracy, włączenie sektora pozarządowego organizacji pracodawców. Ważna jest współpraca jednostek organizacyjnych. Stworzenie odpowiednich warunków do życia i rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionych opieki rodzin naturalnych, promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, tworzenie i rozwój pieczy rodzinnej, zawodowej

i specjalistycznej rodziny zastępczej, specjalistyczne pogotowia rodzinne – to słuszne meritum działań na przyszłość. Pomocą należy objąć młodzież podejmującą się kontynuacji nauki oraz udzielić wsparcia w znalezieniu pracy osobom usamodzielniającym się poprzez poradnictwo i pracę socjalną. Należy udoskonalić poziom świadczonych usług w placówkach opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży oraz współpracować w tworzeniu spójnego systemu wsparcia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze.

Bardzo ważny jest też rozwój poradnictwa i upowszechnianie informacji w zakresie praw ofiar przemocy, ochrony zdrowia psychicznego, pieczy zastępczej, osób niepełnosprawnych, osób starszych, osób bezrobotnych. W tym celu niezbędne jest współdziałanie z różnymi podmiotami działającymi w sferze pomocy społecznej, szkolenie kadr, cykliczne spotkania, doskonalenie współpracy z mediami. Współpraca pozwoli w przyszłości monitorować stan pomocy w powiecie kaliskim i zapobiegać pogłębianiu się zagrożeń niedostosowaniem w społeczeństwie.

XXI. System zarządzania realizacją strategii rozwiązywania problemów społecznych

System tworzą powiązane ze sobą podmioty zarządzające realizacją strategii:

1. **Starosta Powiatu jest** odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz funkcjonowanie zespołu ds. aktualizacji
2. **Rada Powiatu** pełni bieżący nadzór nad realizacją strategii, czuwa aby przy tworzeniu budżetu uwzględniany był roczny plan realizacji strategii, prowadzi akcję informacyjną i promocyjną, uchwała zmiany w strategii i programy.
3. **Koordynator wdrażania strategii – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu:**
 - zapewnia, aby każdy posiadał aktualną wersję strategii,
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
 - prowadzi monitoring realizacji strategii,
 - raz w roku, w marcu współorganizuje spotkania zespołu roboczego, po każdym ze spotkań opracowuje informacje o realizacji strategii (które następnie szeroko upowszechnia),
 - raz w roku przedkłada informacje Radzie Powiatu,
 - opracowuje - wraz z zespołem roboczym - plan działania/programy,
 - przedkłada plan działania do zatwierdzenia.
4. **Zespół ds. aktualizacji**
 - opracowuje i analizuje materiał z monitoringu, opiniuje plan działania i harmonogram realizacji,
 - wspiera powiat w przygotowaniu badań monitoringowych,
 - opracowuje - wraz z koordynatorem - plan działania/projekty/programy roczne.

XXII. Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Podmioty zarządzające i realizujące zadania strategiczne powinny sprawować nadzór nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach strategicznych powiatu. W przypadku aktualizacji pozostałych dokumentów strategicznych stosowne zmiany winny być uwzględniane również w niniejszej strategii.

Ewaluacja to w najbardziej ogólnym znaczeniu oszacowanie jakości, wartości i znaczenia. Bardziej rozbudowane definicje odnoszą się do charakterystycznych cech ewaluacji, wskazując m.in., że jest to systematyczne badanie prowadzone z użyciem zróżnicowanych metod, złożone ze zbierania danych, analizy, oceny oraz informowania o wynikach. Jego celem jest oszacowanie (w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów) jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych²³.

System aktualizacji strategii zakłada wprowadzanie zmian w dokumencie strategicznym. Zmiany będą proponowane przez Koordynatora, opiniowane przez zespół ds. aktualizacji i zatwierdzane przez Radę Powiatu na początku każdego roku.

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie poddawana przeglądowi oraz aktualizacji. System ten jest odmienny dla części dokumentu określającej wizję rozwoju i cele strategii (główne i szczegółowe) oraz dla części programowej (programy realizacyjne oraz zadania).
- Część „strategiczna” (wizje, cele strategiczne i szczegółowe rozwoju) będzie poddawana **przeglądowi oraz aktualizacji** raz na 2 lata.
- Część „programowa” (działania/zadania i harmonogram) będzie poddawana **przeglądowi i aktualizacji co 1 rok w formie harmonogramu na kolejny rok – zadanie to odbywać się będzie pod koniec roku kalendarzowego.**
- Po wprowadzeniu zmian Koordynator wdrażania strategii zobowiązany jest dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Powiatu, powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania strategicznego oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, których działalność może przyczynić się do realizacji strategii. Odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz dostosowanie wszystkich planów i programów do jej ustaleń jest Starosta Powiatu Kaliskiego.

²³Olejniczak K. (2008), „Wprowadzenie do zagadnień ewaluacji”, w: Olejniczak K., Kozak M., Ledzion B. (red.), Teoria i praktyka ewaluacji interwencji publicznych. Podręcznik akademicki. Warszawa, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.

XXIII. Monitoring

Monitoring, w najbardziej syntetycznym ujęciu, to sprawdzenie osiągniętych wyników w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań²⁴. Obejmuje on systematyczne zbieranie informacji dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach podjętej interwencji. Pozwala określić czy realizacja interwencji postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty²⁵. Najlepszym kryterium monitoringu i ewaluacji strategii będą zmiany w zmniejszeniu eskalacji problemu lub całkowitym jego wyeliminowaniu. Bazą informacji statystycznej zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (GUS) na poziomie powiatu oraz informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, zebrane w trakcie rocznych spotkań zespołu ds. aktualizacji.

Ocena realizacji Strategii odbywać się będzie pod kątem:

- stopnia realizacji założeń oraz celów,
- efektywności, rzetelności i jakości realizowanych w jej ramach zadań.

²⁴European Commission (2007).The New Programming Period 2007-2013. Indicative Guidelines on Evaluation Methods: Monitoring and Evaluation Indicators, Working Paper No. 2., s.9

²⁵Kearney C., Taylor S., Bachtler J. (1996).Monitoring and Evaluation in Objective 2 Programmes: Progress and Challenges, IQ-Net Thematic Paper 1(4), Glasgow, European Policies Research Centre, University of Strathclyde.

XXIV. Etapy wdrażania dokumentu strategii

ETAP I

Podjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030

- termin realizacji: czerwiec 2021

ETAP II

Opublikowanie tekstu dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021-2030 na stronie BIP Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Starostwa Powiatowego w Kaliszu

- termin realizacji: czerwiec 2021

ETAP III

Realizacja zadań zdefiniowanych w dokumencie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030

- termin realizacji: działania ciągłe w latach 2021 – 2030

ETAP IV

Okresowa ocena stopnia realizacji zadań zdefiniowanych w dokumencie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030

- termin realizacji: 2023, 2025, 2028

ETAP V

Przygotowanie dokumentu z prowadzonego okresowego monitoringu, ocena stopnia realizacji zadań zdefiniowanych w dokumencie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030

- termin realizacji: 2023, 2025, 2028

XXV. Harmonogram realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030

1. Przeprowadzenie procedur zgromadzenia materiałów, konsultacji założonych kierunków działań oraz przeprowadzenie konsultacji społecznych przygotowanego projektu dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030
 - termin realizacji: grudzień 2020 – maj 2021
2. Podjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030
 - termin realizacji: czerwiec – lipiec 2021
3. Opublikowanie tekstu dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2031 na stronie BIP Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Starostwa Powiatowego w Kaliszu
 - termin realizacji: czerwiec – lipiec 2021
4. Realizacja zadań zdefiniowanych w dokumencie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030
 - termin realizacji: działanie ciągłe w latach 2021 – 2030
5. Okresowa ocena stopnia realizacji zadań oraz przygotowanie dokumentu z prowadzonego corocznego monitoringu zadań zdefiniowanych w dokumencie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kaliskiego na lata 2021 – 2030
 - termin realizacji: 2023, 2025, 2028

Zakończenie

Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości dążyć do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Najważniejszą rolą pomocy społecznej jest także zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych osób i rodzin. Rodzaj, forma i rozmiar świadczeń powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielanie pomocy. Świadczenia pomocy społecznej powinny służyć umacnianiu rodziny i wspieraniu jej na drodze wychodzenia z trudnej sytuacji życiowej. Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej. Powiat Kaliski nie skupia się jedynie na udzielaniu wsparcia materialnego.

Należy brać również pod uwagę, że wejście Polski do Unii Europejskiej postawiło przed system pomocy społecznej nowe zadania, wyznaczyło priorytety i wymagania dostosowania naszego kraju do standardów pomocy społecznej obowiązujących w krajach Unii Europejskiej.

Zmiany zainicjowane w zakresie rozwiązania zagrożeń i problemów społecznych wiążą się z ogromną odpowiedzialnością i stanowią nowe wyzwania dla samorządu powiatowego, ale jednocześnie stwarzają szansę na samodzielność i bezpośredni wpływ na ich rozwiązanie w zależności od potrzeb społeczności lokalnej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kaliskiego to dokument, którego misją jest zintegrowane działanie systemu pomocy społecznej na rzecz mieszkańców powiatu uwzględniający potencjał wszystkich lokalnych partnerów.

Dokument wyznacza równoważne cele operacyjne wraz z obszarami, których rozwój ważny jest dla skutecznej pracy socjalnej na najbliższe lata. Podkreślają one - niedocenianą do tej pory - konieczność identyfikacji i obserwacji dynamiki zmian społecznych, wskazują przedsięwzięcia profilaktyczne i wspierające proces osiągnięcia samodzielności osób i rodzin.

Trzeba zaznaczyć, że efekt realizacji zapisów zawartych w Strategii możliwy będzie przy zaangażowaniu wszystkich współtworzących pomoc społeczną w regionie. Realizowanie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 ma zapewnić szerokie wsparcie i pomoc wyżej wymienionym grupom społecznym, co przyczyni się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego.

Instytucje gminne i powiatowe zajmujące się pomocą społeczną

Tabela nr 39. Instytucje gminne i powiatowe zajmujące się pomocą społeczną.

Lp.	Nazwa instytucji/organizacji	Adres siedziby	Rodzaj działalności
Gminne i Powiatowe Jednostki Organizacyjne			
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu	62-800 Kalisz Pl. Św. Józefa 5	Realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej.
2.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stawiszynie	62-820 Stawiszyn Pl. Wolności 1	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
3.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Blizanowie	62-814 Blizanów	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
4.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzezinach	62-874 Brzeziny ul. 1000-lecia 8	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
5.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Cekowie-Kolonii	62-834 Ceków Ceków –Kolonja 51	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
6.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Godzieszach Wielkich	62-872 Godziesze Wielkie ul. 11 Listopada 10	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
7.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koźminku	62-840 Koźminek ul. Kościuszki 7	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
8.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Liskowie	62-850 Lisków ul. Ks. W. Błazińskiego 56	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
9.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mycielinie	62-831 Korzeniew Głuszków 27	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
10.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku	62-860 Opatówek Pl. Wolności 14	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
11.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczytnikach	62-865 Szczytniki Szczytniki 139	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy
12.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żelazkowie	62-817 Żelazków Żelazków 138	Realizuje zadania ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy

Placówki opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych			
13.	Środowiskowy Dom Samopomocy	62-850 Lisków ul. Twórców Liskowa 3	Dzienna opieka nad osobami niepełnosprawnymi i starszymi
14.	Dom Pomocy Społecznej	62-850 Lisków ul. Ks. Bliżynskiego 96	Całodobowa opieka nad osobami chorymi somatycznie
15.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Koźminku	62-840 Koźminek ul. Ciasna 3a	Dzienna opieka nad osobami niepełnosprawnymi
16.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Cieni Drugiej	Cienia Druga 21 62-860 Cienia Druga	Dzienna opieka nad osobami niepełnosprawnymi
Placówki wychowania pozaszkolnego			
17.	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Opatówku	ul. Parkowa 1 62-860 Opatówek	Opieka pedagogiczno – psychologiczna
18.	Dom Dziecka w Liskowie	62-850 Lisków ul. Ks. Bliżynskiego 96	Całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza
19.	Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu socjalizacyjnego z miejscami interwencyjnymi im. Aniołów Stróżów	Ostrów Kaliski 59 62-874 Brzeziny Tel.535 556 440 Adres e-mail: pow.ostrowkaliski@caritas.pl	Całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza

Organizacje pozarządowe			
20.	Gminne Towarzystwo Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w Liskowie.	ul. ks. W. Bliżynskiego 27, 62-850 Lisków nr telefonu: 62/763-40-16	Towarzystwo prowadzi działalność samopomocową dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, organizuje wyjazdy na turnusy rehabilitacyjne oraz środowiskowe imprezy integracyjne.
21.	Wiejskie Stowarzyszenie Działające na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Razem Łatwiej” w Koźminku.	UL. Kościuszki 7, 62-840 Koźminek, nr telefonu: 62/763-85-51: W TZ ul. Ciasna 3a, 62-840 Koźminek, e-mail: wtzkozminek@wp.pl	Jednostką podległą jest Warsztat Terapii Zajęciowej „Razem Łatwiej”, który realizuje działalność w zakresie rehabilitacji zawodowej w pięciu pracowniach terapeutycznych: gospodarstwa domowego, plastycznej, rękodzieła, informatycznej i krawiecko-artystycznej.

22.	Stowarzyszenie Dzieci Specjalnej Troski w Mycielinie.	Kuszyn 43, 62-831 Korzeniew, nr telefonu: 62/751-76-04.	Stowarzyszenie prowadzi działalność samopomocową dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, organizuje imprezy kulturalno – sportowo – turystyczne i okolicznościowe świąteczno - noworoczne.
23.	Fundacja Dzieciom Pomagaj	62-872 Godziesze Małe, Wolica, ul. Radosna 1; tel. 62/5976028	Fundacja Dzieciom Pomagaj i Centrum Rehabilitacji Dziecięcej sp. z o.o. prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży.
Placówki oświatowe			
24.	Lista szkół Powiatu Kaliskiego	Wykaz nr 1 Szkół Powiatu Kaliskiego	przedszkolnym, wczesnoszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym. Nauczania dzieci niepełnosprawnych z upośledzeniem umysłowym.
Placówki opieki psychiatrycznej oraz organizacje działające na rzecz zdrowia psychicznego			
25.	Wojewódzki Szpital Zespolony im. Ludwika Perzyny Oddział psychiatryczny w Szpitalu Matki i Dziecka im. Przemysława II	ul. Poznańska 79, 62-800 Kalisz ul. Toruńska 7, 62-800 Kalisz	Specjalizacja: psychiatria, leczenie schorzeń psychicznych
26.	Wojewódzki Zakład Opieki Psychiatrycznej w Sokołówce	Sokołówka 1, 62-840 Koźminek 62/76 37 013 info@sokolowka.pl	Leczenie odwykowe, leczenie schorzeń psychicznych
27.	Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” s.c.	ul. Lipowa 5, 62-800 Kalisz	Dzienny oddział psychiatryczny (ogólny), poradnia psychologiczna, poradnia psychiatryczna dla dzieci, młodzieży i dorosłych.
28.	Publiczne i niepubliczne zakłady opieki na terenie poszczególnych gmin Powiatu Kaliskiego.		
29.	Warsztat Terapii Zajęciowej w Koźminku	Ciasna 3a, 62-840 Koźminek	realizuje działalność w zakresie rehabilitacji zawodowej w pięciu pracowniach terapeutycznych: gospodarstwa domowego, plastycznej, rękodzieła, informatycznej i krawiecko-artystycznej.

30.	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci oddział w Kaliszu	ul. Skalmierzycka 10, 62-800 Kalisz, tel. 62/757 45 99 tpd25@wp.pl	organizacja zastępczych środowisk rodzinnych dla dzieci osieroconych /adopcja, rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka; opieka i pomoc udzielana dzieciom z rodzin biednych, wielodzietnych, patologicznych, rozbitych , dzieciom przewlekłe chorym i niepełnosprawnym; organizacja wakacji letnich i ferii zimowych; prowadzenie całorocznego Domu Wczasów Dziecięcych TPD w Głazie dla dzieci z terenów zagrożonych ekologicznie - turnusy śródroczne, na których dzieci odbywają zajęcia lekcyjne
Placówki udzielające pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, osobom uzależnionym			
31.	Posterunki policji w poszczególnych gminach		Realizują zadania wynikające z zakresu ustawy.
32.	Prokuratura Rejonowa w Kaliszu	Pl. Św. Józefa 5, 62-800 Kalisz tel. 62 5890700	Realizuje obowiązki wynikające z zakresu ustawy
33.	Sąd Rejonowy w Kaliszu – kuratorzy dla dorosłych	Al. Wolności 13, 62-800 Kalisz tel. 62 7657732	Realizuje obowiązki wynikające z zakresu ustawy
34.	Sąd Rejonowy w Kaliszu – kuratorzy dla nieletnich	ul. Asnyka 56a, 62-800 Kalisz tel. 62 7657792	Realizuje obowiązki wynikające z zakresu ustawy
35.	NZOZ Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Kaliszu	ul. Lipowa 5, 62-800 Kalisz tel. 62 7672057, interand@kalisz.mm.pl	Pomoc dla osób zażywających narkotyki, dla rodzin osób uzależnionych, dla osób uzależnionych od narkotyków oferują poradnictwo bezpłatne, terapię indywidualną, psychoterapię indywidualną, terapię grupową, konsultację lekarską i prawną.
36.	Punkt Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie Alkoholowej i Osób Uzależnionych od Alkoholu w Kaliszu	ul. Śródmiejska 23, tel. 62 7572469	
37.	Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych		Działające na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Realizują zadania tej ustawy.
38.	Zespoły Interdyscyplinarne w poszczególnych gminach		W skład zespołu wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi.

39.	Ośrodek dla Osób Uzależnionych od Narkotyków Punkt Konsultacyjny ds. Narkomanii KARAN w Kaliszu	ul. 29 Pułku Piechoty 35, 62-800 Kalisz, tel. 62 7414197 62-800 Kalisz, ul. Graniczna 1 tel./fax: 62 764 22 60, karan_kalisz@o2.pl	Poradnia i oddział dzienny. Punkt konsultacyjny dla uzależnionych i współuzależnionych.
40.	Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”	pogotowie@niebieskalinia.pl (+48) 22 824-25-01	Realizuje zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na zlecenie wielu
41.		22 668-70-00 (Poradnia Telefoniczna "Niebieskiej Linii")	instytucji państwowych, samorządowych i zagranicznych oraz prowadzi szkolenia z tego obszaru.
42.	Policyjny Telefon Zaufania	tel. 800 120 148 801 12 00 02	„Zatrzymaj przemoc” (numer bezpłatny) Niebieska Linia.
Pomoc osobom najbiedniejszym i bezdomnym			
43.	Gminy z terenu Powiatu Kaliskiego		Pomoc mogą realizować w imieniu gmin: - Ośrodki Pomocy Społecznej, - organizacje społeczne (fundacje i stowarzyszenia), Kościoł Katolicki i inne Kościoły, związki wyznaniowe.
44.	Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Kaliszu	62-800 Kalisz, ul. Dobrzecka 2, tel. 62/50-26-888	Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn , ogrzewalnia dla bezdomnych mężczyzn i kobiet
45.	Caritas Diecezji Kaliskiej Caritas Diecezji Kaliskiej „Dom Życia”	62-800 Kalisz, ul. Stawiszyńska 20, tel. 62/75-73-683 ul. Gajowa 60-62 62/76-70-062	Jadłodajnia Całodobowe schronisko dla kobiet
46.	Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło w Kaliszu	62-800 Kalisz, ul. Warszawska 93A, 62/757-30-45	Całodobowe schronisko dla bezdomnych mężczyzn –nocleg i wyżywienie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z instytucji.

Spis tabel

Tabela nr 1. Dane demograficzne – ilość mieszkańców w powiecie kaliskim w latach 2014 – 2019 z podziałem na płeć.....	42
Tabela nr 2. Przyrost naturalny w latach 2014 -2019 w powiecie kaliskim.	43
Tabela nr 3. Migracje ludności w powiecie kaliskim w 2019 roku.....	43
Tabela nr 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w powiecie kaliskim.	45
Tabela nr 6. Liczba osób bezrobotnych w powiecie kaliskim w latach 2015 – 2020.	47
Tabela nr 7. Stopa bezrobocia i liczba osób zarejestrowanych w urzędach pracy w latach 2015 - 2020.	48
Tabela nr 8. Dynamika rozwoju rejestracji bezrobotnych w PUP w Kaliszu w okresie 2018 – 2020.	49
Tabela nr 9. Liczba rodzin powiatu kaliskiego objętych pomocą przez GOPS z powodu bezrobocia w latach 2016 – 2020.	50
Tabela nr 10. Formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w powiecie kaliskim w 2019 r.	51
Tabela nr 11. Formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w powiecie kaliskim w 2020 r.	52
Tabela nr 12. Planowane działania na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w powiecie kaliskim	61
Tabela nr 13. Liczba rodzin powiatu kaliskiego objętych pomocą przez GOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w latach 2016 – 2020.	74
Tabela nr 14. Liczba dzieci skierowanych do placówki opiekuńczo – wychowawczej w latach 2016 – 2020.....	78
Tabela nr 15. Rodzaje rodzin zastępczych i liczba dzieci w nich umieszczonych w latach 2016 – 2020.	79
Tabela nr 16. Podział orzeczeń na stopnie niepełnosprawności lub równoważne.....	83
Tabela nr 17. Liczba rodzin objętych różnymi formami pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.	84
Tabela nr 18. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu jako bezrobotne w latach 2016 – 2020.....	85
Tabela nr 19. Środki przekazane przez PFRON w latach 2016 – 2020 dla powiatu kaliskiego.....	86
Tabela nr 20. Dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych w latach 2016 – 2020.....	87
Tabela nr 21. Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych w latach 2016 – 2020.	87
Tabela nr 22. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2016 – 2020.....	88

Tabela nr 23. Dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej w latach 2016 – 2020.	90
Tabela nr 24. Dofinansowanie na wyposażenie stanowiska pracy w latach 2016 – 2020.....	90
Tabela nr 25. Wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy w latach 2016 – 2020.....	91
Tabela nr 26. Dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki w latach 2016 – 2020.....	91
Tabela nr 27. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” w latach 2016 – 2020.	94
Tabela nr 28. Realizacja zadania Moduł III – Żywioły.....	95
Tabela nr 29. Realizacja Programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.	98
Tabela nr 30. Liczba rodzin w których wystąpił problem przemocy w rodzinie w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.	99
Tabela nr 31. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.	99
Tabela nr 32. Liczba osób w starszych, którym pomocy udzielały GOPS i MGOPS w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.	101
Tabela nr 33. Liczba przyznanych usług opiekuńczych w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.	102
Tabela nr 34. Liczba mieszkańców powiatu kaliskiego skierowanych do DPS oraz koszty z tego tytułu ponoszone przez GOPS i MGOPS w latach 2016 – 2020.	103
Tabela nr 35. Liczba osób bezdomnych z udzielonym wsparciem w powiecie kaliskim w latach 2016 – 2020.....	112
Tabela nr 36. Liczba rodzin powiatu kaliskiego objętych pomocą przez GOPS/MGOPS z powodu alkoholizmu/narkomani w rozbiciu na poszczególne gminy w latach 2016 – 2020.	115
Tabela nr 37. Wykaz jednostek działających przy MGOPS i GOPS realizujących poradnictwo specjalistyczne na terenie powiatu kaliskiego.....	119
Tabela nr 38. Wydatki powiatu kaliskiego na pomoc społeczną w latach 2016 – 2020.	122
Tabela nr 39. Instytucje gminne i powiatowe zajmujące się pomocą społeczną.	155
Tabela nr 40. Wykaz szkół powiatu kaliskiego	163

Spis wykresów

Wykres nr 1. Piramida wieku mieszkańców powiatu kaliskiego w 2019 r.	42
Wykres nr 2. Bezrobocie rejestrowane w powiecie kaliskim w latach 2015 – 2019.	49
Wykres nr 3. Odpłatność gmin powiatu kaliskiego za pobyt mieszkańców w DPS w latach 2016 – 2020.	104
Wykres nr 4. Liczba oddanych nowych mieszkań do użytku w latach 1995 – 2019.	110

Tabela nr 40. Wykaz Szkół Powiatu Kaliskiego

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY W BLIZANOWIE DRUGIM	Blizanów (gmina wiejska)	Blizanów Drugi 56, 62-814 Blizanów Drugi	62-814	Blizanów Drugi	627511090
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W BLIZANOWIE DRUGIM	Blizanów (gmina wiejska)	Blizanów Drugi 56A, 62-814 Blizanów Drugi	62-814	Blizanów Drugi	627511090
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ROMUALDA TRAUGUTTA W BLIZANOWIE	Blizanów (gmina wiejska)	Blizanów Drugi 56, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627511090
Szkoła podstawowa	SZKOŁA FILIALNA W BRUDZEWIE SZKOŁY PODSTAWOWEJ W JANKOWIE PIERWSZYM	Blizanów (gmina wiejska)	Brudzew 11, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627511038
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W JANKOWIE PIERWSZYM	Blizanów (gmina wiejska)	Janków Pierwszy 78, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627511038
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W JANKOWIE PIERWSZYM	Blizanów (gmina wiejska)	Janków Pierwszy 78, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627511038
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W JANKOWIE PIERWSZYM	Blizanów (gmina wiejska)	Janków Pierwszy 78, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627511038
Przedszkole	PRZEDSZKOLE "LEŚNE SKRZATY W JARANTOWIE"	Blizanów (gmina wiejska)	Jarantów 47, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	531716350
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W JASTRZĘBNIKACH	Blizanów (gmina wiejska)	Jastrzębniki 51, 62-812 Jastrzębniki	62-812	Jastrzębniki	627512515

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W PIOTROWIE	Blizanów (gmina wiejska)	Piotrów 65, 62-812 Jastrzębniki	62-812	Jastrzębniki	627695191
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W PIOTROWIE	Blizanów (gmina wiejska)	Piotrów 67A, 62-812 Jastrzębniki	62-812	Jastrzębniki	627695191
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W PIOTROWIE	Blizanów (gmina wiejska)	Piotrów 65, 62-812 Jastrzębniki	62-812	Jastrzębniki	627695191
Punkt przedszkolny	PUNKT PRZEDSZKOLNY W RYCHNOWIE	Blizanów (gmina wiejska)	Rychnów 16, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627510807
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. POLSKI NIEPODLEGŁEJ W RYCHNOWIE	Blizanów (gmina wiejska)	Rychnów 16, 62-814 Blizanów	62-814	Blizanów	627510807
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W ALEKSANDRII	Brzeziny (gmina wiejska)	Aleksandria 122, 62-874 Brzeziny	62-874	Brzeziny	627698028
Przedszkole	PRZEDSZKOLE W BRZEZINACH	Brzeziny (gmina wiejska)	ul. Gimnazjalna 1, 62-874 Brzeziny	62-874	Brzeziny	627698660
Przedszkole	NIEPUBLICZNE PRZEDSZKOLE BAJLANDIA	Brzeziny (gmina wiejska)	ul. ks. Józefa Kurzawy 5, 62-874 Brzeziny	62-874	Brzeziny	609126024
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W BRZEZINACH	Brzeziny (gmina wiejska)	ul. Wrocławska 17, 62-874 Brzeziny	62-874	Brzeziny	627698101

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA STOWARZYSZENIA PRZYJACIÓŁ SZKÓŁ KATOLICKICH	Brzeziny (gmina wiejska)	Czempisz 38, 62-874 Brzeziny	62-874	Brzeziny	627698016
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W SOBIESĘKACH	Brzeziny (gmina wiejska)	Sobiesęki 11, 62-874 Brzeziny	62-874	Brzeziny	627697609
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE W CEKOWIE-KOLONII	Ceków-Kolonia (gmina wiejska)	Ceków-Kolonia 41b, 62-834 Ceków	62-834	Ceków	627631088
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ADAMA CHODYŃSKIEGO W CEKOWIE-KOLONII	Ceków-Kolonia (gmina wiejska)	Ceków-Kolonia 2, 62-834 Ceków	62-834	Ceków	627631013
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W KAMIENIU	Ceków-Kolonia (gmina wiejska)	Kamień 34a, 62-834 Ceków	62-834	Ceków	627631475
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W KOSMOWIE	Ceków-Kolonia (gmina wiejska)	Kosmów-Kolonia 46, 62-834 Ceków	62-834	Ceków	627631083
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W MORAWINIE	Ceków-Kolonia (gmina wiejska)	Morawin 27, 62-834 Ceków	62-834	Ceków	627631472
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 1 W GODZIESZACH WIELKICH	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. ks. Augustyna Kordeckiego 8, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627611083
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE IM. MARII KONOPNICKIEJ W GODZIESZACH WIELKICH	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. ks. Augustyna Kordeckiego 2A, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627611083

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. MARII KONOPNICKIEJ W GODZIESZACH WIELKICH	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. ks. Augustyna Kordeckiego 8, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627611083
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANA PAWŁA II W STAREJ KAKAWIE	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Stara Kakawa 57, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627610200
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY W STOBNIE SIÓDMYM	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Stobno Siódme 26, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627611155
Przedszkole	PRZEDSZKOLE PUBLICZNE W STOBNIE SIÓDMYM	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Stobno Siódme 26, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627611155
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W STOBNIE	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Stobno Siódme 26, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627611155
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W WOLI DROSZEWSKIEJ	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Wola Droszewska 45, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627610515
Przedszkole	PRZEDSZKOLE W WOLI DROSZEWSKIEJ	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Wola Droszewska 45, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627610515
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. POLSKICH OLIMPIJCZYKÓW W WOLI DROSZEWSKIEJ	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Wola Droszewska 45, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627610515
Placówka Kształcenia Ustawicznego ze szkołami	ZESPÓŁ KSZTAŁCENIA KADR INTERLIS NIEPUBLICZNA PLACÓWKA OŚWIATOWA	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	Wolica 93c, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	627534530

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	NIEPUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA SPECJALNA "TĘCZA" Z ODDZIAŁAMI PRZEDSZKOLNYMI W WOLICY	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. Radosna 1, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	625976027
Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy	OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY "CENTRUM EDUKACYJNO-REHABILITACYJNE TĘCZA"	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. Radosna 1, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	625976028
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	NIEPUBLICZNA SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. Radosna 1, 62-872 Godziesze Małe	62-872	Godziesze Małe	501327434
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KS. JANA TWARDOWSKIEGO W ŻYDOWIE	Godziesze Wielkie (gmina wiejska)	ul. Szkolna 72, 62-872 Godziesze Wielkie	62-872	Godziesze Wielkie	627613688
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W CIEPIELEWIE	Lisków (gmina wiejska)	Ciepielew Pierwszy 10, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634034
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W STRZAŁKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	Strzałków 65, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634592
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JÓZEFA WYBICKIEGO W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. ks. Wacława Blizińskiego 44a, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634117
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 1 W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Technikum	TECHNIKUM NR 1 IM. KS. WACŁAWA BLIZIŃSKIEGO W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Liceum ogólnokształcące	I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Szkoła policealna	SZKOŁA POLICEALNA NR 1 W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Branżowa szkoła I stopnia	BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Przedszkole	PRZEDSZKOLE PUBLICZNE SIÓSTR SŁUŻEBNICZEK IM. BŁ. E. BOJANOWSKIEGO N.M.P W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. ks. Wacława Blizińskiego 50a, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634023
Placówka Kształcenia Ustawicznego ze szkołami	CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Liceum ogólnokształcące	CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W LISKOWIE-LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Branżowa szkoła II stopnia	BRANŻOWA SZKOŁA II STOPNIA W LISKOWIE	Lisków (gmina wiejska)	ul. Twórców Liskowa 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634009
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W ZAKRZYNIE	Lisków (gmina wiejska)	Zakrzyn-Baranek 1, 62-850 Lisków	62-850	Lisków	627634080
Placówka Kształcenia Ustawicznego - bez szkół	NIEPUBLICZNA PLACÓWKĄ KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO "AKADEMIA ZDROWIA"	Mycielin (gmina wiejska)	Danowiec 25, 62-831 Danowiec	62-831	Danowiec	627671867

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO - PRZEDSZKOLNY W DZIERZBINIE-KOLONII	Mycielin (gmina wiejska)	Dzierzbín-Kolonia 32, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627517105
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W DZIERZBINIE-KOLONII	Mycielin (gmina wiejska)	Dzierzbín-Kolonia 31, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627517388
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. SZARYCH SZEREGÓW W DZIERZBINIE-KOLONII	Mycielin (gmina wiejska)	Dzierzbín-Kolonia 32, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627517105
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ PRZEDSZKOLNY W KORZENIEWIE	Mycielin (gmina wiejska)	Korzeniew 116, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627513360
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W KORZENIEWIE	Mycielin (gmina wiejska)	Korzeniew 116, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627513360
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W KORZENIEWIE	Mycielin (gmina wiejska)	Korzeniew 51, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627613128
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO - PRZEDSZKOLNY W KOŚCIELCU	Mycielin (gmina wiejska)	Kościelec 9, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627613160
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W KOŚCIELCU	Mycielin (gmina wiejska)	Kościelec 9, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627613160
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W KOŚCIELCU	Mycielin (gmina wiejska)	Kościelec 9, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627613160

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W MYCIELINIE	Mycielin (gmina wiejska)	Mycielin 42A, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627613125
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W PRZYRANIU	Mycielin (gmina wiejska)	Przyranie 7, 62-831 Korzeniew	62-831	Korzeniew	627513358
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE "JUSTYNKA" W STAWISZYNIE Z FILIĄ PETRYKI	Stawiszyn (miasto)	ul. Starościńska 4, 62-820 Stawiszyn	62-820	Stawiszyn	627528022
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. WINCENTEGO POLA W STAWISZYNIE	Stawiszyn (miasto)	ul. Szkolna 8, 62-820 Stawiszyn	62-820	Stawiszyn	627528032
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANA III SOBIESKIEGO W ZBIERSKU	Stawiszyn (obszar wiejski)	Zbiersk-Cukrownia 144, 62-830 Zbiersk	62-830	Zbiersk	627520520
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE "BAJKOWA KRAINA" W ZBIERSKU	Stawiszyn (obszar wiejski)	Zbiersk-Cukrownia 81, 62-830 Zbiersk	62-830	Zbiersk	627520507
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W IWANOWICACH	Szczytniki (gmina wiejska)	ul. ks. Augustyna Kordeckiego 11, 62-862 Iwanowice	62-862	Iwanowice	627626803
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KS. AUGUSTYNA KORDECKIEGO W IWANOWICACH	Szczytniki (gmina wiejska)	ul. ks. Augustyna Kordeckiego 11, 62-862 Iwanowice	62-862	Iwanowice	627626803
Przedszkole	PRZEDSZKOLE W IWANOWICACH	Szczytniki (gmina wiejska)	ul. ks. Augustyna Kordeckiego 4, 62-862 Iwanowice	62-862	Iwanowice	627626848

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ IM. JANA PAWŁA II W MARCHWACZU	Szczytniki (gmina wiejska)	Marchwacz 27, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627625025
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. STANISŁAWA ALEKSANDRZAKA W MARCHWACZU	Szczytniki (gmina wiejska)	Marchwacz 27, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627625025
Przedszkole	ZESPÓŁ SZKÓŁ IM. JANA PAWŁA II W MARCHWACZU - PRZEDSZKOLE W MARCHWACZU	Szczytniki (gmina wiejska)	Marchwacz 27, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627625025
Szkoła podstawowa	SZKOŁA FILIALNA	Szczytniki (gmina wiejska)	Mroczy Wielkie 3, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627627134
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W SZCZYTNIKACH	Szczytniki (gmina wiejska)	Popów 54, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627625002
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W SZCZYTNIKACH	Szczytniki (gmina wiejska)	Popów 54, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627625002
Szkoła podstawowa	SZKOŁA FILIALNA	Szczytniki (gmina wiejska)	Pośrednik 8, 62-862 Iwanowice	62-862	Iwanowice	627625002
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W RADLICZYCACH	Szczytniki (gmina wiejska)	Radliczyce 72, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627627134
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W RADLICZYCACH	Szczytniki (gmina wiejska)	Radliczyce 72, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627627134

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Przedszkole	ZESPÓŁ SZKÓŁ W RADLICZYCACH PRZEDSZKOLE W RADLICZYCACH	Szczytniki (gmina wiejska)	Radliczyce 72, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627627134
Szkoła podstawowa	SZKOŁA FILIALNA	Szczytniki (gmina wiejska)	Sobiesęki Drugie 13, 62-862 Iwanowice	62-862	Iwanowice	627626803
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W STAWIE	Szczytniki (gmina wiejska)	ul. Szkolna 3, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627626460
Przedszkole	PRZEDSZKOLE W STAWIE	Szczytniki (gmina wiejska)	ul. Szkolna 3, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627626460
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W STAWIE	Szczytniki (gmina wiejska)	ul. Szkolna 3, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627626460
Przedszkole	PRZEDSZKOLE "TĘCZA" W SZCZYTNIKACH	Szczytniki (gmina wiejska)	Szczytniki 138, 62-865 Szczytniki	62-865	Szczytniki	627625043
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO -PRZEDSZKOLNY W DĘBEM	Żelazków (gmina wiejska)	Dębe 34a, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627694207
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W DĘBEM	Żelazków (gmina wiejska)	Dębe 34 a, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627694207
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM.ŚW. JANA PAWŁA II W DĘBEM	Żelazków (gmina wiejska)	Dębe 34A, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627694207

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	NIEPUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA W BIERNATKACH	Żelazków (gmina wiejska)	Biernatki 18, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627691021
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KS.JANA TWARDOWSKIEGO W GOLISZEWIE	Żelazków (gmina wiejska)	Goliszew 17, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627691013
Szkoła policealna	SZKOŁA POLICEALNA "LIDER" W GOLISZEWIE	Żelazków (gmina wiejska)	Goliszew 17, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627691013
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY W KOKANINIE	Żelazków (gmina wiejska)	Kokanin 67, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627612921
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE	Żelazków (gmina wiejska)	Kokanin 67, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627692160
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W KOKANINIE	Żelazków (gmina wiejska)	Kokanin 67, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627612921
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY W RUSSOWIE	Żelazków (gmina wiejska)	Russów 6, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627692160
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM MARII DĄBROWSKIEJ	Żelazków (gmina wiejska)	Russów 6, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627692160
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W RUSSOWIE	Żelazków (gmina wiejska)	Russów 6, 62-817 Russów	62-817	Russów	627692160

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM.ARMII KRAJOWEJ W SKARSZEWIE	Żelazków (gmina wiejska)	Skarszew 50, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627614274
Przedszkole	NIEPUBLICZNE PRZEDSZKOLE „MIŚ I LALA”	Żelazków (gmina wiejska)	Szosa Turecka 36B, 62-800 Szosa Turecka	62-800	Szosa Turecka	
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ W ŻELAZKOWIE	Żelazków (gmina wiejska)	Żelazków 108, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627691010
Przedszkole	ZESPÓŁ SZKÓŁ W ŻELAZKOWIE PUBLICZNE PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE	Żelazków (gmina wiejska)	Żelazków 110, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627691030
Szkoła podstawowa	ZESPÓŁ SZKÓŁ W ŻELAZKOWIE SZKOŁA PODSTAWOWA	Żelazków (gmina wiejska)	Żelazków 108, 62-817 Żelazków	62-817	Żelazków	627691010
Zespół szkół i placówek oświatowych	ZESPÓŁ SZKÓŁ IM. STANISŁAWA MIKOŁAJCZYKA W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540
Szkoła policealna	SZKOŁA POLICEALNA DLA DOROSŁYCH W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540
Technikum	TECHNIKUM W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540
Placówka Kształcenia Ustawicznego ze szkołami	CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Liceum ogólnokształcące	LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540
Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	POWIATOWA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627529447
Branżowa szkoła I stopnia	BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE "WESOŁY SMYK" W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Szkolna 9, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618006
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANUSZA KUSOCIŃSKIEGO W OPATÓWKU	Opatówek (miasto)	ul. Szkolna 3-7, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618011
Liceum ogólnokształcące	CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W OPATÓWKU-LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	Opatówek (miasto)	ul. Parkowa 1, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618540
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANA PAWŁA II W CHEŁMCACH	Opatówek (obszar wiejski)	Chełmce 3, 62-860 Chełmce	62-860	Chełmce	627612724
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W RAJSKU	Opatówek (obszar wiejski)	Rajsko 4a, 62-860 Rajsko	62-860	Rajsko	627618563
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANUSZA KUSOCIŃSKIEGO W OPATÓWKU FILA W SIERZCHOWIE	Opatówek (obszar wiejski)	Sierzchów 33, 62-860 Opatówek	62-860	Opatówek	627618011

Typ	Nazwa	Gmina	Adres	Kod pocztowy	Poczta	Telefon
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. WŁADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO W TŁOKINI WIELKIEJ	Opatówek (obszar wiejski)	Tłokinia Wielka 86a, 62-860 Tłokinia Wielka	62-860	Tłokinia Wielka	627614312
Przedszkole	PUBLICZNE PRZEDSZKOLE W KOŹMINKU	Koźminek (miasto)	ul. Mikołaja Kopernika 8a, 62-840 Koźminek	62-840	Koźminek	627637043
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ANDRZEJA MIEŁĘCKIEGO	Koźminek (miasto)	ul. Szkolna 1, 62-840 Koźminek	62-840	Koźminek	627637023
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM ŚW JANA PAWŁA II	Koźminek (obszar wiejski)	Moskurnia 9a, 62-840 Koźminek	62-840	Koźminek	627637056
Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. WINCENTEGO WITOSA	Koźminek (obszar wiejski)	Nowy Nakwasin 48, 62-840 Koźminek	62-840	Koźminek	627637011

Źródło: <https://rspo.mein.gov.pl/>

Strategia została opracowana w oparciu o szereg dokumentów priorytetowych w współpracy z instytucjami zajmującymi się problematyką pomocy społecznej. Materiały uzyskano w:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stawiszynie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Blizanowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzezinach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Cekowie-Kolonii,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Godzieszach Wielkich,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koźminku,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Liskowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mycielinie,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczytnikach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żelazkowie,
- Urząd Statystyczny w Poznaniu,
- Urząd Statystyczny oddział w Kaliszu,
- Powiatowy Urząd Pracy w Kaliszu,
- Starostwo Powiatowe w Kaliszu,
- Samorząd Województwa Wielkopolskiego,
- Materiały własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kaliszu.